

آزمون آزمایشی خیلی سبز

پایه دهم

مرحله هفتم

رشته انسانی

سال تحصیلی ۱۴۰۳-۰۴

تاریخ برگزاری: ۱۰/ اسفند/ ۱۴۰۳

بودجه بندی دروس

ریاضی	زبان و ادبیات فارسی	علوم اجتماعی	زبان عربی
ریاضی و آمار (۱) فصل ۲ درس ۴ و فصل ۳ درس ۱ و ۲ صفحه ۶۳ تا ۸۸	علوم و فنون ادبی (۱) درس ۷ و ۸ صفحه ۵۹ تا ۷۲	جامعه شناسی (۱) درس ۹ و ۱۰ صفحه ۷۹ تا ۹۲	عربی، زبان قرآن (۱) درس ۵ و ۶ (تا ابتدای اعموا) صفحه ۶۷ تا ۸۴
تاریخ	جغرافیا	منطق	اقتصاد
تاریخ (۱) درس ۹ و ۱۰ صفحه ۸۰ تا ۹۸	جغرافیا (۱) درس ۶ و ۷ صفحه ۴۷ تا ۷۶	درس ۷ و ۸ (از ابتدای احکام قضایا تا ابتدای شرایط معتبر بودن قیاس) صفحه ۶۲ تا ۷۷	درس ۹ و ۱۰ صفحه ۹۲ تا ۱۱۵

مواد امتحانی	تعداد سؤال	از شماره	تا شماره	مدت پاسخگویی
ریاضی	۱۰	۱	۱۰	۱۵ دقیقه
زبان و ادبیات فارسی	۱۵	۱۱	۲۵	۱۵ دقیقه
علوم اجتماعی	۱۰	۲۶	۳۵	۱۰ دقیقه
زبان عربی	۱۵	۳۶	۵۰	۱۵ دقیقه
تاریخ	۱۰	۵۱	۶۰	۱۰ دقیقه
جغرافیا	۱۰	۶۱	۷۰	۱۰ دقیقه
منطق	۱۰	۷۱	۸۰	۱۰ دقیقه
اقتصاد	۱۰	۸۱	۹۰	۱۰ دقیقه
مجموع		۹۰ سؤال		۹۵ دقیقه

این آزمون نمره منفی دارد.

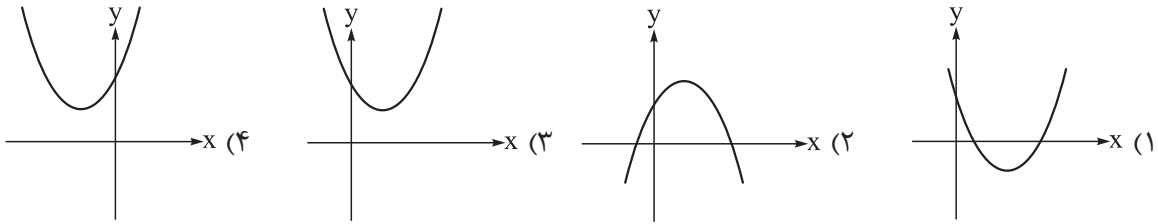
استفاده از ماشین حساب مجاز نیست.

دفتر چه سوالات آزمون های خیلی سبز، از همه نظر (تعداد سؤال ها، زمان پاسخگویی، نوع چینش گزینه ها، نوع صفحه آرایی، فونت سوالات، سایز کلمات و اعداد، جای خالی محل انجام محاسبات و...) در شبیه ترین حالت به دفتر چه سوالات کنکور سراسری طراحی می شود.

ریاضی و آمار دهم

۱- نمودار سهمی $y = 2x^2 - 4x + 5$ به کدام شکل است؟

۲- سهمی $f(x) = x^2 - 5x + 4$ و خط $y = ax + b$ در دو نقطه با طول‌های $x = 1$ و $x = 6$ متقاطع‌اند. $a - b$ کدام است؟

- (۱) صفر (۲) ۱ (۳) ۲ (۴) ۴

۳- اگر $P(x) = 150(-x^2 - 100x + 2400)$ سود حاصل از فروش تعداد x کالای تولیدی یک شرکت باشد، این شرکت با فروش چند کالا نه سود و نه ضرر می‌کند؟

- (۱) ۲۰ (۲) ۵۰ (۳) ۱۲۰ (۴) ۱۵۰

۴- محیط مستطیلی ۲۴ متر است. اندازه یکی از اضلاع این مستطیل را با x نمایش می‌دهیم. بیشترین مساحت مستطیل به ازای کدام مقدار x حاصل می‌شود؟

- (۱) ۳ (۲) ۶ (۳) ۹ (۴) ۱۸

۵- کدام گزینه جاهای خالی متن زیر را به درستی پر می‌کند؟

در روش‌های گردآوری داده‌ها، از روش بیشتر زمانی استفاده می‌شود که آمارگیر اطلاع کافی از همه پاسخ‌های ممکن را ندارد و روش مرسوم‌ترین ابزار گرفتن اطلاعات از مردم است.

- (۱) مشاهده - پرسش‌نامه (۲) مصاحبه - پرسش‌نامه
(۳) مشاهده - دادگان (۴) مصاحبه - دادگان

۶- اداره کشاورزی استان خوزستان در حال ارزیابی هندوانه‌های آماده برداشت است. در این بررسی، هندوانه‌ها همان هستند. اگر پژوهشگران وزن هندوانه‌ها را مورد بررسی قرار دهند، متغیر وزن آن‌ها است که یک متغیر است. متوسط وزن همه هندوانه‌های قابل برداشت در این زمین است. کدام گزینه جاهای خالی را به درستی پر می‌کند؟

- (۱) جامعه - کمی - پارامتر (۲) واحدهای آماری - کیفی - آماره
(۳) جامعه - کیفی - آماره (۴) واحدهای آماری - کمی - پارامتر

محل انجام محاسبات

۷- در موارد زیر، تعداد مقیاس‌های اسمی، ترتیبی، فاصله‌ای و نسبتی را به ترتیب برابر a ، b ، c و d فرض می‌کنیم. حاصل $a + 2b - 3c - d$ کدام است؟

الف) گروه خونی

ب) رده نظامی (سروان، سرهنگ و ...)

ج) دمای یک اتاق

د) درصد درس ریاضی در کنکور

ه) تعداد برگ‌های یک درخت

و) رنگ چشم هر انسان

(۱) ۳- (۲) ۲- (۳) ۱- (۴) صفر

۸- اختلاف میانه و میانگین داده‌های آماری زیر چه قدر است؟

۱۰, ۱۵, ۷, ۵, ۹, ۱۴

(۱) صفر (۲) ۵/۰ (۳) ۱ (۴) ۴

۹- میانگین نمره فردی در چهار درس ریاضی و آمار، جامعه‌شناسی، تاریخ و اقتصاد برابر ۱۵ است. اگر نمره تاریخ این فرد، ۳ نمره بیشتر از نمره اقتصاد او باشد، نمره اقتصاد او کدام است؟

درس	ریاضی و آمار	جامعه‌شناسی	تاریخ	اقتصاد
نمره	۱۸	۱۶		
ضریب	۴	۳	۲	۱

(۱) ۸ (۲) ۱۰ (۳) ۱۳ (۴) ۱۵

۱۰- میانه تعدادی داده آماری مرتب‌شده و متمایز برابر داده هشتم است. همه داده‌ها را دو برابر کرده و به هر کدام ۳ واحد اضافه می‌کنیم. اگر میانگین داده‌های آماری جدید برابر ۱۷ باشد، مجموع داده‌های اولیه چه قدر است؟

(۱) ۹۱ (۲) ۹۸ (۳) ۱۰۵ (۴) ۱۱۲

محل انجام محاسبات

علوم و فنون ادبی دهم

- ۱۱- در همه گزینه‌ها به یکی از شباهت‌های نثر «کشف‌المحجوب» و «قابوس‌نامه» اشاره شده است، به جز
 (۱) افزایش کاربرد نشانه‌های جمع فارسی بر جمع عربی (۲) حذف افعال به قرینه
 (۳) اطبان (۴) تمثیل و استشهاد به آیات، احادیث و اشعار
- ۱۲- کدام گزینه بازه زمانی سبک‌های «هندی، ترکستانی، عراقی، بازگشت» را به ترتیب، براساس دسته‌بندی ملک‌الشعرای بهار نشان می‌دهد؟

- (۱) قرن ۱۰ تا ۱۳ - آغاز شعر فارسی تا قرن ۶ - قرن ۶ تا ۱۰ - قرن ۱۳
 (۲) قرن ۱۰ تا ۱۲ - آغاز شعر فارسی تا قرن ۶ - قرن ۶ تا ۱۰ - قرن ۱۲
 (۳) قرن ۱۰ تا ۱۳ - آغاز شعر فارسی تا قرن ۵ - قرن ۵ تا ۱۰ - قرن ۱۳
 (۴) قرن ۱۰ تا ۱۲ - آغاز شعر فارسی تا قرن ۵ - قرن ۵ تا ۱۰ - قرن ۱۲
- ۱۳- ردیف و قافیه در کدام گزینه با سبک خراسانی تناسب بیشتری دارد؟

- (۱) خوش‌تر از فکر می و جام چه خواهد بودن؟
 (۲) به چشم نهان بین نهان جهان را
 (۳) درد جانان عین درمان است گویی نیست هست
 (۴) جوش اشکیم و شکست آینه‌دار است این جا
- تا ببینم که سرانجام چه خواهد بودن؟
 که چشم عیان‌بین نبیند نهان را
 رنج عشق آسایش جان است گویی نیست هست
 رقص هستی همه دم شیشه‌سوار است این جا

- ۱۴- کدام گزینه با تفکرات رایج در سبک خراسانی هم‌خوانی ندارد؟

- (۱) در خماری می دوشینم ای نیک حبیب
 (۲) اکنون که مرا کار شد از دست، چه تدبیر؟
 (۳) شود کوه آهن چو دریای آب
 (۴) نرگس چون دلبری است سزش همه چشم
- آب انگور دوسالینم فرموده طیب
 تقدیر چنین بود و قضا نیست به دستم
 اگر بشنود نام افراسیاب
 سرو چون معشوقه‌ای است تنش همه قد

- ۱۵- ویژگی سبکی «کاربرد دو حرف اضافه برای یک متمم» در کدام گزینه دیده می‌شود؟

- (۱) یکی جام کافور بر با گلاب
 (۲) اگر بر درخت برومند جای
 (۳) کیومرث شد بر جهان کدخدای
 (۴) وگر دیر گیری تو جنگ آورد
- چنان کن که بویا بود جای خواب
 نیابم که از برشدن نیست رأی
 نخستین به کوه اندرون ساخت جای
 دو کشور به مردی به جنگ آورد

- ۱۶- نوع معشوق (زمینی یا آسمانی بودن آن) در کدام رباعی با سایرین متفاوت است؟

- (۱) درد تو ندیم دل شیدای من است
 (۲) چشم همه نرگس است و نرگس همه خواب
 (۳) ذات و صفت و فعل همه آن وی است
 (۴) عمری به خیال تو گذاریم دگر
 باز آ که به جان و دل همه مشتاقیم
- ورد تو نهان و آشکارای من است
 کفرش خوانند نور ایمان من است
 لعلت همه آتش است و آتش همه آب
 زلفت همه سنبل است و سنبل همه ناب
 بود همه خلق به فرمان وی است
 در مرتبه جمع و پریشان وی است
 جان را به هوای تو سپاریم دگر
 بی‌تو نفسی صبر نداریم دگر

۱۷- کدام گزینه درباره دانستنی‌های علم عروض نادرست است؟

- (۱) وزن شعر نظمی است بر مبنای کمیت هجاها، یعنی بر پایه چینش هماهنگ هجاهای کوتاه و بلند استوار است.
 (۲) علمی که قواعد وزن شعر و طبقه‌بندی وزن‌ها را از جنبه نظری و عملی تعیین می‌کند، «عروض» نامیده می‌شود.
 (۳) واحد وزن در شعر فارسی و در بسیاری از زبان‌های دیگر بیت است و شاعر باید همه بیت‌ها را تا پایان شعر، در یک وزن بسراید.

(۴) حروفی که در خط نوشته می‌شود، اما به تلفظ در نمی‌آید، در خط عروضی حذف می‌شود.

۱۸- واژگان کدام گزینه به ترتیب با کلمات «صاحب‌دلان، تبحر، تهاجم، نشستن» هم‌وزن‌اند؟

- (۱) دریا زده - تفکر - تلاطم - نشانند
 (۲) فرزنانگان - خریدن - سبکبار - حرارت
 (۳) تابندگی - رسیدن - تمنا - دواندن
 (۴) فرماندهی - فروزش - تکبر - توانمند

۱۹- علائم هجایی کدام مصراع در برابر آن نادرست آمده است؟

- (۱) الهی به مستان میخانهات: U--U--U--U--
 (۲) بی نام تو نامه کی کنم باز: --U--U--U--U--
 (۳) هر کسی از ظنّ خود شد یار من: U---U---U---
 (۴) این حکایت‌ها که از فرهاد و شیرین کرده‌اند: U---U---U---U---

۲۰- تقطیع هجایی کدام گزینه با بیت زیر هم‌خوانی دارد؟

- «سوزد مرا سازد مرا در آتش اندازد مرا وز من رها سازد مرا بیگانه از خویشم کند»
 (۱) در عشق تو برخاسته‌ام از همه کار
 (۲) ای خوش‌تر از جان، آخر کجایی؟
 (۳) از تو هر آن روز که من گل به وفامی طلبم
 (۴) روزی بیاید در میان تا عشق را بندی میان
 کاین کار کسی نیست که کاری دارد
 کی روی خوبت با ما نمایی؟
 شب نرسد تا به دلم خار جفایی نرسد
 عیسی بیاید ترجمان تا زنده گرداند به دم

۲۱- با توجه به علامت هجاها، از میان واژه‌های زیر، چند واژه با حذف همزه تلفظ شده‌اند؟

«هم‌آوا: U-- / کمندافکن: U--U-- / خوش‌الحان: --- / وحشت‌انگیز: U---- / هلال‌آسا: U--U-- /
 بهشت‌آفرین: U--U--»

- ۱ (۴) ۲ (۳) ۳ (۲) ۴ (۱)

۲۲- مفهوم ابیات زیر را در کدام گزینه می‌یابید؟

- «مهتری گر به کام شیر در است
 یا بزرگی و عز و نعمت و جاه
 (۱) شب آمد جهان شد چو کام نهنگ
 (۲) هان و هان بال گشاهمت خود خوار مدار
 (۳) رو مسخرگی پیشه کن و مطربی آموز
 (۴) اگر خود بردرد پیشانی پیل
 شو، خطر کن ز کام شیر بجوی
 یا چو مردانت مرگ رویاروی»
 هوا را ز مشک سیه داد رنگ
 که به منزلگه مقصود رسی آخر کار
 تا داد خود از کهتر و مهتر بستانی
 نه مرد است آن‌که در وی مردمی نیست

۲۳- کدام گزینه با بیت زیر تناسب معنایی بیشتری دارد؟

- «طاعت آن نیست که بر خاک نهی، پیشانی
 (۱) راستی کن تا به دل چون چشم سر بینا شوی
 (۲) من گنه کارم تو طاعت کن چه جویی جرم من
 (۳) بردار مرا ز خاک اگر بتوانی
 (۴) طریقت به جز خدمت خلق نیست»
- صدق پیش آر که اخلاص به پیشانی نیست»
 راستی در دل تو را چشمی دگر انشا کند
 زان که من گویم بتر از من نیاید بر زمین
 تا پیش تو بر خاک نهم پیشانی
 به تسبیح و سجاده و دلوق نیست

۲۴- همه گزینه‌ها با مفهوم بیت «آینه ار نقش تو بنمود راست / خود شکن آینه شکستن خطاست» ارتباط معنایی دارند،

به جز

- (۱) دل از آز کن سیر و از حرص دور
 (۲) از کبر مدار هیچ در دل هوسی
 (۳) ورچه این جا امیری از زر و زور
 (۴) نام تو صیقلیست کز آینه وجود
- بیفکن ز سر این کلاه غرور
 کز کبر به جایی نرسیده‌ست کسی
 با تکبر ز خاک خیزی مور
 بیرون برد به نور خرد زنگ اشتباه

۲۵- کدام گزینه با بیت زیر تناسب معنایی ندارد؟

- «مرنجان دلم را که این مرغ وحشی
 (۱) روم به جای دگر، دل دهم به یار دگر
 (۲) به دیگری دهم این دل که خوار کرده‌توست
 (۳) خبر دهید به صیاد ما که ما رفتیم
 (۴) تو را اگر غم من نیست غم مباد تو را»
- ز بامی که برخاست، مشکل نشیند»
 هوای یار دگر دارم و دیار دگر
 چرا که عاشق تو دارد اعتبار دگر
 به فکر صید دگر باشد و شکار دگر
 که جز غم تو مرا نیست غم‌گسار دگر

جامعه‌شناسی دهم

۲۶- کدام گزینه به ترتیب به «جامعه‌پذیری» و «کنترل اجتماعی» اشاره دارد؟

- (۱) مسیری است که برای شکل‌گیری هویت اجتماعی افراد طی می‌شود. - فرایندی است که هر فرد برای مشارکت در زندگی اجتماعی دنبال می‌کند.
- (۲) فرایندی است که هر فرد برای مشارکت در زندگی اجتماعی دنبال می‌کند. - مجموعه فعالیت‌هایی است که برای پذیرش فرهنگ جامعه و انطباق افراد با انتظارات جامعه انجام می‌گیرد.
- (۳) مجموعه فعالیت‌هایی است که برای پذیرش فرهنگ جامعه و انطباق افراد با انتظارات جامعه انجام می‌گیرد. - مسیری است که برای شکل‌گیری هویت اجتماعی افراد طی می‌شود.
- (۴) مجموعه کنش‌هایی است که هر فرد برای شکل‌گیری هویت اجتماعی خود انجام می‌دهد. - به کنش‌هایی که برخلاف عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه انجام می‌شوند، اختصاص دارد.

۲۷- هر یک از موارد زیر به ترتیب به کدام روش کنترل اجتماعی اشاره دارد؟

- استفاده از دوربین‌های نظارتی در چین برای جلوگیری از تقلب
- اعطای مدال به سربازان پرافتخار در جنگ
- پخش مستندها و برنامه‌هایی که اهمیت حفاظت از محیط زیست را نشان می‌دهند.
- توبیخ کارمندانی که مقررات سازمانی را نقض می‌کنند.

- (۱) تنبیه و مجازات - تبلیغ و اقناع - تشویق و پاداش - تنبیه و مجازات
 - (۲) تشویق و تنبیه - تشویق و پاداش - تبلیغ و اقناع - تشویق و تنبیه
 - (۳) تنبیه و مجازات - تشویق و پاداش - تبلیغ و اقناع - تنبیه و مجازات
 - (۴) تنبیه و پاداش - تشویق و تبلیغ - تشویق و اقناع - تشویق و تنبیه
- ۲۸- پاسخ سؤالات زیر به ترتیب در کدام گزینه به درستی آمده است؟

- چرا جهان اجتماعی اعتقادات، ارزش‌ها و شیوه زندگی خود را به افراد آموزش می‌دهد؟
 - اولین و مهم‌ترین آشنایی فرد با جهان اجتماعی در کجا شکل می‌گیرد؟
 - «فتوت‌نامه‌ها» در ایران چه بودند؟
 - عضویت در جهان اجتماعی همواره با چه چیزی همراه است؟
- (۱) بقا و تداوم - خانواده - منشورهای شغلی - نظارت و کنترل
 - (۲) جامعه‌پذیری - مدرسه - منشورهای حرفه‌ای - حقوق و تکالیف
 - (۳) بقا و تداوم - خانواده - دستورالعمل‌های هر حرفه - حقوق و تکالیف
 - (۴) فرهنگ‌پذیری - مدرسه - منشورهای اخلاقی - نظارت و کنترل

۲۹- کدام گزینه به ترتیب در مورد «بازتولید هویت اجتماعی» و «اقناع» نادرست و درست است؟

- (۱) به معنای انتقال فرهنگ از نسلی به نسل دیگر است؛ به گونه‌ای که علی‌رغم گذر زمان و پذیرش تغییرات، ویژگی‌های اساسی آن پایدار می‌ماند و دوام می‌آورد. - روشی است که به واسطه آن، فرهنگ در افراد درونی می‌شود.
- (۲) فرایندی است که طی آن فرد شیوه زندگی در جهان اجتماعی را می‌آموزد و به تدریج با موقعیتش در جهان اجتماعی و حقوق و تکالیفی که بر عهده دارد آشنا می‌شود. - هر چه قدرت اقناع یک فرهنگ بیشتر باشد، افراد کنش‌ها و اعمال متناسب با آن فرهنگ را بهتر انجام می‌دهند.
- (۳) به معنای انتقال فرهنگ از نسلی به نسل دیگر است، به گونه‌ای که با گذر زمان، ویژگی‌های اساسی آن بدون پذیرش تغییرات، ثابت و پایدار می‌ماند. - به دو شیوه رسمی و غیررسمی انجام می‌شود.
- (۴) فرایندی است که طی آن جایگاه افراد در جامعه و حقوق و تکالیفشان مشخص می‌شود. - شیوه غیررسمی آن بیشتر در خانواده، همسالان یا به وسیله عموم افراد جامعه انجام می‌شود و آثار و نتایج عمیق‌تری دارد.

۳۰- جاهای خالی جدول زیر به ترتیب با کدام گزینه کامل می‌شود؟

الف	گ	ک	ز
در مواردی همگانی و در مواردی بر عهده سازمان‌های رسمی و حکومتی است.	ب	از قدرت اقناع بیشتری برخوردارند.	د

- (۱) امر به معروف و نهی از منکر - کنش‌هایی که برخلاف عقاید و ارزش‌های جامعه هستند. - فرهنگ‌هایی که با فطرت آدمیان سازگارترند. - شدت و ضعف می‌پذیرد، اما امکان انحراف از آن وجود ندارد.
- (۲) تشویق و تنبیه - هنگامی رخ می‌دهد که جامعه‌پذیری کامل انجام نشده باشد. - فرهنگ‌های عقلانی و منطقی - شدت و ضعف نمی‌پذیرد و امکان انحراف از آن وجود ندارد.
- (۳) تشویق و تنبیه - هنگامی رخ می‌دهد که کنترل اجتماعی کامل انجام شده باشد. - فرهنگ‌هایی که با فطرت آدمیان سازگارترند. - مجموعه بینش‌ها و گرایش‌هایی چون حقیقت‌جویی و ... که انسان را از سایر موجودات متمایز می‌کند.
- (۴) امر به معروف و نهی از منکر - کنش‌هایی که برخلاف عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه هستند. - فرهنگ‌های عقلانی و منطقی - یکی از ملاک‌های ارزیابی شیوه‌های زندگی است.

۳۱- هر یک از موارد زیر به ترتیب به کدام مفهوم اشاره دارد؟

- جایگاهی که یک فرد در جهان اجتماعی دارد.
 - بیشتر در جوامعی دیده می‌شود که موقعیت اجتماعی افراد در آن‌ها براساس ویژگی‌های انتسابی تعیین می‌شود.
 - جابه‌جایی فرد از یک موقعیت اجتماعی به موقعیت اجتماعی برتر
 - اضطراب و نگرانی‌های اجتماعی فراوانی به همراه دارد.
- (۱) موقعیت اجتماعی - انسداد اجتماعی - تحرک اجتماعی صعودی - تعارض فرهنگی
- (۲) تحرک اجتماعی - موقعیت اجتماعی - تحرک اجتماعی - انسداد اجتماعی
- (۳) جایگاه اجتماعی - تحرک اجتماعی صعودی - تحرک اجتماعی افقی - انسداد اجتماعی
- (۴) طبقه اجتماعی - تحرک اجتماعی - انسداد اجتماعی - تعارض فرهنگی

۳۲- هر یک از عبارتهای زیر به ترتیب در کدام قسمت از نمودار قرار می‌گیرد؟

• فرزند مهندسی که معتاد می‌شود.

• دانش‌آموزی که با قبولی در کنکور، وارد دانشگاه می‌شود.

• معلم جامعه‌شناسی که معلم روان‌شناسی می‌شود.

صعودی درون‌نسلی «الف»

افقی میان‌نسلی «ب» ← تحرک اجتماعی → افقی درون‌نسلی «د»

نزولی میان‌نسلی «ج»

(۱) ج - د - الف

(۲) ب - ج - الف

(۳) ج - الف - د

(۴) ب - الف - ج

۳۳- در کدام گزینه، همه موارد در مورد «طبقه سوم» درست است؟

(۱) هویت آنها منفی و پست بود. - طبقه‌ای از مردم عادی بودند. - موقعیت اجتماعی آنها وابسته به زمین بود.

(۲) از نظر اجتماعی و قانونی هیچ اعتباری نداشتند. - به دلیل فواید و کارکردشان تحمل می‌شدند. - همان طبقه متوسط بود.

(۳) چیزی نبود، اما می‌خواست چیزی بشود. - با ارزیابی اشراف با معیار فایده‌مندی، به آنها اعتبار داد. - شامل صراف، بنا و کفاش بود.

(۴) نه اشراف بودند و نه رعیت. - خود را تولیدکننده و مفید و اشراف را سربار جامعه معرفی می‌کرد. - هویت منفی و پست داشت، اما از نظر قانونی و اجتماعی دارای اعتبار بود.

۳۴- به ترتیب کدام دسته از تغییرات هویتی مورد تشویق و تأیید جامعه قرار می‌گیرند و کدام دسته منجر به تعارض فرهنگی می‌شوند؟

(۱) فردی که با تلاش و پشتکار خود در یکی از عرصه‌های اجتماعی دست به نوآوری می‌زند و موقعیت اجتماعی خود و

بخشی از افراد جامعه را ارتقا می‌بخشد. - تغییرات هویتی بیرون از مرزهای مقبول جهان اجتماعی

(۲) تغییراتی که مطابق عقاید و ارزش‌های جامعه نباشند و فراتر از فرصت‌هایی باشند که در یک جهان اجتماعی وجود دارد. - تغییرات هویتی در چارچوب عقاید و ارزش‌های اساسی جامعه شکل بگیرد.

(۳) تغییراتی که با هویت جهان اجتماعی سازگار است. - فردی که با تلاش و پشتکار خود در یکی از عرصه‌های اجتماعی دست به نوآوری می‌زند و موقعیت خود و بخشی از افراد جامعه را ارتقا می‌بخشد.

(۴) تغییراتی که ناشی از تأثیرپذیری از جهان‌های اجتماعی دیگر است. - نوآوری‌ها و فعالیت‌های اعضای جهان اجتماعی

۳۵- کدام یک از عبارتهای زیر نادرست است؟

(الف) در جامعه سرمایه‌داری، مالکیت ثروت همراه با شغل از پایه‌های اساسی هویت‌یابی هستند.

(ب) در یک جهان سکولار، فعالیت‌هایی که هویت دینی افراد را آشکار کنند منع نمی‌شوند، اما امکان رأی‌دادن به قوانین الهی وجود ندارد.

(ج) افراد در بدو تولد، هویت اجتماعی اکتسابی خود را به صورت انفعالی در محیط خانواده و ... می‌پذیرند.

(د) جهان اجتماعی‌ای که روش‌های مناسبی برای جامعه‌پذیری نداشته باشد با آسیب‌های بیشتری مواجه می‌شود و بازتولیدش تهدید می‌شود.

(ه) جهان اجتماعی پس از تولد هر فرد، بخشی از هویت اجتماعی او را تعیین می‌کند.

(۴) الف - ه - د

(۳) ب - ج - د

(۲) الف - ب - ج

(۱) ب - ج - ه

عربی، زبان قرآن دهم

• عَيْنِ الْأَنْسَبِ لِلْجَوَابِ عَنِ التَّرْجُمَةِ أَوْ الْمَفْهُومِ مِنْ أَوْ إِلَى الْعَرَبِيَّةِ (۳۶ - ۴۲)

۳۶- ﴿قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ﴾:

(۱) گفت سیر کنید و در زمین بنگرید که سرانجام کسانی که پیش تر بودند، چگونه بود!

(۲) بگو در زمین بگردید و بنگرید عاقبت کسانی که قبلاً بودند، چگونه بود!

(۳) بگو در زمین گشتید تا سرانجام پیشینیان را بنگرید که چگونه بوده است!

(۴) بگو که در زمین حرکت کنید تا عاقبت کسانی که از قبل بوده‌اند را ببینید!

۳۷- «عِنْدَمَا تَصِيرُ أَقْدَامَ الْقِطَّةِ مَجْرُوحَةً، فَإِنَّهَا تَلْعَقُهَا بِلسَانِهَا الْمُطَهَّرِ عِدَّةَ مَرَّاتٍ حَتَّى تَلْتَمَّ!»: هنگامی که ...

(۱) پاهای گربه زخمی می‌شوند، پس آن‌ها را با زبان پاک‌کننده‌اش چندین بار می‌لیسد تا بهبود یابند!

(۲) پاهای گربه آسیب می‌بینند و او چندین بار با زبان پاک‌کننده خود آن‌ها را لیس می‌زند، خوب می‌شوند!

(۳) گربه پاهایش زخمی می‌شوند آن‌ها را با زبان پاکش چند بار معلق می‌کند تا التیام یابند!

(۴) پاهای گربه مجروح شد با زبانش که پاک‌کننده است چندین بار آن‌ها را لیسیده تا بهبود یابد!

۳۸- «الْحَيَوَانَاتُ الصَّحْرَاوِيَّةُ وَالطَّيُورُ قَدْ سَاعَدَتِ الْإِنْسَانَ فِي صُنْعِ الْأَدْوِيَّةِ وَكَيْفِيَّةِ اسْتِعْمَالِهَا!»:

(۱) حیوانات و پرندگان بیابانی در ساختن داروها و نحوه استفاده از آن‌ها به انسان کمک کرده‌اند!

(۲) حیوان‌های صحرایی و پرنده‌ها به انسان در ساختن دارو و چگونه به کار گرفتنشان یاری رساندند!

(۳) حیوانات بیابانی و پرندگان در ساختن داروها و چگونگی به‌کارگیری آن‌ها به انسان کمک کرده‌اند!

(۴) حیوانات صحرایی و پرندگان به انسان کمک کرده‌اند که چگونه داروها را بسازد و استفاده‌شان کند!

۳۹- «سَنَشْهَدُ فِي السَّنَوَاتِ الْقَادِمَةِ نُمُوًّا مَلْحُوظًا فِي السِّيَاحَةِ الْعِلَاجِيَّةِ لِأَنَّ عِلَاجَ السِّيَاحِ فِي بِلَادِنَا رَخِيصٌ جَدًّا!»:

(۱) در سال‌های آینده رشد ملموسی را در گردشگری پزشکی مشاهده می‌کنیم، زیرا درمان گردشگران در کشورمان

بسیار ارزان است!

(۲) در سال‌های آینده در گردشگری پزشکی شاهد رشد قابل ملاحظه‌ای خواهیم بود، برای این‌که در کشور ما درمان

گردشگران بسیار ارزان تمام می‌شود!

(۳) ما در سال‌های گذشته در گردشگری پزشکی رشد قابل توجهی را شاهد بودیم، زیرا گردشگران در کشورمان بسیار

ارزان معالجه می‌شوند!

(۴) در سال‌های آینده رشد قابل ملاحظه‌ای را در گردشگری پزشکی شاهد خواهیم بود، زیرا درمان گردشگران در کشور

ما بسیار ارزان است!

۴۰- عَيْنِ الْخَطَا:

(۱) ﴿لَا يَظْلُمُ رَبُّكَ أَحَدًا﴾: پروردگار تو به کسی ستم نمی‌کند!

(۲) رَأَيْنَا سَاحِحِينَ مِنْ أَمْرِيكَ الْوَسْطَى فِي الْمَتْحَفِ: در موزه، گردشگرانی را از آمریکای مرکزی دیدم!

(۳) لِلْجِرْبَاءِ عِيُونٌَ تُدِيرُهَا فِي أَتْجَاهَاتٍ مُخْتَلِفَةٍ: آفتاب‌پرست چشمانی دارد که آن‌ها را در جهت‌های گوناگونی می‌چرخاند!

(۴) تَنَوُّعُ مَعَالِمِ إِيرَانَ وَاسْتِقْرَارُ الْوَضْعِ الْأَمْنِيِّ فِيهَا يُشَجِّعَانِ النَّاسَ لِرُؤْيَا طَبِيعَتِهَا الْخَلَابَةِ: تنوع آثار ایران و ثبات

وضعیت امنیتی در آن مردم را برای دیدن طبیعت جذاب آن تشویق می‌کنند!

۴۱- عین الصحیح:

- (۱) حُسْنُ الْأَدَبِ يَسْتَرْ قُبْحَ الْأَنْسَبِ: ادب که نیکو شود زشتی اصل و نَسَب را می پوشاند!
- (۲) هُنَاكَ صِنَاعَاتٌ يَدْوِيَّةٌ تَجْذِبُ السَّائِحِينَ مِنْ كُلِّ الْعَالَمِ: آن جا صنایع دستی ای است که گردشگران را از تمام دنیا جذب می کند!
- (۳) مَا قَسَمَ اللَّهُ لِعِبَادِهِ شَيْئاً أَفْضَلَ مِنَ الْعَقْلِ: خدا برای بندگانش به چیزی برتر از عقل قسم نخورد!
- (۴) أَلَّفَ الْكَاتِبِينَ كِتَاباً عَظِيماً لِإِحْصَاءِ مَنَاطِقِ الْجَذْبِ السِّيَاحِيِّ فِي إِيرَانَ: دو نویسنده برای شمارش مناطق دارای جاذبه گردشگری در ایران کتاب بزرگی را نگاشتند!

۴۲- کشاورزان کوشا درختان سیب را در باغشان می کارند!:

- (۱) يَزْرَعُ الْفَلَاحُونَ الْمُجْتَهِدُونَ الْأَشْجَارَ النَّفَّاحَ فِي بُسْتَانِهِمْ!
 - (۲) فَلِحَاتُ الْمَجْدَاتُ يَزْرَعْنَ فِي بُسْتَانِهِنَّ أَشْجَارَ النَّفَّاحِ!
 - (۳) يَزْرَعْنَ الزَّرَائِعَ الْمُجْتَهِدَاتُ أَشْجَارَ النَّفَّاحِ فِي حَدِيقَتِهِنَّ!
 - (۴) الزَّرَائِعُونَ الْمَجْدُونَ يَزْرَعُونَ أَشْجَارَ النَّفَّاحِ فِي حَدِيقَتِهِمْ!
- اِقْرَأِ النَّصَّ التَّالِيَ تَمَّ أَجِبْ عَنِ الْأَسْئَلَةِ (۳ - ۴۵) بِمَا يُنَاسِبُ النَّصَّ:

الغربان موجودة في كل العالم. و لها أشكال مختلفة، و لونها أسود و رمادي (خاکستری)، و لكن بعضها أسود بالكامل. يتميز الغراب بصوته. يتشام (بدبین هستند) معظم الناس من الغراب بسبب لونه و صوته؛ رغم ذلك فإن الغراب طائر مفيد و صديق للفلاح؛ لأنه يتغذى على الآفات و الحشرات. اكتشف الباحثون أن الغراب تستطيع التعرف على وجه الشخص الجيد أو السيئ. و من خلال الصوت، تحذر الإنسان أو الحيوانات الأخرى عن خطر محتمل، و يولد (متولد می شود) فرخ الغراب الأبيض، ثم يتحول ريشه (ریش: پر) إلى اللون الأسود، و يعيش أكثر من ثلاثين عاماً. و غذاء الغراب هي بذور و بيض الطيور و الزواحف (خزندگان) أو صغارها، و أحياناً يتغذى على جثث (لاشهها) الحيوانات الميتة أيضاً.

۴۳- عین الصحیح حسب النص:

- (۱) تعيش الغربان في الأماكن المعتدلة!
- (۲) الغراب يأكل لحوم الحيوانات و الطيور فقط!
- (۳) يكتشف الغراب الأحداث قبل وقوعها!
- (۴) لا يتغير لون الغراب منذ ولادته!

۴۴- عین الخطأ عن الغربان:

- (۱) تُساعد الفلاحين عن طريق أكل الحشرات!
- (۲) لها قدرة على التمييز بين الخير و الشر!
- (۳) صوتها هو السبب الوحيد الذي يكرهها الناس!
- (۴) تعيش ثلاثين عاماً على الأقل!

۴۵- عین الخطأ في الاعراب و التحليل الصرفي للكلمات المعينة في النص:

- (۱) اكتشف: فعل ماضٍ - مزيد ثلاثي (له حرفان زائدان: ا، ت) - للغائب - متعد / فعل و فاعله «الباحثون» و الجملة فعلية
- (۲) يتحول: فعل لازم - مفرد مذكر غائب - مزيد ثلاثي (من باب تفعّل) - له حرفان زائدان و التاء و تكرار عين الفعل / فعل و فاعله «ریش»
- (۳) الطيور: اسم - جمع مكسر (مفره: الطائر) - مذكر / مضاف إليه و المضاف: بيض
- (۴) أسود: اسم (على وزن «أفعل» و يدل على اللون) - مفرد - مذكر / صفة و موصوفه «لون»

• عین المناسب للجواب عن الأسئلة التالية (٤٦ - ٥٠)

٤٦- عین غير المناسب لمفهوم هذه العبارة: «من طلب شيئاً و جدَّ و جدّاً!»

- (١) برو کار می کن مگو چیست کار که سرمایه جاودانی است کار
 (٢) هر که را شد همت عالی پدید هر چه جست، آن چیز حالی شد پدید
 (٣) نابرده رنج گنج میسر نشود مزد آن گرفت جان برادر که کار کرد
 (٤) ز کوشش به هر چیز خواهی رسید به هر چیز خواهی کماهی رسید
- ٤٧- عین ضمیر «نا» مفعولاً:

- (١) في البداية تشرّفنا بزيارة العتبات المقدّسة!
 (٢) قد دلّتنا هذه الحيوانات على الخواصّ الطيّبة لكثير من النباتات!
 (٣) استطعنا أن نسجّل كثيراً من معالمنا التاريخية في قائمة التراث العالمي!
 (٤) شاهدنا مئات المصايح الملونة التي تنبعث ضوءها من الأسماك المضيئة!
- ٤٨- عین الخبر اسماً ليس مضافاً أو موصوفاً:

- (١) لسان القط سلاح طيّب دائم!
 (٢) أكبر الحمق الإغراق في المدح و الذم!
 (٣) الحرياء ذات عيون متحرّكة!
 (٤) أغلب الحيوانات إضافة إلى امتلاكها لغة خاصة بها تملك لغة عامّة!
- ٤٩- عین العبارة التي في خبرها فاعل:

- (١) عین البومة ثابتة، و هي تُعوّض هذا النقص بتحريك رأسها!
 (٢) لسان القط مملوء بغدد تُفرز سائلاً مطهراً!
 (٣) من أصحاب النبي أعرّف سلمان، و هو من إصفهان!
 (٤) الذنب عضو يُحرّكه الحيوان غالباً لطرد الحشرات!
- ٥٠- عین ما جاء فيه الخبر و المفعول معاً:

- (١) الأعشاب الطيّبة نباتات مفيدة نستفيد منها كدواء!
 (٢) البطة تعيش في البرّ و الماء!
 (٣) حُسن الأدب يستترّ قُبْح النسب!
 (٤) ﴿أتأمرون الناس بالبرّ و تنسون أنفسكم﴾

تاریخ دهم

۵۱- آشوری‌ها در کدام قسمت بین‌النهرین حکومت نسبتاً نیرومندی را به وجود آورده بودند و به چه علت دائماً به سرزمین‌های همسایه هجوم می‌آوردند؟ پیامد این اقدام آن‌ها چه بود؟

- ۱) جنوب - نیازمندی به منابع طبیعی و معدنی فلات ایران و گسترش قلمرو - تشکیل سپاه منظم و کارآمد توسط هووخستر
 - ۲) شمال - به دست آوردن فلزات و سنگ‌های قیمتی - اتحاد قبایل پراکنده ماد
 - ۳) جنوب - به دست آوردن فلزات و سنگ‌های قیمتی - اتحاد قبایل پراکنده ماد
 - ۴) شمال - نیازمندی به منابع طبیعی و معدنی فلات ایران و گسترش قلمرو - تشکیل سپاه منظم و کارآمد توسط هووخستر
- ۵۲- در یک موقعیت فرضی، سربازی در نبرد سالامیس کشته شده است. در این صورت کدام عبارت در مورد وی درست است؟

- ۱) او می‌توانست فرونشاندن شورش‌های مصر و بابل را شاهد باشد.
- ۲) او درگیری بین اردشیر دوم با برادرش کورش کوچک را شنیده یا دیده است.
- ۳) او می‌توانسته اخبار دلاوری‌ها و رشادت آریو برزن سردار شجاع ایرانی را شنیده باشد.
- ۴) او امکان شرکت کردن در نبرد گرانیکوس یا گوگمل را داشته است.

۵۳- کدام گزینه عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟

«پس از فرونشاندن شورش‌های داخلی و برقراری آرامش و امنیت، داریوش بزرگ،»

- ۱) برای تنبیه آتنی‌ها نخست جزایر دریایی اژه را تصرف کرد و سپس وارد خاک یونان شد
- ۲) با همراهی تعدادی از سران خاندان‌های بزرگ پارسی، گوماته مغ و دیگر شورشیان و مدعیان قدرت را سرکوب کرد
- ۳) به منظور دفع حملات قبایل صحراگرد سکاایی، به مناطق دوردست در شمال دریای سیاه و جنوب روسیه کنونی لشکرکشی کرد
- ۴) به شرق لشکرکشی کرد و قسمت‌هایی از غرب و شمال غرب هند را به قلمرو خود افزود

۵۴- کدام مورد درباره داریوش اول (۱)، داریوش سوم (۲)، یزدگرد سوم (۳) و خشایارشا (۴) درست است؟

الف) کشته شدن در حین فرار

ب) تصرف سرزمین مصر

ج) شکست خوردن از یونانیان

د) کشتن افراد خاندان سلطنتی

۱) «ب» از وجوه مشترک (۱) و (۲) و «ج» از نقاط مشترک (۳) و (۴) است.

۲) «الف» از نقاط مشترک (۲) و (۳) و «د» از وجوه مشترک (۱) و (۴) است.

۳) «ب» از وجوه مشترک (۱) و (۲) و «د» از نقاط مشترک (۲) و (۳) است.

۴) «الف» از نقاط مشترک (۲) و (۳) و «ج» از نقاط مشترک (۱) و (۴) است.

۵۵- کدام گزینه از اهداف سلوکیان در ایجاد شهرهای جدید و کوچاندن یونانیان به این شهرها بود؟

الف) رواج فرهنگ یونانی در ایران و دیگر متصرفات اسکندر در آسیا

ب) رقابت با جانشینان اسکندر در مصر

ج) فراهم آوردن زمینه گسترش فعالیت‌های تجاری با سرزمین‌های دور و نزدیک

د) زمینه‌سازی برای گسترش متصرفات خود در شرق فلات ایران

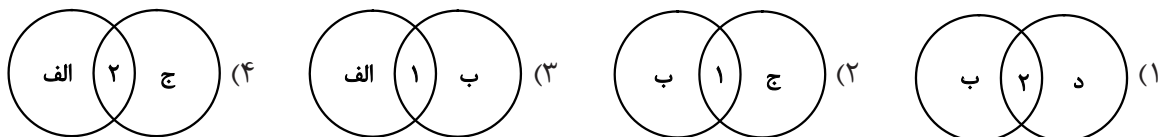
۱) «الف» - «د»

۲) «ب» - «ج»

۳) «الف» - «ج»

۴) «ب» - «د»

- ۵۶- کدام شکل در خصوص رویدادهای زمان مهرداد یکم (۱) و مهرداد دوم (۲) به درستی ترسیم شده است؟
- (الف) پیشروی اشکانیان تا رود فرات و همسایه شدن با امپراتوری روم
(ب) تبدیل یک حکومت محلی در شرق ایران به یک پادشاهی قدرتمند
(ج) به نهایت رسیدن وسعت قلمرو اشکانیان و استوار شدن پایه های قدرت و سلطنت آنان
(د) افزایش قدرت و قلمرو حکومت اشکانیان به طور چشمگیر

- ۵۷- چه عواملی موجب گردید تا در اوایل قرن سوم میلادی، حکومت اشکانی تضعیف شود؟

- (الف) شورش خاندان ساسانی در فارس
(ب) جنگ های پی در پی با امپراتوری روم در مرزهای غربی
(ج) درگیری های نظامی در مرزهای شرقی
(د) بروز اختلاف و دشمنی میان پادشاه و بزرگان کشور
- (۱) «الف» - «د» (۲) «ب» - «ج» (۳) «الف» - «ج» (۴) «ب» - «د»

- ۵۸- حاکمان محلی به چه دلیل در ابتدا با حکومت ساسانی به مخالفت برخاستند؟

- (۱) دشمنی و مخالفت ساسانیان به دلیل برانداختن حکومت اشکانیان
(۲) تلاش حکومت ساسانی برای ایجاد حکومتی ملوک طوایفی با محوریت ساسانیان
(۳) از دست ندادن استقلال نسبی خود
(۴) تحریک رومیان برای تضعیف حکومت ساسانی
- ۵۹- متن داده شده با کدام گزینه ارتباط نزدیک تری دارد؟
- «مزدک طرفدار برابری مردم در بهره مندی از منافع اقتصادی و اجتماعی بود و اعتقاد داشت مردم باید در زندگی از امکانات یکسان برخوردار باشند.»
- (۱) قباد یکم در آغاز فرمانروایی خود قصد داشت از قدرت اشراف، نجبا و موبدان بکاهد و دست آنان را از امور کشوری کوتاه کند.
(۲) هرمز چهارم، پسر و جانشین انوشیروان، توسط بهرام چوبین و با پشتیبانی بزرگان از تخت به زیر کشیده شده و به قتل رسید.
(۳) شیرویه جانشین خسرو پرویز بیشتر افراد خاندان ساسانی را که ممکن بود وارث تاج و تخت شوند، کشت.
(۴) خسرو پرویز برای رسیدن به تاج و تخت و سرکوب سرداران و اشراف مخالف خود، از امپراتوری روم، رقیب دیرین ساسانیان کمک گرفت.

- ۶۰- هر یک از موارد زیر به ترتیب مربوط به کدام پادشاهان دوران باستان است؟

- (الف) گسترش و تثبیت حکومت ساسانیان
(ب) جنگ حران با رومیان و پیروزی بر آنان
(ج) کشتن گردیانوس امپراتور روم و به اسارت گرفتن والرینانوس امپراتور دیگر روم
(د) برانداختن حکومت لخمیان
- (۱) شاپور یکم - اردوان چهارم - شاپور دوم - خسروانوشیروان
(۲) شاپور دوم - اردوان دوم - شاپور اول - خسرو پرویز
(۳) شاپور یکم - اردوان دوم - شاپور دوم - خسرو پرویز
(۴) شاپور دوم - اردوان چهارم - شاپور اول - خسروانوشیروان

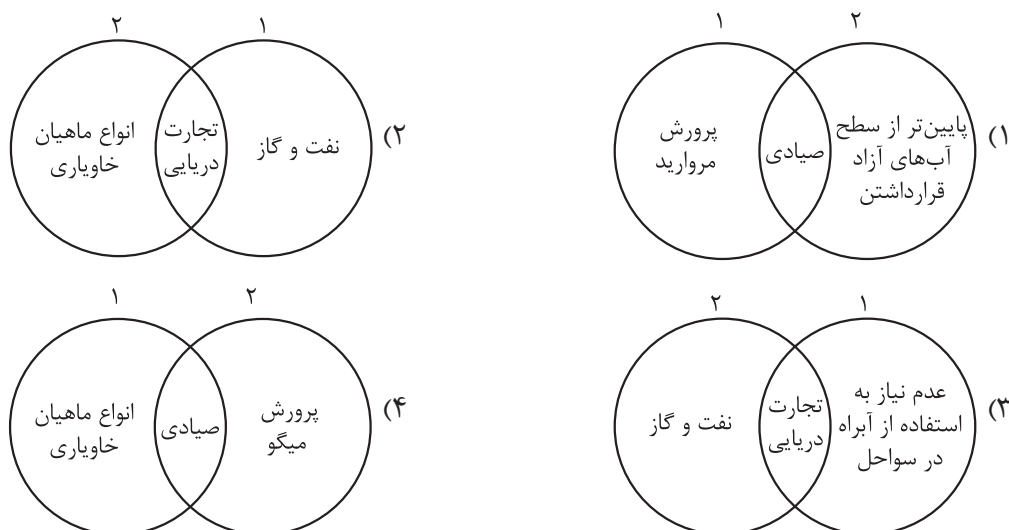
جغرافیای دهم

۶۱- کدام مورد، عبارت زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

«اگر نقشهٔ کانون‌های آبگیر ایران را به دو قسمت غربی و شرقی تقسیم کنیم،».

- (۱) در بخش شرقی برخلاف بخش غربی کشور، کانون‌های دائمی بیشتری مشاهده می‌شود
- (۲) در بخش غربی برخلاف بخش شرقی کشور، کانون‌های دائمی بیشتری مشاهده می‌شود
- (۳) در بخش غربی برخلاف بخش شرقی کشور، کانون‌های فصلی کم‌تری مشاهده می‌شود
- (۴) در بخش شرقی برخلاف بخش غربی کشور، کانون‌های اتفاقی کم‌تری مشاهده می‌شود

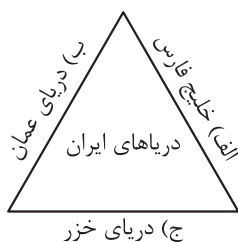
۶۲- کدام گزینه در خصوص ویژگی‌ها و دلایل اهمیت دریای خزر (۱) و دریای عمان (۲)، به درستی ترسیم شده است؟

۶۳- کدام گزینه با توجه به مشخصات دریاچه‌های شورمان، به مفهوم درستی اشاره دارد؟

- (۱) دریاچهٔ فصلی پریشان در فارس در فصول بارش یعنی از اوایل پاییز تا اواخر بهار وسعت بیشتری پیدا می‌کند.
- (۲) دریاچهٔ فصلی مهارلو در فارس در فصول بارش یعنی از اوایل پاییز تا اواخر بهار وسعت بیشتری پیدا می‌کند.
- (۳) دریاچهٔ فصلی فامور در فارس در فصول بارش یعنی از اواخر پاییز تا اوایل فصل بهار وسعت بیشتری پیدا می‌کند.
- (۴) دریاچهٔ فصلی نیریز در فارس در فصول بارش یعنی از اواخر پاییز تا اوایل بهار وسعت بیشتری پیدا می‌کند.

۶۴- با توجه به شکل زیر، کدام عبارت به درستی تدوین شده است؟

- (۱) «الف» برخلاف «ج» دارای امتداد شرقی - غربی است و امکان توسعهٔ بدون محدودیت بنادر در «ب» وجود ندارد.
- (۲) «ج» برخلاف «الف» دارای امتداد غربی - شرقی است و امکان دسترسی به همهٔ آب‌های جهان توسط «ب» وجود دارد.

- (۳) «ب» برخلاف «ج» دارای بندر اقیانوسی است و پیشروی آب اقیانوس هند از طریق تنگهٔ هرمز سبب تشکیل «الف» شد.
- (۴) «الف» برخلاف «ب» دارای بندر اقیانوسی است و جداماندن بخشی از آب‌های یک دریای عظیم سبب تشکیل «ج» شد.

۶۵- کدام موارد دربارهٔ دومین دریاچهٔ آب شور جهان درست است؟

(الف) آب این دریاچه تنها از چشمه‌های موجود در کف و حاشیهٔ آن تأمین می‌شود.

(ب) جزایر متعددی در این دریاچه وجود دارد که محل زندگی پرنده‌گان مهاجر است.

(ج) آب این دریاچه موجب معتدل شدن آب و هوای منطقهٔ پیرامون آن شده است.

(د) افزایش بی‌سابقهٔ املاح و رسوبات، عامل اصلی بروز بحران خشکی در این دریاچه به شمار می‌رود.

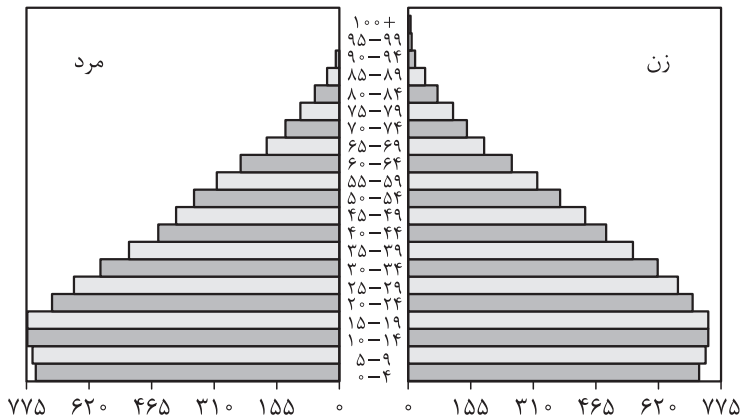
(۱) «الف» - «ب» (۲) «ب» - «د» (۳) «ب» - «ج» (۴) «ج» - «د»

۶۶- اگر در یک سال معین، میزان مولید در یک کشور حدود ۱ میلیون و ۲۰۰ هزار نفر، میزان مرگ و میر حدود ۳۲۵

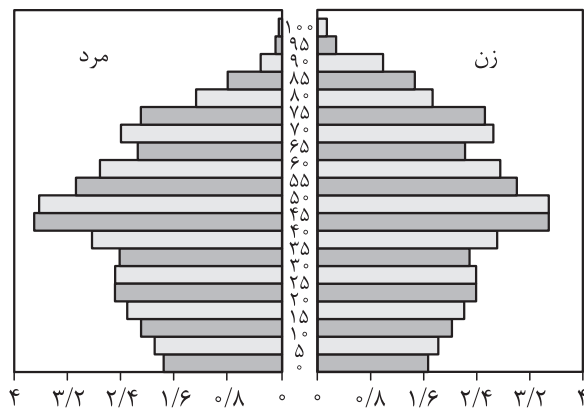
هزار نفر و کل جمعیت آن کشور برابر با ۵۰ میلیون نفر باشد، چند سال طول می‌کشد جمعیت این کشور دو برابر شود؟

(۱) ۲۵ سال (۲) ۳۰ سال (۳) ۳۵ سال (۴) ۴۰ سال

۶۷- کدام گزینه با توجه به نمودارهای زیر، به درستی مطرح شده است؟

(الف)

(ب)

(۱) میزان رشد مولید در نمودار «الف» بیشتر و میزان جمعیت سالمند در نمودار «ب» کم‌تر است.

(۲) جمعیت سالمند در نمودار «الف» و «ب» یکسان است، اما جمعیت جوان در نمودار «ب» بیشتر است.

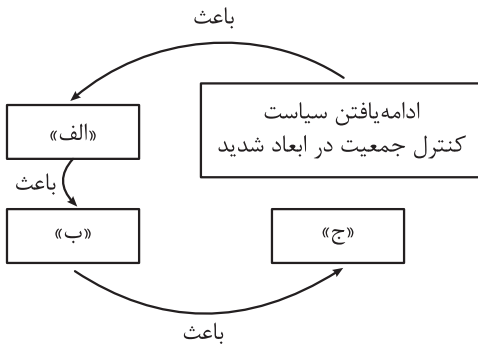
(۳) در کشور «الف» نیاز به ایجاد امکانات آموزشی بیشتر و در کشور «ب» نیاز به سیاست کنترل جمعیت برای کاهش رشد مولید وجود دارد.

(۴) جمعیت فعال اقتصادی در ده سال آینده در کشور «ب» کم‌تر و در کشور «الف» بیشتر خواهد بود.

۶۸- به چه دلیل مطالعه مهاجرت در بحث تغییرات جمعیت مهم است؟

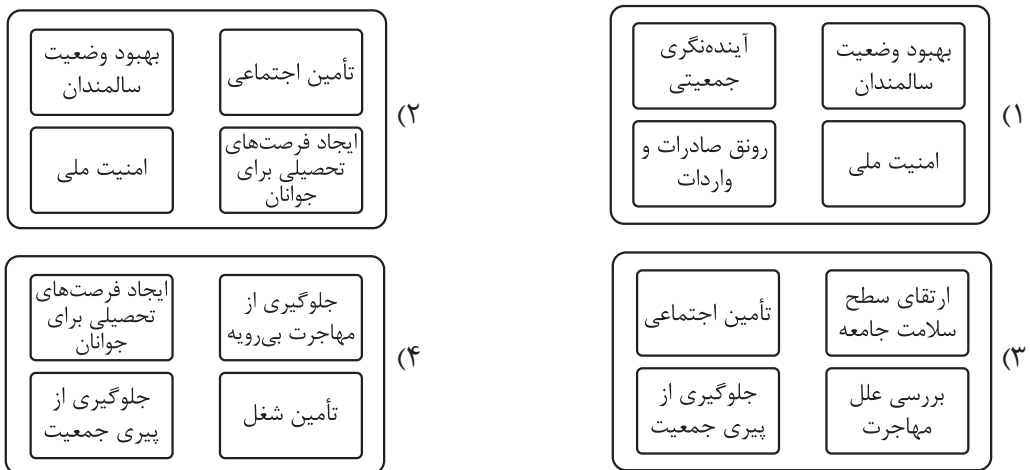
- (۱) برخلاف مکان مقصد، مهاجرت، ترکیب سنی و جنسیتی مکان مبدأ را تغییر می‌دهد.
- (۲) مهاجرت از روستا به شهر، از مهم‌ترین انواع مهاجرت داخلی در دهه‌های اخیر به شمار می‌رود.
- (۳) با پیشرفت فناوری و وسایل حمل‌ونقل، مهاجرت و جابه‌جایی افراد نسبت به گذشته افزایش یافته است.
- (۴) اعضای خانوارها اغلب با هم مهاجرت می‌کنند و یا چندین خانواده یا ساکنان یک منطقه با هم جابه‌جا می‌شوند.

۶۹- کدام عبارت، موارد «الف»، «ب» و «ج» در تصویر زیر را به ترتیب، کامل می‌کند؟

- (۱) پیری جمعیت کشور به طور سریع - تغییر در بافت جمعیتی - ضعف و ناتوانی دفاعی کشور
- (۲) کاهش جمعیت کشور به طور سریع - حرکت هرم سنی به سمت کهنسالی - مانع اصلی بر سر راه توسعه اقتصادی
- (۳) پیری جمعیت کشور به طور تدریجی - حرکت هرم سنی به سمت کهنسالی - مانع اصلی بر سر راه توسعه اقتصادی
- (۴) کاهش جمعیت کشور به طور تدریجی - تغییر در بافت جمعیتی - کاهش و تضعیف نیروی فعال و دفاعی

۷۰- برنامه‌های نیازمند به آمارهای سنی و جنسیتی را در کدام تصویر می‌توان جست‌وجو کرد؟

منطق دهم

۷۱- هنگامی که بین دو مفهوم «الف» و «ب» نسبت عموم و خصوص من وجه برقرار باشد، به ترتیب ارزش قضایای زیر چگونه خواهد بود؟

• دو قضیه متضاد با موضوع «الف» و محمول «ب»

• دو قضیه تداخل تحت تضاد با موضوع «الف» و محمول «ب»

• دو قضیه متداخل با موضوع «الف» و محمول «ب»

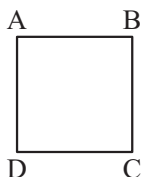
(۱) هر دو کاذب - هر دو صادق - هر دو کاذب

(۲) هر دو کاذب - هر دو صادق - یکی صادق و دیگری کاذب

(۳) هر دو کاذب - یکی صادق و دیگری کاذب - یکی صادق و دیگری کاذب

(۴) یکی صادق و دیگری کاذب - یکی صادق و دیگری کاذب - هر دو صادق

۷۲- اگر مربع زیر مربع تقابل باشد، صحت موارد زیر را به ترتیب بررسی کرده و پاسخ درست را انتخاب کنید.

• صدق B در صورت صدق C

• نامعلوم بودن صدق یا کذب A در صورت کذب B

• امکان صدق C در صورت صدق D

(۱) صحیح - صحیح - غلط

(۲) غلط - صحیح - صحیح

(۳) غلط - غلط - صحیح

(۴) غلط - صحیح - غلط

۷۳- در کدام گزینه عکس مستوی به درستی نوشته شده است؟

(۱) هر الف ب است. ← بعضی الف ب است.

(۲) هیچ الف ب نیست. ← هیچ ب الف نیست.

(۳) بعضی الف ب است. ← هر ب الف است.

(۴) بعضی الف ب نیست. ← بعضی ب الف نیست.

۷۴- عکس مستوی متداخل قضیه‌ای «بعضی الف ب است» می‌باشد. بین متضاد آن، با عکس مستوی تداخل تحت تضاد

قضیه «بعضی الف ب نیست»، کدام یک از اقسام تقابل برقرار است؟

(۱) تناقض (۲) تضاد

(۳) تداخل (۴) تداخل تحت تضاد

۷۵- در عکس مستوی از به نمی‌توان رسید و اگر عکس قضیه‌ای «موجبه جزئی» باشد، کدام نسبت

چهارگانه امکان ندارد، بین موضوع و محمول آن برقرار باشد؟

(۱) صدق اصل - صدق عکس - تباین

(۲) صدق عکس - صدق اصل - تباین

(۳) کذب اصل - کذب عکس - تساوی

(۴) کذب عکس - کذب اصل - تساوی

۷۶- کدام گزینه از لحاظ صورت از مصادیق مغالطه ایهام انعکاس محسوب نمی‌شود؟

(۱) از قضیه «هر مثلثی سه ضلعی است» نتیجه می‌گیریم «هر سه ضلعی مثلث است».

(۲) از قضیه «بعضی انسان‌ها راه‌رونده نیستند» نتیجه می‌گیریم «بعضی راه‌رونده‌ها انسان نیستند».

(۳) از کذب قضیه «هر سنگی انسان است»، کذب قضیه «بعضی انسان‌ها سنگ هستند» را می‌توانیم نتیجه بگیریم.

(۴) به ترتیب از صدق یا کذب «هیچ انسانی اخلاق مدار نیست» به صدق یا کذب «هیچ اخلاق مداری انسان نیست» می‌رسیم.

۷۷- وجه تسمیه قیاس اقترانی چیست؟

- (۱) مقدمات قیاس قرینه یکدیگرند.
- (۲) نتیجه قیاس با یکی از مقدمات مقارنت دارد.
- (۳) موضوع و محمول نتیجه با حد وسط قرین می‌باشند.
- (۴) موضوع و محمول مقدمات به واسطه لفظ مشترک مقارنت می‌یابند.

۷۸- در کدام گزینه شکل قیاس اقترانی صحیح ذکر نشده است؟

- (۱) هر الف ب است، هر ج الف است؛ بعضی ب ج است. ← شکل چهارم
- (۲) هر ب ج است، هیچ ب الف نیست؛ بعضی ج الف نیست. ← شکل سوم
- (۳) بعضی د ه است، هر ه ب است؛ بعضی ب د است. ← شکل اول
- (۴) بعضی الف ب است، هیچ د ب نیست؛ بعضی الف د نیست. ← شکل دوم

۷۹- کدام گزینه درباره قیاس زیر صحیح است؟

«هر علتی وجوب‌بخش است، آب برای رشد گیاه علت است؛ آب وجوب‌بخش رشد گیاه است.»

- (۱) حد وسط در دو مقدمه تکرار نشده است.
- (۲) مغالطه اشتراک لفظ در واژه «علت» روی داده است.
- (۳) قیاس شکل چهارم است که تمامی شرایط اعتبار قیاس را دارد.
- (۴) حد وسط این قیاس اقترانی در مقدمه دوم آن علامت منفی است.

۸۰- قیاسی داریم با نتیجه «موجبه کلیه». طبق قانون نتیجه قیاس در میان موارد زیر چند مورد نمی‌توانند از مقدمات این قیاس محسوب شوند؟

- هر ب الف است؛ هر ج است.
- هر الف ب است؛ بعضی ج ب نیست.
- بعضی د ه است؛ هر ه الف است.
- هر الف ج است؛ هیچ ب الف نیست.

(۱) یک (۲) دو (۳) سه (۴) چهار

اقتصاد دهم

۸۱- هم‌زمان با دوره پایانی حکومت صفویه، در قاره اروپا، دولت‌های اروپایی به چه اقداماتی دست زدند؟ و نتیجه این اقدامات چه بود؟

- ۱) دولت‌های اروپایی با تجهیز ناوگان خود به رقابت شدید نظامی و سیاسی با یکدیگر و استعمار کشورهای دیگر پرداختند. - این رقابت و هم‌چنین استعمار کشورهای دیگر، موجب تسریع جریان توسعه این کشورها شد.
- ۲) دولت‌های اروپایی با تجهیز ناوگان خود به رقابت شدید نظامی و تجاری با یکدیگر و استعمار کشورهای دیگر پرداختند. - این رقابت و هم‌چنین استعمار کشورهای دیگر، موجب تسریع جریان توسعه این کشورها شد.
- ۳) دولت‌های اروپایی با تجهیز ناوگان خود به رقابت شدید نظامی و تجاری با یکدیگر و استعمار کشورهای دیگر پرداختند. - این رقابت‌ها باعث شد منابع استعماری بین آن‌ها تقسیم شود.
- ۴) دولت‌های اروپایی با تجهیز ناوگان خود به رقابت شدید تجاری و سیاسی با یکدیگر و استعمار کشورهای دیگر پرداختند. - این رقابت‌ها باعث شد منابع استعماری بین آن‌ها تقسیم شود.

۸۲- مردم ایران تا قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، خود را در برابر کدام‌یک از موارد زیر ناتوان می‌دیدند و خواستار کدام‌یک از موارد زیر بودند؟

- ۱) زورگویی کشورهای غربی در تعیین حاکمان و تعیین سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی‌شان - استقلال و آزادی
- ۲) سر باز زدن از اطاعت بیگانگان - جلوگیری از چپاول منابع ملی کشور توسط بیگانگان
- ۳) عدم پذیرش سیاست وابستگی به خارج و دخالت همه‌جانبه آشکار آمریکایی‌ها - حکومت اسلامی
- ۴) نفی سلطه بیگانگان و استقلال اقتصادی - اقتصاد مطلوب اسلامی ایران

۸۳- پاسخ صحیح پرسش‌های زیر را انتخاب کنید.

الف) هر کشوری در حالی که به استقلال اقتصادی دست پیدا می‌کند، برای پیشرفت به کدام‌یک از موارد مطرح‌شده نیاز دارد؟

ب) به معنای آن است که مجموع نیروهای مولد، شرکت‌ها، مؤسسات تولیدی و خدماتی یک کشور روی پای خود بایستند تا بتوانند در صورت به وجود آمدن بحران، تمامی نیازهای اساسی و حیاتی‌شان را خودشان تولید و تأمین کنند و وابسته به بیگانگان نباشند.

ج) در تعامل منطقی با کشورهای دیگر، در نظر گرفتن چه نکته‌ای مهم است؟

۱) الف) استحکام اقتصادی / ب) ثبات اقتصادی / ج) در تعامل باید حفظ استقلال اعم از اقتصادی و سیاسی را مورد توجه قرار داد.

۲) الف) مقاومت‌سازی اقتصادی / ب) ثبات اقتصادی / ج) در تعامل باید کسب منافع ملی و حفظ استقلال اقتصادی و سیاسی را مورد توجه قرار داد.

۳) الف) اقتصاد مردمی و دانش‌بنیان / ب) مقاومت‌سازی اقتصادی / ج) در تعامل باید کسب منافع ملی و حفظ استقلال اقتصادی و سیاسی را مورد توجه قرار داد.

۴) الف) تعامل منطقی با کشورهای دیگر / ب) مقاومت‌سازی اقتصادی / ج) تعامل باید مقتدرانه و از روی تدبیر باشد.

محل انجام محاسبات

۸۴- کدام یک از عبارات‌های زیر، مربوط به «سیاست پولی انبساطی» می‌باشد؟

(۱) افزایش نرخ سودهای بانکی

(۲) ارائه وام به تولیدکنندگان با سود بانکی پایین

(۳) فروش اوراق مشارکت

(۴) تشویق مردم به سرمایه‌گذاری در یک پروژه دولتی

۸۵- اگر هزینه سبد بازار در ابتدای سال ۲۰۲۲ میلادی در یک کشور فرضی برابر ۶۵۶۲۰ دلار و هزینه سبد بازار در انتهای سال ۲۰۲۲ میلادی در همان کشور ۸۵۶۰۰ دلار و درصد تغییر شاخص قیمت مصرف‌کننده در این کشور فرضی با کشورهای A و B مطابق جدول زیر، برابر باشد، آن‌گاه: الف) هزینه سبد بازار در ابتدای سال ۲۰۲۲ میلادی در کشور A کدام است؟ ب) هزینه سبد بازار در انتهای سال ۲۰۲۲ میلادی در کشور B کدام است؟

در انتهای سال ۲۰۲۲ میلادی	ابتدای سال ۲۰۲۲ میلادی	هزینه سبد بازار
		کشور
۱۰۵۰۰ دلار	؟	A
؟	۹۶۳۰ دلار	B

(۲) الف) ۸۰۷۶ / ب) ۱۲۵۱۹

(۱) الف) ۷۸۰۶ / ب) ۱۲۵۱۹

(۴) الف) ۷۸۰۶ / ب) ۳۵۱۸۰

(۳) الف) ۸۰۷۶ / ب) ۳۸۵۱۰

۸۶- صحیح یا غلط بودن عبارات‌های زیر را مشخص کنید.

الف) افزایش درآمدهای نفتی هرچندگاهی به افزایش ظرفیت‌های تولیدی کمک می‌کند، که این امر باعث پیشرفت اقتصادی در کشور می‌شود.

ب) پشتوانه پول‌های فلزی، کاغذی، تحریری و الکترونیکی که در دست افراد یا در حساب آن‌ها است، قدرت اقتصادی کشور می‌باشد.

ج) عیسوی، نویسنده کتاب «تاریخ اقتصادی ایران»، ضعف نیروی نظامی، ناکارآمدی تشکیلات اداری، فرسودگی نظام مالی و افول نهادهای اجتماعی و سیاسی را از مشخصات دوره قاجار می‌داند.

د) رونق و آبادانی اقتصاد ایران را تا اواخر حکومت صفویه می‌توان از زیربناها و عمران بندرها، بازارها و مدارس علمی درک کرد.

(۱) الف) نادرست / ب) درست / ج) نادرست / د) نادرست

(۲) الف) نادرست / ب) نادرست / ج) درست / د) درست

(۳) الف) درست / ب) درست / ج) درست / د) درست

(۴) الف) درست / ب) درست / ج) نادرست / د) نادرست

محل انجام محاسبات

۸۷- چند مورد از عبارتهای زیر صحیح است؟

- الف) ویژگی عمده دوره پهلوی، جدا شدن اقتصاد ایران از ابعاد هویتی و فرهنگی بود.
 ب) تجارت با چین و امپراتوری روم از اهمیت و بزرگی اقتصاد ایران در دوران باستان حکایت می‌کند.
 ج) در دوره پهلوی تلاش حاکمان صرف تحکیم پایه‌های حکومت خود می‌شد.
 د) در دوره پهلوی، دولت با هدف ایجاد توسعه در کشور به اجرای طرح‌های عمرانی متعدد پرداخت و به این ترتیب بخشی از درآمدهای نفتی کشور، صرف ساخت‌وساز شد.

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۸۸- به ترتیب اگر در سال‌های ۹۶، ۹۷ و ۹۸ هزینه سبد بازار، ۲۰، ۴۰ و ۷۰ میلیون تومان باشد، هزینه سبد بازار تا سال ۹۹، چند میلیون تومان باید باشد تا تورم در سال ۹۹ نصف سال ۹۷ شود؟

۱ (۱) ۸۰ (۲) ۱۰۰ (۳) ۱۰۵ (۴) ۹۵ (۴)

۸۹- کدام یک از گزینه‌های زیر با جمله «قدرت خرید پول در یک جامعه افزایش پیدا کرده است.» ارتباط بیشتری دارد؟

- ۱) سطح عمومی قیمت‌ها با سرعت بیشتری، افزایش پیدا کرد.
 ۲) سطح عمومی قیمت‌ها با سرعت کم‌تری، افزایش پیدا کرد.
 ۳) سطح عمومی قیمت‌ها با سرعت بیشتری، کاهش پیدا کرد.
 ۴) سطح عمومی قیمت‌ها با سرعت کم‌تری، کاهش پیدا کرد.

۹۰- با توجه به اطلاعات مندرج در جدول زیر: الف) میزان شبه پول کدام است؟ ب) میزان حساب‌های پس‌انداز کوتاه‌مدت کدام است؟

چک پول	۳۰۰ واحد
سپرده‌های دیداری	۱۰۰ واحد
مجموع اسکناس و مسکوکات	۴۵۰ واحد
نقدینگی	۲۲۰۰ واحد
حساب‌های پس‌انداز بلندمدت	۴۸۰ واحد

۲ الف) ۱۳۵۰ / ب) ۷۸۰

۱ الف) ۱۵۳۰ / ب) ۸۸۰

۴ الف) ۱۳۵۰ / ب) ۸۷۰

۳ الف) ۱۵۳۰ / ب) ۸۷۰

مهم ترین ویژگی های آزمون های خیلی سبز در پایه های دهم و یازدهم:

- ۱- برگزاری دست کم یک آزمون در ماه بر اساس روال تدریس در مدرسه
- ۲- برگزاری آزمون های ویژه برای زمان های خاص (میان ترم، ترم، پس از عیدو...)
- ۳- امکان جبران عقب ماندگی ها یا دوره مطالب برای تثبیت آنها

پاسخنامه تشریحی آزمون را ساعت ۱۶ از صفحه
شخصی خودتان در سایت آزمون خیلی سبز دریافت کنید.

azmoon.kheilisabz.com

اساتید، مشاوران و دانش آموزان گرامی؛

نظرات، پیشنهادات، انتقادات و بازخوردهای خود نسبت به سؤالات این آزمون را می توانید
از طریق آیدی @Kheilisabz_edit در همه پیام رسان ها با ما به اشتراک بگذارید.

پاسخ نامہ آزمون آزمائشی خلی سبز

پایہ دہم

مرحلہ ہفتم

رشتہ انسانی

سال تحصیلی ۰۴-۱۴۰۳

تاریخ برگزاری: ۱۰/اسفند/۱۴۰۳

نام درس	طراحان به ترتیب حروف الفبا
ریاضی	مسعود شفیعی
زبان و ادبیات فارسی	مہدی نظری قہرودی
علوم اجتماعی	الہام رضایی
زبان عربی	اسرافیل قربان پور
تاریخ	بہروز یحیی
جغرافیا	حمیدرضا بہیاد
منطق	نیما جواہری
اقتصاد	نوشین خدایی نیا

نام درس	مستقل درس	گزینشگر	مؤلف پاسخ نامہ	کارشناسان علمی	ویراستاران به ترتیب حروف الفبا
ریاضی	مسعود شفیعی	مسعود شفیعی	مسعود شفیعی	علی شہرایی	امیرحسین قنبری پگاہ نادری آسیاب
زبان و ادبیات فارسی	مہدی نظری قہرودی	مہدی نظری قہرودی	مہدی نظری قہرودی	معصومہ رحمانی	صادق محرمی
علوم اجتماعی	فروغ نجمی تیموریان	فروغ نجمی تیموریان	فروغ نجمی تیموریان	فرناز سلیمانی	علی سلوکی مرتضی عزیزی
زبان عربی	اسرافیل قربان پور	اسرافیل قربان پور	اسرافیل قربان پور	سمانہ ریحانی	منیرہ خسروی
تاریخ	بہروز یحیی	بہروز یحیی	بہروز یحیی	مریم صالحی	کیانا یوسفزادہ
جغرافیا	حمیدرضا بہیاد	حمیدرضا بہیاد	حمیدرضا بہیاد	مریم صالحی	زہرا فروغی ہریس
منطق	نیما جواہری	نیما جواہری	نیما جواہری	پارسا پور کمال	محمد مہدی بادامہ
اقتصاد	علی محسنی	علی محسنی	علی محسنی	مہدی ضیایی	منیرہ زمانی مریم شیرخدایی نادر تارا کریمی

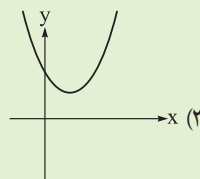
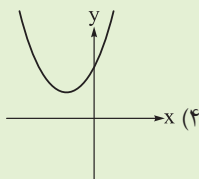
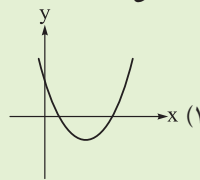
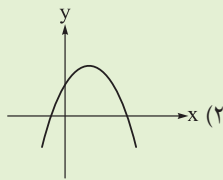
سرپرست محتوایی: فاطمہ آقاجانپور
مشاور محتوایی: مریم صالحی

آزمون آزمائشی خلی سبز

سپرست تولید	الناز علی یاری زاده
ویراستاران فنی	نیلوفر اعتمادی - نیوشا پیمان - راضیہ سادات خلدی نسب زہرا صفری - فاطمہ علی اکبری - محیا غنی فرد زہرا فرہادی مہر - محمد محمودی - مریم مسلمی زاده نادرہ ناز آوری - ساعدہ نمازی
رسام	مونا آندستا ندا فخاری سارا گنجی آزادپور
صفحہ آرائی	صدف امام - مریم حسین زاده سپیدہ سخائی - الہام سہرابی - طاہرہ صادق نژاد مائدہ صبری - نیلوفر فرخجستہ - مہدیہ گل پور دریا لطفی - لیلا نعمت پور

۱ نمودار سهمی $y = 2x^2 - 4x + 5$ به کدام شکل است؟

زیر بحث: فصل ۲ - درس ۴

رسم سهمی

درس Box

 برای رسم سهمی $y = Ax^2 + Bx + C$ اول باید مختصات رأس سهمی را پیدا کنیم:

$$\text{طول رأس سهمی} \Rightarrow x_s = -\frac{B}{2A}$$

$$\text{عرض رأس سهمی} \Rightarrow y_s = -\frac{\Delta}{4A}$$

تذکر: پس از پیدا کردن طول رأس سهمی، می‌توانیم با جای‌گذاری آن در معادله سهمی، عرض رأس سهمی را هم پیدا کنیم.

 بعد از پیدا کردن مختصات رأس سهمی، اگر $A > 0$ باشد، سهمی رو به بالا است، یعنی به شکل و اگر $A < 0$ باشد،

سهمی رو به پایین است، یعنی به شکل .

 برای پیدا کردن نقطه تقاطع سهمی با محور y ، کافی است در معادله سهمی به جای x قرار دهیم صفر، که در این صورت:

$$y = Ax^2 + Bx + C \xrightarrow{x=0} y = C$$

 پس سهمی در نقطه‌ای به عرضی C محور y را قطع می‌کند.

 برای پیدا کردن نقطه (یا نقاط) تقاطع سهمی با محور x ، باید معادله $Ax^2 + Bx + C = 0$ را حل کنیم.

 اگر معادله جواب نداشته باشد، سهمی محور x را قطع نمی‌کند.

 اگر معادله ریشه مضاعف داشته باشد (مقدار ریشه مضاعف از رابطه $x = -\frac{B}{2A}$ به دست می‌آید)، سهمی در یک نقطه با طول

$$x = -\frac{B}{2A}$$

 اگر معادله دو جواب x_1 و x_2 داشته باشد، سهمی محور x را در دو نقطه با طول‌های x_1 و x_2 قطع می‌کند.

گام اول: طول رأس سهمی را پیدا می‌کنیم:

$$y = 2x^2 - 4x + 5 \xrightarrow{\text{طول رأس}} \text{رأس } x = -\frac{B}{2A} = -\frac{-4}{2 \times 2} = \frac{4}{4} = 1$$

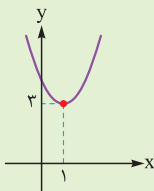
 گام دوم: با جای‌گذاری $x = 1$ در معادله $y = 2x^2 - 4x + 5$ ، عرض رأس سهمی به دست می‌آید:

$$y = 2 \times 1^2 - 4 \times 1 + 5 = 2 - 4 + 5 = 3$$

 گام سوم: پس مختصات رأس سهمی به صورت $S(1, 3)$ شد. حالا با توجه به این که ضریب x^2

 همان A که در این جا برابر ۲ است) مثبت است، سهمی رو به بالا می‌شود:

یعنی شبیه گزینه (۳).

تذکر: در این سؤال نیازی به پیدا کردن محل تقاطع سهمی با محورهای مختصات نداریم، اما اگر بخواهید آن‌ها را پیدا کنید، داریم:

$$\text{محل تقاطع سهمی با محور } y \Rightarrow y = C = 5$$

$$\text{محل تقاطع سهمی با محور } x \Rightarrow 2x^2 - 4x + 5 = 0 \Rightarrow \Delta = B^2 - 4AC = 16 - 40 = -24 < 0$$

معادله جواب ندارد، پس سهمی محور x را قطع نمی‌کند.

سهمی $f(x) = x^2 - 5x + 4$ و خط $y = ax + b$ در دو نقطه با طول‌های $x = 1$ و $x = 6$ متقاطع‌اند. $a - b$ کدام است؟

۲

۴ (۴)

۲ (۳)

۱ (۲)

۱ (۱) صفر

زیر مبحث: فصل ۲ - درس ۴

دروس Box

پاسخ خیلی تشریحی ✓

توابع f و g را در نظر بگیرید. طول نقاط تقاطع این دو تابع، همان جواب‌های معادله $f(x) = g(x)$ هستند.

گام اول: با توجه به درس‌باکس، طول نقاط تقاطع سهمی $f(x) = x^2 - 5x + 4$ و خط $y = ax + b$ ، همان جواب‌های معادله $ax + b = x^2 - 5x + 4$ است.

گام دوم: سهمی و خط در دو نقطه با طول‌های $x = 1$ و $x = 6$ متقاطع‌اند، پس $x = 1$ و $x = 6$ جواب‌های معادله $ax + b = x^2 - 5x + 4$ هستند:

$$ax + b = x^2 - 5x + 4 \Rightarrow \begin{cases} x = 1: a + b = 1 - 5 + 4 = 0 \\ x = 6: 6a + b = 36 - 30 + 4 = 10 \end{cases}$$

گام سوم: دستگاه دو معادله و دو مجهول را حل می‌کنیم:

$$\begin{cases} a + b = 0 \\ 6a + b = 10 \end{cases} \xrightarrow{\text{تفاضل}} \begin{cases} a + b = 0 \\ 5a = 10 \end{cases} \Rightarrow a = 2 \xrightarrow{\text{جای‌گذاری در } a+b=0} 2 + b = 0 \Rightarrow b = -2$$

پس $a - b = 2 - (-2) = 2 + 2 = 4$ است.

تیزبازی

نکته

$$S = \alpha + \beta = -\frac{B}{A}$$

اگر $x = \alpha$ و $x = \beta$ جواب‌های معادله $Ax^2 + Bx + C = 0$ باشند، داریم:

$$P = \alpha\beta = \frac{C}{A}$$

گفتیم $x = 1$ و $x = 6$ جواب‌های معادله $ax + b = x^2 - 5x + 4$ هستند:

$$ax + b = x^2 - 5x + 4 \Rightarrow x^2 - 5x - ax + 4 - b = 0 \Rightarrow x^2 - (a+5)x + 4 - b = 0$$

$$\begin{matrix} \downarrow & \downarrow & \downarrow \\ A=1 & B=-(a+5) & C=4-b \end{matrix}$$

پس:

$$S = \alpha + \beta = 1 + 6 = 7 = -\frac{B}{A} \Rightarrow 7 = \frac{-(a+5)}{1} \Rightarrow 7 = a + 5 \Rightarrow a = 2$$

$$P = \alpha\beta = 1 \times 6 = 6 = \frac{C}{A} \Rightarrow 6 = \frac{4-b}{1} \Rightarrow 6 = 4 - b \Rightarrow b = -2$$

۳ اگر $P(x) = 150(-x^2 - 100x + 2400)$ سود حاصل از فروش تعداد x کالای تولیدی یک شرکت باشد، این شرکت با فروش چند کالا نه سود و نه ضرر می‌کند؟

۱۵۰ (۴)

۱۲۰ (۳)

۵۰ (۲)

۲۰ (۱)

زیر مبحث: فصل ۲ - درس ۴

پاسخ خیلی تشریحی ✓ گام اول: یک شرکت وقتی نه سود می‌کند و نه ضرر که مقدار سودش برابر صفر باشد.

گام دوم: برای همین باید معادله $P(x) = 0$ را حل کنیم:

$$150(-x^2 - 100x + 2400) = 0 \xrightarrow{\div 150} -x^2 - 100x + 2400 = 0 \xrightarrow{\times (-1)} x^2 + 100x - 2400 = 0$$

گام سوم: معادله را تجزیه می‌کنیم:

$$x^2 + 100x - 2400 = 0 \Rightarrow (x + 120)(x - 20) = 0 \Rightarrow \begin{cases} x = -120 \text{ } x \text{ نمی‌تواند منفی باشد} \\ x = 20 \checkmark \end{cases}$$

محیط مستطیلی ۲۴ متر است. اندازه یکی از اضلاع این مستطیل را با x نمایش می‌دهیم. بیشترین مساحت مستطیل به ازای کدام مقدار x حاصل می‌شود؟

۱۸ (۴)

۹ (۳)

۶ (۲)

۳ (۱)

زیر مبدئ: فصل ۲ - درس ۴

درس Box

در سهمی $y = Ax^2 + Bx + C$:الف) اگر $A > 0$ باشد، نمودار سهمی رو به بالا است:

- در این حالت سهمی کم‌ترین مقدار (min) دارد.

- کم‌ترین مقدار سهمی برابر عرض رأس سهمی است.

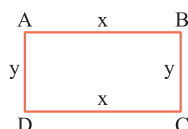
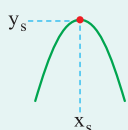
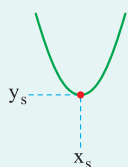
- حالا اگر در سؤال گفته باشد به ازای چه مقداری از x ، سهمی کم‌ترین مقدارش را دارد، جواب طول رأس سهمی است.

ب) اگر $A < 0$ باشد، نمودار سهمی رو به پایین است:

- در این حالت سهمی بیشترین مقدار (max) دارد.

- بیشترین مقدار سهمی برابر عرض رأس سهمی است.

- حالا اگر در سؤال گفته باشد به ازای چه مقداری از x ، سهمی بیشترین مقدارش را دارد، جواب طول رأس سهمی است.

گام اول: مستطیل را به شکل مقابل فرض می‌کنیم: ✓ پاسخ خیلی تشریحی

گام دوم: محیط مستطیل ۲۴ متر است:

$$AB + BC + CD + AD = 24 \Rightarrow 2x + 2y = 24 \xrightarrow{\div 2} x + y = 12 \Rightarrow y = 12 - x$$

گام سوم: مساحت مستطیل برابر است با:

$$S = xy = x(12 - x) = 12x - x^2 = -x^2 + 12x$$

گام چهارم: مساحت مستطیل به شکل معادله یک سهمی شد که ضریب x^2 در آن منفی است، پس بیشترین مقدار (max) دارد:

$$S = -x^2 + 12x + 0$$

A=-1 B=12

گام پنجم: می‌خواهیم ببینیم بیشترین مساحت این مستطیل به ازای کدام مقدار x حاصل می‌شود. طبق درس باکس، به ازای

طول رأس سهمی که برابر است با:

$$x_s = -\frac{B}{2A} = -\frac{12}{-2} = 6$$

کدام گزینه جاهای خالی متن زیر را به درستی پر می‌کند؟

در روش‌های گردآوری داده‌ها، از روش بیشتر زمانی استفاده می‌شود که آمارگیر اطلاع کافی از همه پاسخ‌های ممکن را ندارد و روش مرسوم‌ترین ابزار گرفتن اطلاعات از مردم است.

(۲) مصاحبه - پرسش‌نامه

(۱) مشاهده - پرسش‌نامه

(۴) مصاحبه - دادگان

(۳) مشاهده - دادگان

زیرمبحث: فصل ۳ - درس ۱

درس‌Box

(۱) مشاهده: گردآوری داده‌ها بدون نیاز به فرد پاسخگو، مانند شمارش تعداد وسایل نقلیه عبوری از یک تقاطع در هر ساعت یا اندازه‌گیری وزن محصولات یک باغ میوه.

(۲) پرسش‌نامه: مجموعه سؤالات از پیش تعیین شده که توسط تعدادی پاسخگو تکمیل می‌شود. این روش مرسوم‌ترین ابزار گرفتن اطلاعات از مردم است. مرکز آمار ایران هر ۱۰ سال یک بار با استفاده از پرسش‌نامه، اطلاعات همه خانوارهای ساکن در ایران را جمع‌آوری می‌کند. به این فرایند، سرشماری نفوس و مسکن می‌گوییم.

(۳) مصاحبه: معمولاً بین دو نفر صورت می‌گیرد. یکی مصاحبه‌گر (همان آمارگیر) و دیگری مصاحبه‌شونده یا پاسخگو است. مثلاً اگر بخواهیم درباره مسائل فرهنگی کاهش ترافیک پژوهش کنیم، مصاحبه از صاحب‌نظران، راه حل مناسبی برای گردآوری داده‌هاست. از این روش، بیشتر زمانی استفاده می‌شود که آمارگیر اطلاع کافی از همه پاسخ‌های ممکن را ندارد.

(۴) دادگان‌ها: شامل مجموعه‌ای از اطلاعات ذخیره شده‌اند. در بسیاری از موارد، داده‌ها را می‌توان از اطلاعاتی که قبلاً ذخیره شده‌اند به دست آورد. اگر قرار است تحقیقی در مورد نمره‌های دروس ریاضی استان‌ها انجام شود، اطلاعات ثبتی اداره کل آموزش و پرورش راه‌گشا خواهد بود. از سوی دیگر به دلیل تولید داده‌ها به صورت خودکار، در بسیاری از مؤسسات و سامانه‌ها، استفاده از این روش برای گردآوری داده‌ها به سرعت رواج یافته است.

در روش‌های گردآوری داده‌ها، از روش **مصاحبه** بیشتر زمانی استفاده می‌شود که آمارگیر اطلاع کافی از همه پاسخ‌های ممکن را ندارد و روش **پرسش‌نامه** مرسوم‌ترین ابزار گرفتن اطلاعات از مردم است. ✓ پاسخ‌خیلی تشریحی

اداره کشاورزی استان خوزستان در حال ارزیابی هندوانه‌های آماده برداشت است. در این بررسی، هندوانه‌ها همان هستند. اگر پژوهشگران وزن هندوانه‌ها را مورد بررسی قرار دهند، متغیر وزن آن‌ها است که یک متغیر است. متوسط وزن همه هندوانه‌های قابل برداشت در این زمین است. کدام گزینه جاهای خالی را به درستی پر می‌کند؟

- (۱) جامعه - کمی - پارامتر
 (۲) واحدهای آماری - کیفی - آماره
 (۳) جامعه - کیفی - آماره
 (۴) واحدهای آماری - کمی - پارامتر

زیرمبحث: فصل ۳ - درس ۱

درس‌Box

داده‌ها واقعیت‌هایی درباره یک چیزند که در محاسبه، استنباط، یا برنامه‌ریزی به کار می‌روند. واحدهای آماری به هر یک از افراد یا چیزهایی می‌گویند که داده‌های مربوط به آن‌ها در یک بررسی آماری گردآوری می‌شود. مجموعه کل واحدهای آماری را جامعه آماری می‌نامند. هر زیرمجموعه از جامعه آماری را که با روش مشخصی انتخاب شده باشد، یک نمونه می‌نامند. نمونه‌ای که همه اعضای جامعه شانس انتخاب یکسان در آن را داشته باشند، نمونه تصادفی می‌نامند. متغیر: هر ویژگی از اشخاص یا اشیا که قرار است بررسی شود. متغیر کمی: متغیری است که مقادیر عددی می‌گیرد و برای آن عملیات ریاضی از قبیل جمع، تفریق و معدل‌گیری قابل انجام است. متغیر کیفی: متغیری است که صرفاً برای دسته‌بندی افراد یا اشیا در گروه‌ها به کار می‌رود و لزوماً مقدار عددی نمی‌گیرد. در مثال کوهنوردان دنا، سن، وزن، قد و درآمد یک کوهنورد، متغیرهای کمی هستند. متغیرهای کیفی معمولاً از نوع مشاهدات غیرعددی‌اند و در مثال کوهنوردان دنا، جنسیت و ملیت را در بر می‌گیرند. به عنوان مثال، جنسیت برای دسته‌بندی افراد به مرد و زن استفاده می‌شود. پارامتر جامعه: یک مشخصه عددی است که توصیف‌کننده جنبه‌ای خاص از جامعه است و در صورتی که داده‌های کل جامعه در اختیار باشند قابل محاسبه است. آماره نمونه: مشخصه‌ای عددی که توصیف‌کننده جنبه‌ای خاص از نمونه است و از داده‌های نمونه به دست می‌آید.

اداره کشاورزی استان خوزستان در حال ارزیابی هندوانه‌های آماده برداشت است. در این بررسی، هندوانه‌ها همان **واحدهای آماری** هستند. اگر پژوهشگران وزن هندوانه‌ها را مورد بررسی قرار دهند، متغیر «وزن» آن‌هاست. وزن یک متغیر **کمی** است، زیرا با مقادیر عددی ارائه می‌شود. اگر وزن تک‌تک هندوانه‌های این زمین بررسی شود، سرشماری از جامعه انجام داده‌ایم (که امکان‌پذیر نیست). متوسط وزن همه هندوانه‌های قابل برداشت در این زمین **پارامتر** است.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

در موارد زیر، تعداد مقیاس‌های اسمی، ترتیبی، فاصله‌ای و نسبتی را به ترتیب برابر a ، b ، c و d فرض می‌کنیم. حاصل $a + 2b - 3c - d$

کدام است؟

(الف) گروه خونی

(ب) رده نظامی (سروان، سرهنگ و ...)

(ج) دمای یک اتاق

(د) درصد درس ریاضی در کنکور

(ه) تعداد برگ‌های یک درخت

(و) رنگ چشم هر انسان

(۴) صفر

(۳) -۱

(۲) -۲

(۱) -۳

زیرمبحث: فصل ۳ - درس ۱

مقیاس‌های اندازه‌گیری

درس‌نویس Box

اسمی: این مقیاس برای متغیرهایی است که شامل نام‌ها، برجسب‌ها و گروه‌ها می‌شود. در این جا هیچ معیاری که با آن بتوان داده‌ها را از کوچک به بزرگ مرتب کرد وجود ندارد؛ مانند گروه خونی انسان‌ها و شماره دانش‌آموزی. کدهای عددی در این مقیاس در واقع عدد نیستند؛ بلکه صرفاً برای گروه‌بندی به کار می‌رود.

ترتیبی: این مقیاس با استفاده از الفاظ، ضمن ایجاد تفکیک بین افراد و اشیاء، ارجحیت نیز قائل می‌شود. مقیاس ترتیبی برای متغیرهایی است که قابل مرتب‌کردن هستند و در عین حال محاسبه اختلاف بین مقادیر داده‌ها، یا امکان‌پذیر نیست یا بی‌معناست؛ مانند رتبه دانش‌آموزان در یک کلاس. اگر رتبه‌های اول تا سوم معدل ۱۹، ۱۸، ۱۶ کسب کرده باشند به آن‌ها به ترتیب رتبه ۱، ۲، ۳ می‌دهیم و توجه نمی‌کنیم که اختلاف نمره‌های آن‌ها چه قدر است.

فاصله‌ای: این مقیاس به دلیل استفاده از لوازم یا قواعد دقیق اندازه‌گیری، ویژگی افراد یا اشیاء به دقت اندازه‌گیری می‌شود. به بیان دیگر، مقیاس فاصله‌ای برای داده‌هایی است که قابل مرتب‌کردن هستند و همچنین اختلاف بین مقادیر داده‌ها بامعناست؛ مانند درجه حرارت در شهرهای مختلف برحسب سلسیوس. مقادیری که به دو نفر یا دو شیء داده می‌شود صرفاً بیان‌کننده فاصله بین آن‌هاست. در نتیجه صفر در این مقیاس، قراردادی است. مثلاً اگر دمای بوشهر ۲۰ و تهران ۱۰ درجه سلسیوس باشد نمی‌توان گفت دمای هوای بوشهر دو برابر تهران است؛ ولی می‌توان گفت که اختلاف دما ۱۰ درجه سلسیوس است.

نسبتی: این مقیاس برای داده‌هایی است که قابل مرتب‌کردن هستند و اختلاف بین مقادیر داده‌ها و نسبت مقادیر داده‌ها نیز بامعنا است. اغلب متغیرهای فیزیکی مانند نمره، وزن و قد دانش‌آموزان و متغیرهایی که با واژه تعداد شروع می‌شوند در این مقیاس اندازه‌گیری می‌شوند. در این مقیاس، صفر به معنای نبود ویژگی در فرد یا شیء است.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

مقیاس‌های اسمی: گروه خونی - رنگ چشم هر انسان $a = 2$

مقیاس‌های ترتیبی: رده نظامی (سروان، سرهنگ و ...) $b = 1$

مقیاس‌های فاصله‌ای: دمای یک اتاق $c = 1$

مقیاس‌های نسبتی: تعداد برگ‌های یک درخت - درصد درس ریاضی در کنکور $d = 2$

پس:

$$a + 2b - 3c - d = 2 + 2 - 3 - 2 = -1$$

اختلاف میانه و میانگین داده‌های آماری زیر چه قدر است؟

۱۰, ۱۵, ۷, ۵, ۹, ۱۴

۴ (۴)

۱ (۳)

۰/۵ (۲)

۱ (۱)

زیرمبحث: فصل ۳ - درس ۲

درس Box

میانگین: در داده‌های آماری X_1 تا X_n ، میانگین را با \bar{X} نمایش می‌دهیم که برابر است با:

$$\bar{X} = \frac{\text{مجموع داده‌ها}}{\text{تعداد داده‌ها}} = \frac{X_1 + X_2 + \dots + X_n}{n}$$

میانگین: در تعدادی داده آماری مرتب‌شده، اگر:

الف) تعداد داده‌ها فرد باشد، میانگین برابر داده وسط است.

ب) تعداد داده‌ها زوج باشد، میانگین برابر میانگین دو داده وسط است.

گام اول: میانگین این ۶ داده برابر است با: **پاسخ خیلی تشریحی ✓**

$$\bar{X} = \frac{۱۰ + ۱۵ + ۷ + ۵ + ۹ + ۱۴}{۶} = \frac{۶۰}{۶} = ۱۰$$

گام دوم: داده‌ها را مرتب می‌کنیم:

۵, ۷, ۹, ۱۰, ۱۴, ۱۵

گام سوم: تعداد داده‌ها زوج است، پس میانگین برابر میانگین دو داده وسط می‌شود:

$$\text{میانگین} = \frac{۹ + ۱۰}{۲} = \frac{۱۹}{۲} = ۹/۵$$

گام چهارم: اختلاف میانگین و میانگین برابر $۱۰ - ۹/۵ = ۰/۵$ است.

ریاضی و آمار

۹

میانگین نمره فردی در چهار درس ریاضی و آمار، جامعه‌شناسی، تاریخ و اقتصاد برابر ۱۵ است. اگر نمره تاریخ این فرد، ۳ نمره بیشتر از نمره اقتصاد او باشد، نمره اقتصاد او کدام است؟

درس	ریاضی و آمار	جامعه‌شناسی	تاریخ	اقتصاد
نمره	۱۸	۱۶		
ضریب	۴	۳	۲	۱

۱۵ (۴)

۱۳ (۳)

۱۰ (۲)

۸ (۱)

زیرمبحث: فصل ۳ - درس ۲

درس‌Box

میانگین موزون: اگر داده‌های آماری X_1 تا X_n به ترتیب وزن W_1 تا W_n را داشته باشند، میانگین به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$\bar{X} = \frac{X_1W_1 + X_2W_2 + X_3W_3 + \dots + X_nW_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_n}$$

گام اول: نمره تاریخ این فرد، ۳ نمره بیشتر از نمره اقتصاد او است. پس اگر نمره اقتصاد فرد X باشد، نمره تاریخ او $X + 3$ است: **پاسخ خیلی تشریحی ✓**

درس	ریاضی و آمار	جامعه‌شناسی	تاریخ	اقتصاد
نمره	۱۸	۱۶	$X + 3$	X
ضریب	۴	۳	۲	۱

گام دوم: میانگین نمرات فرد برابر ۱۵ است:

$$15 = \frac{(18 \times 4) + (16 \times 3) + ((X + 3) \times 2) + (X \times 1)}{4 + 3 + 2 + 1} \Rightarrow 15 = \frac{72 + 48 + 2X + 6 + X}{10} \Rightarrow 15 = \frac{126 + 3X}{10}$$

$$\xrightarrow{\text{طرفین وسطین}} 150 = 126 + 3X \Rightarrow 3X = 24 \Rightarrow X = 8$$

۱۰

میانۀ تعدادی داده آماری مرتب شده و متمایز برابر داده هشتم است. همه داده ها را دو برابر کرده و به هر کدام ۳ واحد اضافه می کنیم. اگر میانگین داده های آماری جدید برابر ۱۷ باشد، مجموع داده های اولیه چه قدر است؟

۱۱۲ (۴)

۱۰۵ (۳)

۹۸ (۲)

۹۱ (۱)

زیرمبحث: فصل ۳- درس ۲

درس Box

اگر تعدادی داده آماری را با عددی مثل a جمع کنیم، میانۀ و میانگین داده ها a واحد بیشتر می شود:

$$x_1, x_2, \dots, x_n \Rightarrow \begin{cases} \text{میانگین: } \bar{x} \\ \text{میانۀ: } M \end{cases}$$

$$x_1 + a, x_2 + a, \dots, x_n + a \Rightarrow \begin{cases} \text{میانگین: } \bar{x} + a \\ \text{میانۀ: } M + a \end{cases}$$

اگر تعدادی داده آماری را در عددی مثل b ضرب کنیم، میانۀ و میانگین داده ها هم در b ضرب می شوند.

$$x_1, x_2, \dots, x_n \Rightarrow \begin{cases} \text{میانگین: } \bar{x} \\ \text{میانۀ: } M \end{cases}$$

$$bx_1, bx_2, \dots, bx_n \Rightarrow \begin{cases} \text{میانگین: } b\bar{x} \\ \text{میانۀ: } bM \end{cases}$$

گام اول: میانۀ تعدادی داده برابر داده هشتم است، پس داده هشتم داده وسط است. قبل از داده هشتم ۷ داده داریم (داده های اول تا

هفتم)، پس بعد از این داده هم باید ۷ داده داشته باشیم، بنابراین در کل ۱۵ داده داریم. این ۱۵ داده را x_1 تا x_{15} فرض می کنیم.

گام دوم: میانگین این ۱۵ داده را \bar{x} فرض می کنیم. اگر همه داده ها را دو برابر کنیم، میانگین هم دو برابر می شود، یعنی می شود $2\bar{x}$.

حالا اگر به هر داده ۳ واحد اضافه کنیم، به میانگین داده ها هم ۳ واحد اضافه می شود، یعنی میانگین می شود $2\bar{x} + 3$.

گام سوم: طبق گفته سؤال، میانگین داده های جدید برابر ۱۷ است:

$$2\bar{x} + 3 = 17 \Rightarrow 2\bar{x} = 14 \Rightarrow \bar{x} = 7$$

گام چهارم: میانگین داده های اولیه برابر $\bar{x} = 7$ است:

$$\bar{x} = \frac{x_1 + x_2 + \dots + x_{15}}{15} \Rightarrow 7 = \frac{x_1 + x_2 + \dots + x_{15}}{15} \xrightarrow{\text{طرفین وسطین}} x_1 + x_2 + \dots + x_{15} = 7 \times 15 = 105$$

پس مجموع داده های اولیه برابر ۱۰۵ است.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

در همهٔ گزینه‌ها به یکی از شباهت‌های نثر «کشف‌المحجوب» و «قابوس‌نامه» اشاره شده است، به جز

- (۱) افزایش کاربرد نشانه‌های جمع فارسی بر جمع عربی
(۲) حذف افعال به قرینه
(۳) اطناب
(۴) تمثیل و استشهاد به آیات، احادیث و اشعار

زیرمبحث: درس ۷

درس‌Box

ویژگی‌های سبکی نثر خراسانی در شاخهٔ سامانی را در جدول زیر می‌بینی.

ویژگی‌های سبکی نثر سامانی	
توضیح	ویژگی سبکی
نثر سامانی در لفظ و معنا (ظاهر و معنی) دارای ایجاز و اختصار است.	ایجاز و اختصار در لفظ و معنا
در این دوره فعل یا اسم، در صورت لزوم تکرار می‌شوند.	تکرار فعل یا اسم به حکم ضرورت معنی
جملات نثر سامانی کوتاه‌اند و خیلی زود به «فعل» می‌رسند.	کوتاهی جملات
در مقایسه با دوره‌های بعد بسیاری از واژگان کهن فارسی در زبان وجود دارند.	لغات کم‌کاربرد فارسی
زبان فارسی برخلاف یا نسبت به دوره‌های بعد، پر از لغات عربی نیست.	لغات اندک عربی
کلمات، بیشتر با نشانه‌های فارسی جمع بسته می‌شوند تا با نشانه‌های عربی.	افزایش کاربرد نشانه‌های جمع فارسی بر عربی

ویژگی‌های سبکی نثر خراسانی در شاخهٔ غزنوی و سلجوقی را در جدول زیر می‌بینی.

ویژگی‌های سبکی نثر غزنوی و سلجوقی	
توضیح	ویژگی سبکی
نسبت به نثر سامانی، جمله‌ها معمولاً طولانی هستند.	اطناب
در متن‌ها تمثیل و استشهاد به آیات، احادیث و اشعار دیده می‌شود.	تمثیل و استشهاد
برخلاف تکرار فعل در نثر سامانی، افعال به قرینه حذف می‌شوند.	حذف فعل به قرینه
نسبت به نثر سامانی، با افزایش کاربرد لغات عربی روبه‌رو هستیم.	افزایش لغات عربی

✓ پاسخ خیلی تشریحی «افزایش کاربرد نشانه‌های جمع فارسی بر جمع عربی» ویژگی نثر دورهٔ سامانی است. در سایر گزینه‌ها به ویژگی‌های نثر دو کتاب «کشف‌المحجوب» و «قابوس‌نامه» که از آثار منثور دورهٔ غزنوی و سلجوقی هستند، اشاره شده است.

۱۲ کدام گزینه بازه زمانی سبک‌های «هندی، ترکستانی، عراقی، بازگشت» را به ترتیب، براساس دسته‌بندی ملک‌الشعراى بهار نشان می‌دهد؟

- ۱) قرن ۱۰ تا ۱۳ - آغاز شعر فارسی تا قرن ۶ - قرن ۶ تا ۱۰ - قرن ۱۳
- ۲) قرن ۱۰ تا ۱۲ - آغاز شعر فارسی تا قرن ۶ - قرن ۶ تا ۱۰ - قرن ۱۲
- ۳) قرن ۱۰ تا ۱۳ - آغاز شعر فارسی تا قرن ۵ - قرن ۵ تا ۱۰ - قرن ۱۳
- ۴) قرن ۱۰ تا ۱۲ - آغاز شعر فارسی تا قرن ۵ - قرن ۵ تا ۱۰ - قرن ۱۲

مشاوره اطلاعات مربوط به تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی را در کتاب درسی باید موبه‌مو به خاطر بسیاری. بخشی از این‌گونه اطلاعات، تاریخ‌ها، عددها و بازه زمانی دوره‌ها و سبک‌هاست.

زیرمبحث: درس ۷

دکترى Box

- طبقه‌بندی سبک شعر فارسی براساس نظریه بهار
- ۱) سبک خراسانی یا ترکستانی (از آغاز شعر فارسی تا قرن ۶)
 - ۲) سبک عراقی (از قرن ۶ تا قرن ۱۰)
 - ۳) سبک هندی (از قرن ۱۰ تا ۱۳)
 - ۴) دوره بازگشت (در تمام طول قرن ۱۳)
 - ۵) دوره مشروطه
 - ۶) دوره معاصر

پاسخ خیلی تشریحی ✓ با توجه به اطلاعات جدول، گزینه (۱) بازه زمانی سبک‌های «هندی، ترکستانی، عراقی، بازگشت» را به ترتیب، براساس دسته‌بندی ملک‌الشعراى بهار نشان می‌دهد.

۱۳

ردیف و قافیه در کدام گزینه با سبک خراسانی تناسب بیشتری دارد؟

- (۱) خوش تر از فکر می و جام چه خواهد بودن؟
تا بینم که سرانجام چه خواهد بودن؟
- (۲) به چشم نهان بین نهان جهان را
که چشم عیان بین نیند نهان را
- (۳) دردجانان عین درمان است گویی نیست هست
رنج عشق آسایش جان است گویی نیست هست
- (۴) جوش اشکیم و شکست آینه دار است این جا
رقص هستی همه دم شیشه سوار است این جا

زیرمبحث: درس ۷

پاسخ خیلی تشریحی ✓

یکی از ویژگی‌های ادبی شعر سبک خراسانی این است که در این دوره، ردیف و قافیه معمولاً بسیار ساده است. در گزینه (۲) دو واژه «جهان» و «نهان» هم‌قافیه‌اند و «را» ردیف است، که ردیف و قافیه‌ای بسیار ساده به شمار می‌آیند. ردیف در گزینه‌های دیگر از ردیف رایج در سبک خراسانی دشوارتر است

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): چه خواهد بودن

گزینه (۳): است گویی نیست هست

گزینه (۴): است این جا

موضوع سؤال، «ردیف و قافیه در سبک خراسانی» است. کافی است تنها به پایان مصراع‌ها نگاه کنی.

تیزبازی

کدام گزینه با تفکرات رایج در سبک خراسانی هم خوانی ندارد؟

- (۱) در خماری می دوشینم ای نیک حبیب
 (۲) اکنون که مرا کار شد از دست، چه تدبیر؟
 (۳) شود کوه آهن چو دریای آب
 (۴) نرگس چون دلبری است سرش همه چشم
- آب انگور دوسالینم فرموده طیب
 تقدیر چنین بود و قضا نیست به دستم
 اگر بشنود نام افراسیاب
 سرو چون معشوقه‌ای است تنش همه قد

زیرمبش: درس ۷

دزی Box

ویژگی‌های فکری شعر سبک خراسانی

خوش‌باشی	در شعر این دوره روح شادی و نشاط و خوش‌باشی غلبه دارد.
واقع‌گرا بودن شعر	شعر واقع‌گراست و توصیفات عمدتاً طبیعی، ساده، محسوس و عینی است.
زمینی بودن معشوق	معشوق، یک انسان است، نه یک معشوق آسمانی و نه معبود.
حاکمیت روح حماسه	روحیه حماسه‌سرایي بر بسیاری از شعرها تسلط دارد.
سادگی اشعار بندآموز	اشعار اندرزگونه این دوره، ساده است و جنبه عملی و دستوری دارد.
حماسه، مدح و پند	مضمون عمده اشعار این سبک، حماسه، مدح و اندرز و ... است.
سادگی فکر و کلام	شعر هنوز با پیچیدگی‌های عرفان، حکمت و فلسفه آمیخته نشده است.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

موضوع گزینه (۲) «تقدیرگرایی» است که با تفکرات رایج در سبک خراسانی هم‌خوانی ندارد.

در هر یک از گزینه‌های دیگر به یکی از تفکرات رایج در سبک خراسانی پرداخته شده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): غلبه داشتن روح شادی و نشاط و خوش‌باشی در شعر.

گزینه (۳): حاکم بودن روح حماسه بر ادبیات این دوره.

گزینه (۴): واقع‌گرایی شعر و طبیعی، ساده، محسوس و عینی بودن توصیفات (در این جا توصیف طبیعت).

۱۵

ویژگی سبکی «کاربرد دو حرف اضافه برای یک متمم» در کدام گزینه دیده می‌شود؟

- (۱) یکی جام کافور بر با گلاب چنان کن که بویا بود جای خواب
 (۲) اگر بر درخت برومند جای نیابم که از برشدن نیست رأی
 (۳) کیومرث شد بر جهان کخدای نخستین به کوه اندرون ساخت جای
 (۴) و گر دیر گیری تو جنگ آورد دو کشور به مردی به چنگ آورد

زیرمبحث: درس ۷

پاسخ خیلی تشریحی ✓

«کاربرد دو حرف اضافه برای یک متمم» یکی از ویژگی‌های زبانی سبک خراسانی است. این ویژگی در گزینه (۳) به چشم می‌خورد: به (حرف اضافه) کوه (متمم) اندرون (حرف اضافه)

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): یکی جام کافور بر (ببر) با (حرف اضافه) گلاب (متمم)

گزینه (۲): نیابم که از (حرف اضافه) بر (پیشوند فعل) شدن نیست رأی

گزینه (۴): دو کشور به (حرف اضافه) مردی (متمم) به (حرف اضافه) چنگ (متمم) آورد

گول نخوری ✗

دقت کن که توی ویژگی سبکی متمم با دو حرف اضافه، حتماً دو حرف اضافه مختص یک متمم هستند و قبل و بعدش قرار می‌گیرن، اما ممکنه قبل و بعد از یک کلمه حرف اضافه وجود داشته باشه، اما هر کدوم از اون حرف اضافه‌ها متمم خودشون رو داشته باشن و هر دو مختص یک کلمه نباشن؛ مثل گزینه (۴) که حرف اضافه اول برای کلمه «مردی» هست و حرف اضافه دوم برای کلمه «چنگ»؛ پس این‌جا دیگه متمم با دو حرف اضافه نداریم.

نوع معشوق (زمینی یا آسمانی بودن آن) در کدام رباعی با سایرین متفاوت است؟

ورد تو نهان و آشکارای من است	(۱) درد تو ندیم دل شیدای من است
کفرش خوانند نور ایمان من است	کفر سر زلف تو که جانم به فدایش
لعلت همه آتش است و آتش همه آب	(۲) چشمت همه نرگس است و نرگس همه خواب
زلفت همه سنبل است و سنبل همه ناب	رویت همه لاله است و نرگس همه رنگ
بود همه خلق به فرمان وی است	(۳) ذات و صفت و فعل همه آن وی است
در مرتبه جمع و پریشان وی است	جمعیت عالم و پریشانی او
جان را به هوای تو سپاریم دگر	(۴) عمری به خیال تو گذاریم دگر
بی تو نفسی صبر نداریم دگر	باز آ که به جان و دل همه مشتاقیم

مشاوره برای پی بردن به نوع معشوق، یعنی زمینی یا آسمانی بودن آن، باید به لحن بیان شاعر و شیوه توصیف و معرفی معشوق و نوع احساسات عاشق نسبت به آن توجه کنیم. دقت کن که منظور از معشوق زمینی، یک انسان و منظور از معشوق آسمانی خداوند است.

زیرمبحث: درس ۷

پاسخ خیلی تشریحی ✓

اگر به فضای هر رباعی و شیوه توصیف معشوق در آن دقت کنیم، متوجه می شویم که در گزینه (۳) معشوق آسمانی و در سایر گزینه‌ها معشوق زمینی است. نشانه‌های زمینی بودن معشوق در گزینه‌های دیگر را ببین.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): اشاره به سر زلف معشوق

گزینه (۲): توصیف چشم و لب و رو و زلف معشوق

گزینه (۴): اشاره به فراق معشوق زمینی با به کار بردن فعل «باز آ»

۱۷ کدام گزینه درباره دانستنی‌های علم عروض نادرست است؟

- ۱) وزن شعر، نظمی است بر مبنای کمیت هجاها، یعنی بر پایه چینش هماهنگ هجاهای کوتاه و بلند استوار است.
- ۲) علمی که قواعد وزن شعر و طبقه‌بندی وزن‌ها را از جنبه نظری و عملی تعیین می‌کند، «عروض» نامیده می‌شود.
- ۳) واحد وزن در شعر فارسی و در بسیاری از زبان‌های دیگر بیت است و شاعر باید همه بیت‌ها را تا پایان شعر، در یک وزن بسراید.
- ۴) حروفی که در خط نوشته می‌شود، اما به تلفظ در نمی‌آید، در خط عروضی حذف می‌شود.

زیرمبحث: درس ۸

پاسخ خیلی تشریحی ✓ واحد وزن در شعر فارسی و همین‌طور در بسیاری از زبان‌های دیگر «مصراع» است. وزن هر مصراع شعر در این زبان‌ها نمودار وزن مصراع‌های دیگر است؛ وقتی شاعر مصراع اول را سرود، بقیه مصراع‌ها را نیز باید در همان وزن بسراید.

تیزبازی

دقت کن که گاهی وقت‌ها اطلاعات یک گزینه، آمیخته‌ای از اطلاعات غلط و درست است؛ در واقع اطلاعات غلط طوری با ظرافت لابه‌لای اطلاعات درست قرار داده شده که غلط‌بودن آن به چشم نیاید. در گزینه (۳) درست است که «شاعر باید همه بیت‌ها را تا پایان شعر، در یک وزن بسراید»، اما این که «واحد وزن در شعر فارسی و در بسیاری از زبان‌های دیگر بیت است»، درست نیست.

۱۸ واژگان کدام گزینه به ترتیب با کلمات «صاحب‌دلان، تبحر، تهاجم، نشستن» هم‌وزن‌اند؟

- (۱) دریازده - تفکر - تلاطم - نشان‌دن
 (۲) فرزائگان - خریدن - سبکیار - حرارت
 (۳) تابندگی - رسیدن - تمنا - دواندن
 (۴) فرماندهی - فروزش - تکبر - توانمند

زیرمبحث: درس ۸

پاسخ‌خیلی تشریحی ✓

واژه‌های هم‌وزن در صورت سؤال و گزینه (۳):

صاحب‌دلان و تابندگی: --U- / تبحر و رسیدن: --U- / تهاجم و تمنا: --U- / نشستن و دواندن: --U-

واژه‌های غیر هم‌وزن با کلمات معادل در صورت سؤال:

گزینه (۱): دریازده: --UU

گزینه (۲): سبکیار: --U--U

گزینه (۴): توانمند: --U--U

۱۹

علائم هجایی کدام مصراع در برابر آن نادرست آمده است؟

(۱) الهی به مستان میخانهات: U--U--U--U--U

(۲) بی نام تو نامه کی کنم باز: U--U--U--UU--

(۳) هرکسی از ظنّ خود شد یار من: U---U---U--

(۴) این حکایت‌ها که از فرهاد و شیرین کرده‌اند: U---U---U---U--

زیرمبحث: درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی ✓

می‌دانیم هجای پایانی وزن‌های شعر فارسی همیشه بلند محسوب می‌شود و اگر به جای هجای بلند در پایان مصراع، هجای کشیده یا کوتاه بیاید، هم‌چنان آن را هجای بلند به شمار می‌آوریم.
در مصراع «بی‌نام تو نامه کی کنم باز» هجای پایانی (باز) یک هجای کشیده است، اما چون در پایان مصراع آمده، بلند به شمار می‌آید. تقطیع هجایی این مصراع را ببین:

بی‌نام تو نامه کی کنم باز

بی	نا	م	ت	نا	م	کی	ک	نم	باز
-	-	U	U	-	U	-	U	-	U-

۲۰. تقطیع هجایی کدام گزینه با بیت زیر هم‌خوانی دارد؟

- «سوزد مرا سازد مرا در آتش اندازد مرا
 (۱) در عشق تو برخاسته‌ام از همه کار
 (۲) ای خوش‌تر از جان، آخر کجایی؟
 (۳) از تو هر آن روز که من گل به وفا می‌طلبم
 (۴) روزی بیاید در میان تا عشق را بندی میان
- وز من رها سازد مرا بیگانه از خویشم کند»
 کاین کار کسی نیست که کاری دارد
 کی روی خوبت با ما نمایی؟
 شب نرسد تا به دلم خار جفایی نرسد
 عیسی باید ترجمان تا زنده گرداند به دم

زیرمبحث: درس ۸

پاسخ خیلی تشریحی ✓ تنها تقطیع هجایی گزینه (۴) با بیت مورد سؤال هم‌خوانی دارد. این دو بیت را تقطیع و آن‌ها را با هم مقایسه می‌کنیم:

سوزد مرا سازد مرا در آتش اندازد مرا / وز من رها سازد مرا بیگانه از خویشم کند

سو	زد	م	را	سا	زد	م	را	در	آ	ت	شن	دا	زد	م	را
-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-
وز	من	ر	ها	سا	زد	م	را	بی	گا	ن	از	خی	شم	ک	ند
-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-

روزی بیاید در میان تا عشق را بندی میان / عیسی باید ترجمان تا زنده گرداند به دم

رو	زی	ب	یا	ید	در	م	یان	تا	عش	ق	را	بن	دی	م	یان
-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-
عی	سا	ب	یا	ید	تر	ج	مان	تا	زن	د	گر	دا	ند	ب	دم
-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): -UU--UU--UU--

گزینه (۲): --U----U--

گزینه (۳): -UU--UU--UU--UU-

۲۱

با توجه به علامت هجاها، از میان واژه‌های زیر، چند واژه با حذف همزه تلفظ شده‌اند؟

«هم‌آوا: --U / کمندافکن: --U-U / خوش‌الحان: --- / وحشت‌انگیز: U---- / هلال‌آسا: --U-U /
بهشت‌آفرین: --U-U-U»

۱ (۴)

۲ (۳)

۳ (۲)

۴ (۱)

زیرمبش: درس ۸

پاسخ خیلی تشریحی ✓

با توجه به علائم هجایی، از میان همهٔ واژه‌های مورد سؤال، تنها واژهٔ «هم‌آوا» با حذف همزه تلفظ شده است.

تلفظ سایر واژه‌ها با حذف همزه به این صورت خواهد بود:

«کمندافکن: --U / خوش‌الحان: --U-U / وحشت‌انگیز: --U-U / هلال‌آسا: U---- / بهشت‌آفرین: --U-U-U»

تیزبازی

برای پاسخ به سؤالات حذف همزه در کلمات و عبارات، یکی از دو شیوهٔ خواندن این واژه‌ها را انتخاب کن (با حذف همزه یا بدون حذف همزه) و کلمه را به همان شیوه بخوان و ببین مطابق با موضوع مورد سؤال هست یا نه؛ مثلاً در این سؤال فرض می‌کنیم که همهٔ واژه‌ها با حذف همزه خوانده شده و بر همین اساس علائم هجایی آن‌ها نوشته شده است؛ بنابراین آن‌ها را از ابتدا با حذف همزه می‌خوانیم و متوجه می‌شویم که تنها در اولین مورد (واژهٔ «هم‌آوا») علائم هجایی حذف همزه را نشان می‌دهد.

۲۲ مفهوم ابیات زیر را در کدام گزینه می‌یابید؟

شوو، خطر کن ز کام شیر بجوی	مهتری گر به کام شیر در است
یا چو مردانت مرگ رویاروی	یا بزرگی و عز و نعمت و جاه
هوا را ز مشک سیه داد رنگ	(۱) شب آمد جهان شد چو کام نهنگ
که به منزلگه مقصود رسی آخر کار	(۲) هان و هان بال گشا همت خود خوار مدار
تا داد خود از کهنتر و مهتر بستانی	(۳) رو مسخرگی پیشه کن و مطربی آموز
نه مرد است آن که در وی مردمی نیست	(۴) اگر خود بردرد پیشانی پیل

زیرمبحث: درس ۷

✓ پاسخ خیلی تشریحی

مفهوم مشترک ابیات سؤال و گزینه (۲): همت موجب کام‌یابی است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): توصیف سیاهی شب

گزینه (۳): نکوهش اهل زمانه و توصیه به مسخرگی

گزینه (۴): معیار انسانیت، جوانمردی است.

✗ گول نخوری

در پیدا کردن مفهوم درست ابیات و عبارات، توجه به واژه‌های کلیدی بسیار مهم است، اما دقت کن که همین واژه‌ها گاه می‌توانند فریبنده باشند و تو را در تشخیص مفهوم درست به اشتباه بیندازند. گزینه (۲) با ابیات سؤال هم‌مفهوم است، در حالی که ظاهراً واژگان کلیدی مشترکی هم با آن ندارد و گزینه‌های دیگر با آن که واژه‌های مشابهی با ابیات سؤال دارند، با آن هم‌مفهوم نیستند.

۲۳ کدام گزینه با بیت زیر تناسب معنایی بیشتری دارد؟

- «طاعت آن نیست که بر خاک نهی، پیشانی
 راستی کن تا به دل چون چشم سر بینا شوی
 (۱) من گنه کارم تو طاعت کن چه جوئی جرم من
 (۲) بردار مرا ز خاک اگر بتوانی
 (۳) تا پیش تو بر خاک نهم پیشانی
 (۴) طریقت به جز خدمت خلق نیست
 به تسبیح و سجاده و دلخ نیست
 صدق پیش آر که اخلاص به پیشانی نیست»
 راستی در دل تو را چشمی دگر انشا کند
 زان که من گویم بتر از من نیاید بر زمین

زیرمبحث: درس ۸

پاسخ خیلی تشریحی ✓

مفهوم بیت سؤال توصیه به صداقت، اخلاص و راستی است.

در گزینه (۱) هم، درون مایه، همین موضوع است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۲): نکوهش عیب‌جویی

گزینه (۳): طلب ترحم و اظهار ارادت

گزینه (۴): عرفان حقیقی، در خدمت به مردم است.

- ۲۴ همه گزینه‌ها با مفهوم بیت «آینه ار نقش تو بنمود راست / خود شکن آینه شکستن خطاست» ارتباط معنایی دارند، به جز
(۱) دل از آز کن سیر و از حرص دور	بیفکن ز سر این کلاه غرور
(۲) از کبر مدار هیچ در دل هوسی	کز کبر به جایی نرسیده‌ست کسی
(۳) ورچه این جا امیری از زر و زور	با تکبر ز خاک خیزی مور
(۴) نام تو صیقلی ست کز آینه وجود	بیرون برد به نور خرد زنگ اشتباه

زیرمبحث: درس ۸

پاسخ خیلی تشریحی ✓ مفهوم گزینه (۴): ستایش ممدوح و خردمندی او

مفهوم مشترک بیت سؤال و گزینه‌های دیگر: نکوهش غرور و خودپسندی

گول نخوری ✗ مراقب باش در گزینه (۴) فریب واژه «آینه» که ظاهراً کلیدواژه مشترکی با بیت سؤال است، را نخوری. موضوع این بیت، ستایش یک شخص است و ربطی به غرور و تکبر ندارد.

۲۵

کدام گزینه با بیت زیر تناسب معنایی ندارد؟

- «مرنجان دلم را که این مرغ وحشی
 (۱) روم به جای دگر، دل دهم به یار دگر
 (۲) به دیگری دهم این دل که خوار کرده توست
 (۳) خبر دهید به صیاد ما که ما رفتیم
 (۴) تو را اگر غم من نیست غم مباد تو را
- ز بامی که برخاست، مشکل نشیند»
 هوای یار دگر دارم و دیار دگر
 چرا که عاشق تو دارد اعتبار دگر
 به فکر صید دگر باشد و شکار دگر
 که جز غم تو مرا نیست غم گسار دگر

زیرمبحث: درس ۸

پاسخ خیلی تشریحی ✓

مفهوم گزینه (۴) این است که عاشق نمی‌خواهد غمی بر دل معشوق بنشیند، با وجود این که معشوق به او بی‌توجهی می‌کند، اما مفهوم مشترک بیت مورد سؤال و سایر گزینه‌ها، رمیدگی عاشق از معشوق است.

دقت کن که همه ابیات بر یک وزن و قافیه سروده شده‌اند، اما مفهوم یکی از آن‌ها متفاوت است. در این موارد بهتر است برای مفهوم هر بیت، یک یا چند واژه کلیدی در نظر بگیری و آن‌ها را با هم مقایسه کنی:

تیزبازی

(۱) روم به جای دگر، دل دهم به یار دگر	هوای یار دگر دارم و دیار دگر
(۲) به دیگری دهم این دل که خوار کرده توست	چرا که عاشق تو دارد اعتبار دگر
(۳) خبر دهید به صیاد ما که ما رفتیم	به فکر صید دگر باشد و شکار دگر
(۴) تو را اگر غم من نیست غم مباد تو را	که جز غم تو مرا نیست غم گسار دگر

همان‌طور که می‌بینی، در گزینه (۴)، موضوع خیرخواهی برای معشوق جفاکار است، در حالی که گزینه‌های دیگر، بیانگر تصمیم عاشق برای رفتن و ترک معشوق هستند.

کدام گزینه به ترتیب به «جامعه‌پذیری» و «کنترل اجتماعی» اشاره دارد؟

- (۱) مسیری است که برای شکل‌گیری هویت اجتماعی افراد طی می‌شود. - فرایندی است که هر فرد برای مشارکت در زندگی اجتماعی دنبال می‌کند.
- (۲) فرایندی است که هر فرد برای مشارکت در زندگی اجتماعی دنبال می‌کند. - مجموعه فعالیت‌هایی است که برای پذیرش فرهنگ جامعه و انطباق افراد با انتظارات جامعه انجام می‌گیرد.
- (۳) مجموعه فعالیت‌هایی است که برای پذیرش فرهنگ جامعه و انطباق افراد با انتظارات جامعه انجام می‌گیرد. - مسیری است که برای شکل‌گیری هویت اجتماعی افراد طی می‌شود.
- (۴) مجموعه کنش‌هایی است که هر فرد برای شکل‌گیری هویت اجتماعی خود انجام می‌دهد. - به کنش‌هایی که برخلاف عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه انجام می‌شوند، اختصاص دارد.

زیرمبحث: درس ۹

پاسخ خیلی تشریحی ✓

- **جامعه‌پذیری:** به فرایندی که هر فرد برای مشارکت در زندگی اجتماعی طی می‌کند و مسیری که برای شکل‌گیری هویت اجتماعی افراد طی می‌شود، جامعه‌پذیری می‌گویند.
- **کنترل اجتماعی:** به مجموعه فعالیت‌هایی که برای پذیرش فرهنگ جامعه و انطباق افراد با انتظارات جامعه انجام می‌گیرد، کنترل اجتماعی می‌گویند.
- بررسی سایر گزینه‌ها:
- گزینه (۱): درست - نادرست: مربوط به جامعه‌پذیری است.
- گزینه (۳): نادرست: مربوط به کنترل اجتماعی است. - نادرست: مربوط به جامعه‌پذیری است.
- گزینه (۴): نادرست: فرایند جامعه‌پذیری فقط مربوط به کنش‌های شخص نیست، بلکه جامعه نیز در آن نقش دارد؛ مانند نقش خانواده، مدرسه و گروه‌های همسالان. - درست
- به کنش‌هایی که برخلاف عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه هستند، کژروی اجتماعی می‌گویند. کار کنترل اجتماعی، پیشگیری و کنترل کژروی‌های اجتماعی است.

نکته

۲۷

هر یک از موارد زیر به ترتیب به کدام روش کنترل اجتماعی اشاره دارد؟

- استفاده از دوربین‌های نظارتی در چین برای جلوگیری از تقلب
- اعطای مدال به سربازان پرافتخار در جنگ
- پخش مستندها و برنامه‌هایی که اهمیت حفاظت از محیط زیست را نشان می‌دهند.
- توبیخ کارمندانی که مقررات سازمانی را نقض می‌کنند.

(۱) تنبیه و مجازات - تبلیغ و اقناع - تشویق و پاداش - تنبیه و مجازات

(۲) تشویق و تنبیه - تشویق و پاداش - تبلیغ و اقناع - تشویق و تنبیه

(۳) تنبیه و مجازات - تشویق و پاداش - تبلیغ و اقناع - تنبیه و مجازات

(۴) تنبیه و پاداش - تشویق و تبلیغ - تشویق و اقناع - تشویق و تنبیه

زیرمبحث: درس ۹

کرتی Box

تبلیغ و اقناع: ترویج عقاید و ارزش‌ها از طریق آموزش

روش‌های کنترل اجتماعی: تشویق و پاداش: افرادی که مطابق ارزش‌ها و قواعد جامعه عمل می‌کنند، توسط جهان اجتماعی مورد تشویق قرار می‌گیرند.

تنبیه و مجازات: ویژه کسانی است که دچار کژروی اجتماعی شده‌اند.

پاسخ خیلی تشریحی ✓ استفاده از دوربین‌های نظارتی در چین برای جلوگیری از تقلب ← تنبیه و مجازات

اعطای مدال به سربازان پرافتخار در جنگ ← تشویق و پاداش

پخش مستندها و برنامه‌هایی که اهمیت حفاظت از محیط زیست را نشان می‌دهد ← تبلیغ و اقناع

توبیخ کارمندانی که مقررات سازمانی را نقض می‌کنند ← تنبیه و مجازات

هر جهان اجتماعی می‌کوشد تا از طریق آموزش، عقاید و ارزش‌های خود را به گونه‌ای ترویج کند که افراد برای پذیرش آن‌ها قانع شوند.

نگته

- پاسخ سوالات زیر به ترتیب در کدام گزینه به درستی آمده است؟
- چرا جهان اجتماعی اعتقادات، ارزش‌ها و شیوه زندگی خود را به افراد آموزش می‌دهد؟
 - اولین و مهم‌ترین آشنایی فرد با جهان اجتماعی در کجا شکل می‌گیرد؟
 - «فتوت‌نامه‌ها» در ایران چه بودند؟
 - عضویت در جهان اجتماعی همواره با چه چیزی همراه است؟
- (۱) بقا و تداوم - خانواده - منشورهای شغلی - نظارت و کنترل
- (۲) جامعه‌پذیری - مدرسه - منشورهای حرفه‌ای - حقوق و تکالیف
- (۳) بقا و تداوم - خانواده - دستورالعمل‌های هر حرفه - حقوق و تکالیف
- (۴) فرهنگ‌پذیری - مدرسه - منشورهای اخلاقی - نظارت و کنترل

زیرمبحث: درس ۹

پاسخ خیلی تشریحی ✓

- جهان اجتماعی برای بقا و تداوم، اعتقادات، ارزش‌ها و شیوه زندگی خود را به افراد آموزش می‌دهد. فرد برای مشارکت در جهان اجتماعی شیوه زندگی در آن را می‌آموزد و به تدریج با موقعیتش در جهان اجتماعی و حقوق و تکالیفی که بر عهده دارد آشنا می‌شود.
- فرد با آموزش‌های اساسی و ماندگاری که در خانواده می‌بیند، اولین و مهم‌ترین آشنایی‌ها را با جهانی که در آن متولد شده است، پیدا می‌کند. بعد از خانواده، مدرسه، گروه‌های هم‌بازی، مجالس علمی و مذهبی و رسانه‌های جمعی از دیگر عوامل آشنایی افراد با جهانی هستند که در آن زندگی می‌کنند.
- در ایران «فتوت‌نامه‌ها» نوعی منشورهای شغلی بودند. فتوت‌نامه عبارت بود از دستورالعمل‌هایی که اهل هر حرفه برای خود داشتند و به استناد آن، هم روابط میان اعضای حرفه و هم روابط میان حرفه و جامعه را تعیین می‌کردند.
- عضویت در جهان اجتماعی، همواره با نظارت و کنترل اجتماعی همراه است، چراکه ممکن است برخی انسان‌ها هویتی را که جهان اجتماعی برای آن‌ها در نظر گرفته است نپذیرند.

۲۹

کدام گزینه به ترتیب در مورد «بازتولید هویت اجتماعی» و «اقناع» نادرست و درست است؟

- (۱) به معنای انتقال فرهنگ از نسلی به نسل دیگر است؛ به گونه‌ای که علی‌رغم گذر زمان و پذیرش تغییرات، ویژگی‌های اساسی آن پایدار می‌ماند و دوام می‌آورد. - روشی است که به واسطه آن، فرهنگ در افراد درونی می‌شود.
- (۲) فرایندی است که طی آن فرد شیوه زندگی در جهان اجتماعی را می‌آموزد و به تدریج با موقعیتش در جهان اجتماعی و حقوق و تکالیفی که بر عهده دارد آشنا می‌شود. - هر چه قدرت اقناع یک فرهنگ بیشتر باشد، افراد کنش‌ها و اعمال متناسب با آن فرهنگ را بهتر انجام می‌دهند.
- (۳) به معنای انتقال فرهنگ از نسلی به نسل دیگر است، به گونه‌ای که با گذر زمان، ویژگی‌های اساسی آن بدون پذیرش تغییرات، ثابت و پایدار می‌ماند. - به دو شیوه رسمی و غیررسمی انجام می‌شود.
- (۴) فرایندی است که طی آن جایگاه افراد در جامعه و حقوق و تکالیفشان مشخص می‌شود. - شیوه غیررسمی آن بیشتر در خانواده، همسالان یا به وسیله عموم افراد جامعه انجام می‌شود و آثار و نتایج عمیق‌تری دارد.

زیرمبحث: درس ۹

پاسخ خیلی تشریحی ✓

- **بازتولید هویت اجتماعی:** به معنای انتقال فرهنگ از نسلی به نسل دیگر است، به گونه‌ای که علی‌رغم گذر زمان و پذیرش تغییرات، ویژگی‌های اساسی آن پایدار می‌ماند و دوام می‌آورد.
- **اقناع:** روشی است که به واسطه آن فرهنگ در افراد درونی می‌شود. هر چه قدرت اقناع یک فرهنگ بیشتر باشد، افراد کنش‌ها و اعمال متناسب با آن فرهنگ را بهتر انجام می‌دهند. فرهنگ‌هایی که ظرفیت منطقی و عقلانی بیشتری دارند و با فطرت آدمیان سازگارترند، از قدرت اقناعی بیشتری برخوردارند.
- بررسی گزینه‌ها:
- گزینه (۱): درست - درست
- گزینه (۲): نادرست: این عبارت به فرایندی اشاره می‌کند که فرد برای مشارکت در جهان اجتماعی دنبال می‌کند؛ یعنی جامعه‌پذیری. - درست
- گزینه (۳): نادرست: با وجود پذیرش تغییرات، ویژگی‌های اساسی آن پایدار می‌ماند. - نادرست: مربوط به تشویق و تنبیه است.
- گزینه (۴): نادرست: مربوط به فرایند جامعه‌پذیری است. - نادرست: مربوط به تشویق و تنبیه از روش‌های کنترل اجتماعی است.

جاهای خالی جدول زیر به ترتیب با کدام گزینه کامل می‌شود؟

فطرت	«ج»	کژروی‌های اجتماعی	«الف»
«د»	از قدرت اقتناع بیشتری برخوردارند.	«ب»	در مواردی همگانی و در مواردی بر عهده سازمان‌های رسمی و حکومتی است.

- ۱) امر به معروف و نهی از منکر - کنش‌هایی که برخلاف عقاید و ارزش‌های جامعه هستند. - فرهنگ‌هایی که با فطرت آدمیان سازگارترند. - شدت و ضعف می‌پذیرد، اما امکان انحراف از آن وجود ندارد.
- ۲) تشویق و تنبیه - هنگامی رخ می‌دهد که جامعه‌پذیری کامل انجام نشده باشد. - فرهنگ‌های عقلانی و منطقی - شدت و ضعف نمی‌پذیرد و امکان انحراف از آن وجود ندارد.
- ۳) تشویق و تنبیه - هنگامی رخ می‌دهد که کنترل اجتماعی کامل انجام شده باشد. - فرهنگ‌هایی که با فطرت آدمیان سازگارترند. - مجموعه بینش‌ها و گرایش‌هایی چون حقیقت‌جویی و ... که انسان را از سایر موجودات متمایز می‌کند.
- ۴) امر به معروف و نهی از منکر - کنش‌هایی که برخلاف عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه هستند. - فرهنگ‌های عقلانی و منطقی - یکی از ملاک‌های ارزیابی شیوه‌های زندگی است.

زیرمبحث: درس ۹

الف) امر به معروف و نهی از منکر سطوح متفاوتی دارد، در مواردی همگانی و به عهده همه افراد جامعه است و در برخی موارد، وظیفه سازمان‌های رسمی و حکومتی است.

امر به معروف و نهی از منکر روش‌های مختلفی دارد. برخی روش‌های آن تبلیغی و برخی تشویقی یا تنبیهی است.

ب) کژروی اجتماعی به کنش‌هایی می‌گویند که برخلاف عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی هستند.

ج) فرهنگ‌هایی که ظرفیت منطقی و عقلانی بیشتری دارند و با فطرت آدمیان سازگارترند، از قدرت اقتناعی بیشتری برخوردارند.

د) فطرت، مجموعه بینش‌ها و گرایش‌هایی چون حقیقت‌جویی، فضیلت‌خواهی، زیبایی‌دوستی و ... در آفرینش انسان است که او را از سایر موجودات ممتاز می‌کند. فطرت آدمی و شکوفایی آن، شدت و ضعف می‌پذیرد و امکان انحراف از آن نیز وجود دارد، ولی به طور کامل سرکوب و نابود نمی‌گردد.

● فطرت یکی از ملاک‌های ارزیابی شیوه‌های زندگی است و برخی از شیوه‌های زندگی حاصل انحراف از فطرت انسانی هستند و با آن ناسازگارند.

● معمولاً کژروی اجتماعی هنگامی رخ می‌دهد که جامعه‌پذیری به طور کامل انجام نشده باشد. همواره افرادی هستند که جذب عقاید و ارزش‌های جهان اجتماعی خود نمی‌شوند و نقشی را که نهادها و سازمان‌های مختلف جامعه از آن‌ها انتظار دارند، نمی‌پذیرند. این افراد به حقوق و تکالیف خود پایبند نیستند و رفتارهای مخالف انجام می‌دهند.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

نکته

نکته

هر یک از موارد زیر به ترتیب به کدام مفهوم اشاره دارد؟

- جایگاهی که یک فرد در جهان اجتماعی دارد.
- بیشتر در جوامعی دیده می‌شود که موقعیت اجتماعی افراد در آن‌ها براساس ویژگی‌های انتسابی تعیین می‌شود.
- جابه‌جایی فرد از یک موقعیت اجتماعی به موقعیت اجتماعی برتر
- اضطراب و نگرانی‌های اجتماعی فراوانی به همراه دارد.

(۱) موقعیت اجتماعی - انسداد اجتماعی - تحرک اجتماعی صعودی - تعارض فرهنگی

(۲) تحرک اجتماعی - موقعیت اجتماعی - تحرک اجتماعی - انسداد اجتماعی

(۳) جایگاه اجتماعی - تحرک اجتماعی صعودی - تحرک اجتماعی افقی - انسداد اجتماعی

(۴) طبقه اجتماعی - تحرک اجتماعی - انسداد اجتماعی - تعارض فرهنگی

زیرمبحث: درس ۱۰

پاسخ خیلی تشریحی ✓ منظور از موقعیت اجتماعی، جایگاهی است که یک فرد در جامعه یا در یک گروه اجتماعی دارد. ما با شناخت موقعیت اجتماعی

فرد دربارهٔ او اطلاعاتی را به دست می‌آوریم.

انسداد اجتماعی، بیشتر در جوامعی وجود دارد که موقعیت اجتماعی افراد براساس ویژگی‌های انتسابی مانند وراثت، نژاد و ... تعیین می‌شود.

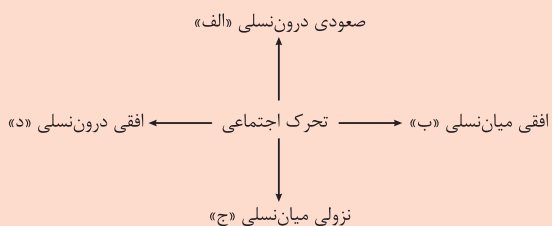
مسدودبودن راه ارتقا و تحرک اجتماعی صعودی را انسداد اجتماعی می‌گویند.

جابه‌جایی فرد از یک موقعیت اجتماعی به موقعیت اجتماعی برتر و بهتر، تحرک اجتماعی صعودی است. دقت کنید اگر کلمهٔ برتر نبود، جواب می‌شد «تحرک اجتماعی».

تعارض فرهنگی، اضطراب‌ها و نگرانی‌های اجتماعی فراوانی به همراه دارد. تغییرات هویتی افراد گاه از مرزهای مورد قبول جهان اجتماعی فراتر می‌رود. اگر تغییرات هویتی بیرون از مرزهای مقبول جهان اجتماعی رخ دهد و شیوه‌هایی از زندگی را که با عقاید و ارزش‌ها در تقابل هستند به دنبال بیاورد، به تعارض فرهنگی منجر می‌شود که منجر به اضطراب و نگرانی‌های اجتماعی می‌شود.

هر یک از عبارتهای زیر به ترتیب در کدام قسمت از نمودار قرار می‌گیرد؟

- فرزند مهندسی که معتاد می‌شود.
- دانش‌آموزی که با قبولی در کنکور، وارد دانشگاه می‌شود.
- معلم جامعه‌شناسی که معلم روان‌شناسی می‌شود.

(۲) ب - ج - الف

(۱) ج - د - الف

(۴) ب - الف - ج

(۳) ج - الف - د

زیرمبحث: درس ۱۰

درس‌Box

انواع تحرک اجتماعی

- ← صعودی: برتری موقعیت جدید نسبت به موقعیت قبلی
- ← نزولی: برتری موقعیت قبلی نسبت به موقعیت جدید
- ← افقی: برابری موقعیت جدید و قبلی

● انواع تحرک‌های اجتماعی گاه درون یک نسل (یک فرد در طول زندگی خودش) و گاه در دو نسل (یک فرد نسبت به والدینش) اتفاق می‌افتد.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

- فرزند مهندسی که معتاد می‌شود. ← تحرک اجتماعی نزولی میان‌نسلی «ج»
- دانش‌آموزی که وارد دانشگاه می‌شود. ← تحرک اجتماعی صعودی درون‌نسلی «الف»
- معلم جامعه‌شناسی که معلم روان‌شناسی می‌شود. ← تحرک اجتماعی افقی درون‌نسلی «د»

۳۳

در کدام گزینه، همه موارد در مورد «طبقه سوم» درست است؟

- ۱) هویت آن‌ها منفی و پست بود. - طبقه‌ای از مردم عادی بودند. - موقعیت اجتماعی آن‌ها وابسته به زمین بود.
- ۲) از نظر اجتماعی و قانونی هیچ اعتباری نداشتند. - به دلیل فواید و کارکردشان تحمل می‌شدند. - همان طبقه متوسط بود.
- ۳) چیزی نبود، اما می‌خواست چیزی بشود. - با ارزیابی اشراف با معیار فایده‌مندی، به آن‌ها اعتبار داد. - شامل صراف، بنا و کفاش بود.
- ۴) نه اشراف بودند و نه رعیت. - خود را تولیدکننده و مفید و اشراف را سربار جامعه معرفی می‌کرد. - هویت منفی و پست داشت، اما از نظر قانونی و اجتماعی دارای اعتبار بود.

زیرمبحث: درس ۱۰

درس‌Box

- در جوامع فئودالی غربی، موقعیت اجتماعی افراد به رابطه آن‌ها با زمین بستگی داشت. برخی ارباب و گروهی رعیت بودند. در این جوامع طبقه‌ای از مردم عادی هم وجود داشتند که نه اشراف بودند و نه رعیت؛ به همین دلیل از آن‌ها به عنوان طبقه سوم یاد می‌شد.
- ویژگی‌های طبقه متوسط یا طبقه سوم:
 - ۱) طبقه‌ای از مردم عادی که نه اشراف بودند و نه رعیت.
 - ۲) شامل بنا، صراف، کفاش و ... بود.
 - ۳) هویت منفی و پست داشت.
 - ۴) از نظر قانونی و اجتماعی هیچ اهمیت و اعتباری نداشت.
 - ۵) به علت فواید و کارکردهایی که داشت، تحمل می‌شد.
 - ۶) «چیزی نیست، اما می‌خواهد چیزی بشود!»
 - ۷) همان طبقه متوسط بود.
 - ۸) جهت کسب اعتبار برای خودش به ارزیابی گروه‌های دیگر براساس مفید بودن یا نبودن آن‌ها پرداخت.
 - ۹) با ارزیابی اشراف با معیار فایده‌مندی، آن‌ها را بی‌اعتبار ساخت.
 - ۱۰) خود را تولیدکننده و مفید و اشراف را مصرف‌کننده و سربار جامعه معرفی می‌کرد.
 - ۱۱) منجر به پیدایش فرهنگ فایده‌گرایی شد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

پاسخ خیلی تشریحی ✓

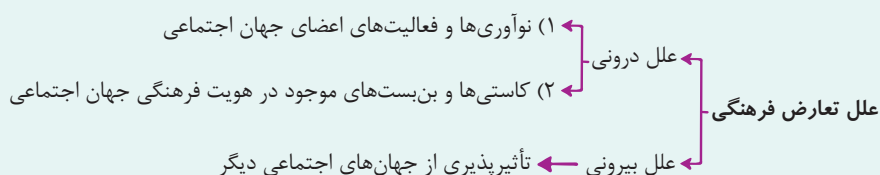
- گزینه (۱): درست - درست - نادرست: در جوامع فئودالی موقعیت اجتماعی افراد به رابطه آن‌ها با زمین بستگی داشت.
- گزینه (۳): درست - نادرست: با ارزیابی اشراف براساس معیار فایده‌مندی، آن‌ها را بی‌اعتبار ساخت. - درست
- گزینه (۴): درست - درست - نادرست: از نظر قانونی و اجتماعی هیچ اهمیت و اعتباری نداشت.

به ترتیب کدام دسته از تغییرات هویتی مورد تشویق و تأیید جامعه قرار می‌گیرند و کدام دسته منجر به تعارض فرهنگی می‌شوند؟

- (۱) فردی که با تلاش و پشتکار خود در یکی از عرصه‌های اجتماعی دست به نوآوری می‌زند و موقعیت اجتماعی خود و بخشی از افراد جامعه را ارتقا می‌بخشد. - تغییرات هویتی بیرون از مرزهای مقبول جهان اجتماعی
- (۲) تغییراتی که مطابق عقاید و ارزش‌های جامعه نباشند و فراتر از فرصت‌هایی باشند که در یک جهان اجتماعی وجود دارد. - تغییرات هویتی در چارچوب عقاید و ارزش‌های اساسی جامعه شکل بگیرد.
- (۳) تغییراتی که با هویت جهان اجتماعی سازگار است. - فردی که با تلاش و پشتکار خود در یکی از عرصه‌های اجتماعی دست به نوآوری می‌زند و موقعیت خود و بخشی از افراد جامعه را ارتقا می‌بخشد.
- (۴) تغییراتی که ناشی از تأثیرپذیری از جهان‌های اجتماعی دیگر است. - نوآوری‌ها و فعالیت‌های اعضای جهان اجتماعی

زیرمبحث: درس ۱۰

دورسی Box

پاسخ خیلی تشریحی ✓

مادامی که هویت اجتماعی افراد در چارچوب عقاید و ارزش‌های اساسی جامعه شکل می‌گیرد، تغییرات هویتی افراد و گروه‌ها، با هویت جهان اجتماعی سازگار است و مورد تشویق و تأیید جامعه نیز قرار می‌گیرد. فردی که با تلاش و پشتکار خود در یکی از عرصه‌های اجتماعی دست به نوآوری می‌زند و از این طریق موقعیت خود و بخشی از افراد جامعه را ارتقا می‌بخشد، مورد تأیید جامعه قرار می‌گیرد.

نکته

پژوهشگاه رویان و تحقیق در مورد سلول‌های بنیادی و پیشرفت ایران در عرصه نانو، مثال‌هایی از تغییرات هویتی هستند که مورد تشویق و تأیید جامعه قرار می‌گیرند.

اگر تغییرات هویتی بیرون از مرزهای مقبول جهان اجتماعی رخ دهد و شیوه‌هایی از زندگی را که با عقاید و ارزش‌ها در تقابل هستند به دنبال بیاورد، به تعارض فرهنگی منجر می‌شود که اضطراب و نگرانی‌های اجتماعی فراوانی به همراه دارد.

۳۵

کدام یک از عبارتهای زیر نادرست است؟

- الف) در جامعه سرمایه‌داری، مالکیت ثروت همراه با شغل از پایه‌های اساسی هویت‌یابی هستند.
- ب) در یک جهان سکولار، فعالیت‌هایی که هویت دینی افراد را آشکار کنند منع نمی‌شوند، اما امکان رأی‌دادن به قوانین الهی وجود ندارد.
- ج) افراد در بدو تولد، هویت اجتماعی اکتسابی خود را به صورت انفعالی در محیط خانواده و ... می‌پذیرند.
- د) جهان اجتماعی‌ای که روش‌های مناسبی برای جامعه‌پذیری نداشته باشد با آسیب‌های بیشتری مواجه می‌شود و بازتولیدش تهدید می‌شود.
- ه) جهان اجتماعی پس از تولد هر فرد، بخشی از هویت اجتماعی او را تعیین می‌کند.

(۲) الف - ب - ج

(۱) ب - ج - ه

(۴) الف - ه - د

(۳) ب - ج - د

زیرمبحث: درس‌های ۹ و ۱۰

بررسی عبارتهای نادرست:

پاسخ خیلی تشریحی ✓

- ب) در یک جهان سکولار، فعالیت‌هایی که هویت دینی افراد را آشکار کنند منع می‌شوند. در این جهان هویت معنوی و دینی افراد نمی‌تواند بروز و ظهور اجتماعی داشته باشد. برای نمونه جلوگیری از تحصیل دختران محجبه در برخی جوامع غربی.
- ج) افراد در بدو تولد، هویت اجتماعی انتسابی خود را به صورت انفعالی در محیط خانواده و ... می‌پذیرند و خودشان در به دست آوردن آن نقشی ندارند. با گذر زمان، آن‌ها به گونه‌ای فعال با محیط اجتماعی خود برخورد می‌کنند، هویت اکتسابی خود را به دست می‌آورند و متناسب با این هویت اجتماعی جدید، از موقعیت اجتماعی جدیدی برخوردار می‌شوند.
- د) جهان اجتماعی‌ای که روش‌های مناسبی برای کنترل اجتماعی نداشته باشد در معرض آسیب‌های بیشتری قرار می‌گیرد، بازتولیدش دچار مشکل می‌شود و دوام و بقای آن تهدید می‌شود.

عربی، زبان قرآن

• عَيِّنِ الْأَنْسَبَ لِلجَوَابِ عَنِ التَّرْجِمَةِ أَوْ التَّفْهِيمِ مِنْ أَوْ إِلَى الْعَرَبِيَّةِ (٣٦ - ٤٢)

﴿قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ﴾:

٣٦

- ١) گفت سیر کنید و در زمین بنگرید که سرانجام کسانی که پیش تر بودند، چگونه بود!
- ٢) بگو در زمین بگردید و بنگرید عاقبت کسانی که قبلاً بودند، چگونه بود!
- ٣) بگو در زمین گشتید تا سرانجام پیشینیان را بنگرید که چگونه بوده است!
- ٤) بگو که در زمین حرکت کنید تا عاقبت کسانی که از قبل بوده‌اند را ببینید!

مشاوره توی آزمون‌های تستی اولین سؤال آیه‌ست؛ پس باید ترجمه آیه‌های فصل یا فصل‌های مشخص شده از کتاب درسی رو بخونین. به طور کلی، برای پاسخ به تست‌های ترجمه، به نوع فعل (ماضی، مضارع، آینده، امر، نهی و ...) و صیغه‌ش (غایب، مخاطب و متکلم) باید دقت کنین. کلمه یا کلماتی نباید از ترجمه حذف بشن.

زیرمبحث: درس ٤

فعل‌های آیه رو بررسی کن! به ضمیر هم توجه کن!

Hint

- فعل امر مخاطب به صورت امر حاضر ترجمه می‌شود. مثال: اِذْهَبْ: برو اُكْتُبُوا: بنویسید
- «أَيْنَ: کجا، كَيْفَ: چگونه، مَتَى: چه وقت و ...» کلمات پرسشی هستند.

دربن Box

قُلْ (فعل امر): بگو (رد گزینه ١) - سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا (فعل امر ... / قَدْ + انظُرُوا؛ فعل امر): در زمین بگردید و بنگرید (رد سایر گزینه‌ها) - «كَيْفَ كَانَ: چگونه بود، چگونه بوده است» (رد گزینه ٤) خطاهای سایر گزینه‌ها:

- گزینه ١): ترجمه «گفت» برای فعل امر «قُلْ» خطاست. «در زمین» در جای نامناسب ترجمه آمده است.
- گزینه ٣): «گشتید» برای فعل امر «سیروا» - «تا ... بنگرید» برای «فانظُرُوا» خطاست.
- گزینه ٤): «که» بعد از «بگو» اضافه آمده - «تا ... ببینید» برای «فانظُرُوا» خطاست.

پاسخ خیلی تشریحی

۳۷

«عندما تصیر أقدام القِطَّةِ مَجْرُوحَةً، فَإِنَّهَا تَلْعَقُهَا بِلسانها المَطْهَّرِ عِدَّةَ مرَّاتٍ حَتَّى تَلْتَمِّمَ!»: هنگامی که ...

- (۱) پاهای گربه زخمی می‌شوند پس آن‌ها را با زبان پاک‌کننده‌اش چندین بار می‌لیسد تا بهبود یابند!
- (۲) پاهای گربه آسیب می‌بینند و او چندین بار با زبان پاک‌کننده خود آن‌ها را لیس می‌زند، خوب می‌شوند!
- (۳) گربه پاهایش زخمی می‌شوند آن‌ها را با زبان پاکش چند بار معلق می‌کند تا التیام یابند!
- (۴) پاهای گربه مجروح شد با زبانش که پاک‌کننده است چندین بار آن‌ها را لیسیده تا بهبود یابد!

مشاوره در تست‌های ترجمه‌ای که فعل و ضمیر اومده، باید به نوع و صیغه‌ش توجه کنی. در صورت اومدن ترکیب وصفی - اضافی، ترجمه‌ش رو حتماً بررسی کن.

زیرمبحث: درس ۵

به فعل‌ها توجه کن و ترکیب‌ها رو بررسی کن.

Hint

درس‌Box

حرف «حَتَّى» + فعل مضارع = تا + مضارع التزامی (ب + بن مضارع + شناسه)

مثال: يَذْهَبُ: می‌رود حَتَّى يَذْهَبَ: تا برود نَجْلِسُ: می‌نشینیم حَتَّى نَجْلِسَ: تا بنشینیم

در ترجمه ترکیب وصفی - اضافی، ابتدا صفت و بعد مضاف‌الیه می‌آید. **مثال:**

عِبَادِ	اللَّهِ	الصَّالِحِينَ:	بندگان	صالح	خدا
مضاف	مضاف‌الیه	صفت	موصوف	صفت	مضاف‌الیه
و	و				
موصوف	مضاف				

فَرِيقَنَا	الفَائِزِينَ:	تیم	برنده	ما
مضاف	مضاف‌الیه	صفت	موصوف	صفت
و	و			
موصوف	مضاف			

تَصِيرُ: می‌شوند (رد گزینه‌های (۲) و (۴)) - أقدام القِطَّةِ: پاهای گربه (رد گزینه (۳)) - تَلْعَقُ: می‌لیسد، لیس می‌زند (رد گزینه‌های (۳) و (۴)) - بِلِسَانِهَا المَطْهَّرِ (ترکیب وصفی - اضافی): زبان پاک‌کننده‌اش، زبان پاک‌کننده خود (رد گزینه‌های (۳) و (۴)) - حَتَّى تَلْتَمِّمَ: تا بهبود یابند، تا التیام یابند (رد گزینه (۲))
خطاهای سایر گزینه‌ها:

- گزینه (۲): «آسیب می‌بینند» برای «تَصِيرُ ... مَجْرُوحَةً» خطاست - «خوب می‌شوند» برای «حَتَّى تَلْتَمِّمَ» خطاست.
گزینه (۳): «گربه پاهایش» برای «أقدام القِطَّةِ» - «زبان پاکش» برای «بِلِسَانِهَا المَطْهَّرِ» - «معلق می‌کند» برای «تَلْعَقُ» خطاست.
گزینه (۴): «شد» برای «تَصِيرُ» - «زبانش که پاک‌کننده است» برای «بِلِسَانِهَا المَطْهَّرِ» - «لیسیده» برای «تَلْعَقُ» خطاست.

پاسخ خیلی تشریحی

۳۸

«الحيوانات الصحراوية و الطيور قد ساعدت الإنسان في صنع الأدوية و كيفية استعمالها!»:

- (۱) حیوانات و پرندگان بیابانی در ساختن داروها و نحوه استفاده از آن‌ها به انسان کمک کرده‌اند!
- (۲) حیوان‌های صحرایی و پرنده‌ها به انسان در ساختن دارو و چگونه به کار گرفتنشان یاری رساندند!
- (۳) حیوانات بیابانی و پرندگان در ساختن داروها و چگونگی به کارگیری آن‌ها به انسان کمک کرده‌اند!
- (۴) حیوانات صحرایی و پرندگان به انسان کمک کرده‌اند که چگونه داروها را بسازد و استفاده‌شان کند!

مشاوره توی عبارتی که فعل اومده، ساختار و صیغه‌ش رو درک کن؛ حتماً در رد یا تأیید گزینه‌ها تعیین‌کننده‌ست! اگه ترکیب‌های اضافی و وصفی توی عبارت باشه، حتماً تعیین‌کننده هستن.

زیرمبحث: درس ۵

فعل و مصدر رو بررسی کن. به ترکیب‌های اضافی و وصفی هم توجه کن.

 Hint

• قَدْ + فعل ماضی = ماضی نقلی (بن ماضی + ه + ام، ای، است، ایم، اید، اند)

 دربش Box

ذَهَبَ: رفت قَدْ ذَهَبَ: رفته است

✓ پاسخ خیلی تشریحی

الحيوانات الصحراوية و الطيور: حیوانات بیابانی و پرندگان، حیوانات صحرایی و پرندگان، حیوانات صحرایی و پرنده‌ها (رد گزینه (۱))
 - قد ساعدت: کمک کرده‌اند (رد گزینه (۲)) - صنع (مصدر): ساختن، ساختن (رد گزینه (۴)) - الأدوية: داروها (رد گزینه (۲)) -
 كيفية استعمالها: چگونه به کار گرفتنشان (رد گزینه‌های (۲) و (۴))
 خطاهای سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): ترجمه «حیوانات و پرندگان بیابانی» برای «الحيوانات الصحراوية و الطيور» خطاست.

گزینه (۲): ترجمه «دارو» برای «الأدوية» - «چگونه» برای «كيفية» خطاست.

گزینه (۴): ترجمه «که چگونه داروها را بسازد و استفاده‌شان کند» برای «في صنع الأدوية و كيفية استعمالها» خطاست.

«سَنَشْهَدُ فِي السَّنَوَاتِ الْقَادِمَةِ نُمُوًّا مَلْحُوظًا فِي السِّيَاحَةِ الْعِلَاجِيَّةِ لِأَنَّ عِلَاجَ السِّيَاحِ فِي بِلَادِنَا رَخِيصٌ جَدًّا»:

(۱) در سال‌های آینده رشد ملموسی را در گردشگری پزشکی مشاهده می‌کنیم، زیرا درمان گردشگران در کشورمان بسیار ارزان است!
 (۲) در سال‌های آینده در گردشگری پزشکی شاهد رشد قابل ملاحظه‌ای خواهیم بود، برای این‌که در کشور ما درمان گردشگران بسیار ارزان تمام می‌شود!

(۳) ما در سال‌های گذشته در گردشگری پزشکی رشد قابل توجهی را شاهد بودیم، زیرا گردشگران در کشورمان بسیار ارزان معالجه می‌شوند!
 (۴) در سال‌های آینده رشد قابل ملاحظه‌ای را در گردشگری پزشکی شاهد خواهیم بود، زیرا درمان گردشگران در کشور ما بسیار ارزان است!

مشاوره در تست‌های ترجمه، توجه به فعل، ترکیب‌های اضافی و وصفی از موارد مهم هستند.

زیرمبحث: درس ۶

به فعل و مصدر توجه کن. حواست به ترکیب اضافی هم باشه.

درسی Box

● اگر حرف «سَد/سُوف» بر سر فعل مضارع (مانند «سَنَشْهَدُ») بیاید، آن فعل، مستقبل یا آینده («شاهد خواهیم بود») ترجمه می‌شود.
 ● اگر خبر مانند «رَخِيصٌ» از نوع اسم باشد، در ترجمه، فعل ربط «است» و مشتقات آن می‌آید.
مثال: التلميذُ ناجحٌ: دانش‌آموز موفق است. تَحَنُّنٌ جاهِزٌ: ما آماده هستیم.

پاسخ خیلی تشریحی ✓
 سَنَشْهَدُ (فعل مستقبل): شاهد خواهیم بود (رد گزینه‌های (۱) و (۳)) - القادمة: آینده (رد گزینه (۲)) - علاج السِّيَاحِ: درمان گردشگران، معالجه گردشگران (رد گزینه (۳)) - رَخِيصٌ (خبر از نوع اسم): ارزان است. (رد گزینه (۲))
 خطاهای سایر گزینه‌ها:
 گزینه (۱): ترجمه «مشاهده می‌کنیم» برای «سَنَشْهَدُ» خطاست.
 گزینه (۲): ترجمه «ارزان تمام می‌شود» برای خبر از نوع اسم «رَخِيصٌ» خطاست.
 گزینه (۳): ترجمه «گذشته» برای «القَادِمَةُ» - «شاهد بودیم» برای «سَنَشْهَدُ» - «گردشگران ... معالجه می‌شوند» برای ترکیب «علاج السِّيَاحِ» خطاست.

عَيْنُ الْخَطَا: ۴۰

مشاوره تست‌های چهاربه‌چهار با صورت سؤال «خطا را مشخص کن» خوب‌تر این‌ها که اولین خطا رو پیدا کنی کار تمومه!

- (۱) ﴿لَا يَظْلَمُ رَبُّكَ أَحَدًا﴾: پروردگار تو به کسی ستم نمی‌کند!
- (۲) رَأَيْنَا سَائِحِينَ مِنْ أَمْرِيكَ الْوَسْطَى فِي الْمَتَحِفِ: در موزه، گردشگرانی را از آمریکای مرکزی دیدم!
- (۳) لِلْحِرْبَاءِ عِيُونٌَ تُدِيرُهَا فِي اتِّجَاهَاتٍ مُخْتَلِفَةٍ: آفتاب‌پرست چشمانی دارد که آن‌ها را در جهت‌های گوناگونی می‌چرخاند!
- (۴) تَنْوَعُ مَعَالِمُ إِيرانِ وَاسْتِقْرَارُ الْوَضْعِ الْأَمْنِيِّ فِيهَا يُشْجَعَانِ النَّاسَ لِرُؤْيَةِ طَبِيعَتِهَا الْخَلَابَةِ: تنوع آثار ایران و ثبات وضعیت امنیتی در آن مردم را برای دیدن طبیعت جذاب آن تشویق می‌کنند!

زیرمبحث: درس‌های ۵ و ۶

به صیغه فعل توجه کن!

Hint

درس‌Box

- فعل ماضی با توجه به ضمیر متصل فاعلی، صیغه‌اش مشخص می‌شود.
- مثال: دَهَبْتُ: رفتم دَهَبْنَ: رفتند دَهَبْتُمْ: رفتید
- مضارع منفی (لا + فعل مضارع بدون تغییر آخر آن) = مضارع اخباری منفی
- مثال: لا تَكْتُبْ: نمی‌نویسی لا يَجْلِسَانِ: نمی‌نشینند لا تَخْرُجْ: خارج نمی‌شویم
- حرف «لِ» + «اسم / ضمیر» در ابتدای جمله = دارم، داری، دارد و ...
- مثال: لِلطَّالِبِ دَفْتَرٌ يَكْتُبُ فِيهِ تَمَارِيْهَهُ: دانش‌آموز دفتری دارد که تمرین‌هایش را در آن می‌نویسد.
- لي قَلَمٌ لا يَكْتُبُ: قلمی دارم که نمی‌نویسد.

پاسخ خیلی تشریحی ✓ شکل درست ترجمه: «رَأَيْنَا (ماضی، صیغه متکلم مع‌الغیر): دیدیم»

عین الصّحیح: ۴۱

- (۱) حُسْنُ الْأَدَبِ يَسْتَرْفَعُ الْقَسَبَ: ادب که نیکو شود زشتی اصل و نَسَب را می پوشاند!
- (۲) هُنَاكَ صِنَاعَاتٌ يَدْوِيَةٌ تَجْذِبُ السَّائِحِينَ مِنْ كُلِّ الْعَالَمِ: آن جا صنایع دستی ای است که گردشگران را از تمام دنیا جذب می کند!
- (۳) مَا قَسَمَ اللَّهُ لِعِبَادِهِ شَيْئاً أَفْضَلَ مِنَ الْعَقْلِ: خدا برای بندگانش به چیزی برتر از عقل قسم نخورد!
- (۴) أَلْفَ الْكَاتِبِينَ كِتَاباً عَظِيماً لِأَحْصَاءِ مَنَاطِقِ الْجَزْبِ السِّيَاحِيِّ فِي إِيرَانَ: دو نویسنده برای شمارش مناطق دارای جاذبه گردشگری در ایران کتاب بزرگی را نگاشتند!

مشاوره تست های چهار عبارتی یا چهاربه چهار با چند نکته ترکیبی معمولاً وقت گیره، ولی چون هر گزینه یک ترجمه داره، به راحتی درست یا غلط بودنش مشخص می شه.

زیرمبحث: درس های ۵ و ۶

«هناك» در ابتدای عبارت که بعدش اسم تنوین دار آمده به معنای «وجود دارد، هست» می باشد.

مثال: هُنَاكَ مَدَنٌ لَا يَعِيشُ فِيهَا أَحَدٌ (شهرهایی وجود دارد که کسی در آن ها زندگی نمی کند).

شکل درست ترجمه در سایر گزینه ها:

گزینه (۱): حُسْنُ الْأَدَبِ ... نیکویی ادب ...، اخلاق خوب ...

گزینه (۲): هُنَاكَ صِنَاعَاتٌ يَدْوِيَةٌ تَجْذِبُ ... «صنایع دستی ای وجود دارند که گردشگران را از تمام دنیا جذب می کنند!»

گزینه (۳): مَا قَسَمَ: تقسیم نکرد. ترجمه عبارت: «خدا برای بندگانش چیزی را برتر از عقل تقسیم نکرد!»

دربن Box

پاسخ خیلی تشریحی ✓

کشاورزان کوشا درختان سیب را در باغشان می‌کارند!»: ۴۲

- (۱) يَزْرَعُ الْفَلَاحُونَ الْمُجْتَهِدُونَ الْأَشْجَارَ النَّفَّاحَ فِي بُسْتَانِهِمْ!
- (۲) فَلَا حَاتُّ الْمَجْدَاتُ يَزْرَعْنَ فِي بُسْتَانِهِنَّ أَشْجَارَ النَّفَّاحِ!
- (۳) يَزْرَعْنَ الزَّرَاعَاتِ الْمُجْتَهِدَاتُ أَشْجَارَ النَّفَّاحِ فِي حَدِيقَتِهِنَّ!
- (۴) الزَّارِعُونَ الْمُجْدُونَ يَزْرَعُونَ أَشْجَارَ النَّفَّاحِ فِي حَدِيقَتِهِمْ!

مشاوره ممکنه یک واژه فارسی دو یا چند معادل عربی داشته باشه و طراح در تست‌های فارسی به عربی، در هر گزینه یکی از این معادل‌ها رو به کار ببره. توجه به فعل و تناسب کلمات در جمله و شناخت ترکیب‌های وصفی و اضافی در انتخاب گزینه درست بسیار کمک می‌کنه.

زیرمبحث: درس ۵

تناسب فعل با فاعل یا مبتدا با خبر از نوع فعل را بررسی کن. به ترکیب اضافی و وصفی هم دقت کن.

در تعریب یک عبارت فارسی که نهاد و گزاره دارد، می‌توان هم جمله فعلیه و هم جمله اسمیه با خبر از نوع جمله ساخت.

مثال: دانش‌آموزان به کلاس‌هایشان رفتند: ذَهَبَ الطُّلَّابُ إِلَى صَفِّهِمْ. / الطُّلَّابُ ذَهَبُوا إِلَى صَفِّهِمْ.

در ترکیب اضافی، مضاف نه «آله» می‌گیرد و نه تنوین، ولی در ترکیب وصفی غالباً موصوف و صفت یا با هم «آله» دارند یا تنوین.

مثال: مُعَلِّمُ الْمَدْرَسَةِ (ترکیب اضافی) کتابت مفید (ترکیب وصفی) التلميذ التاجح (ترکیب وصفی)

کشاورزان کوشا: الْفَلَاحُونَ (الزَّارِعُونَ) الْمُجْتَهِدُونَ / الْفَلَاحَاتُ (الزَّرَاعَاتُ) الْمُجْتَهِدَاتُ / الْفَلَاحَاتُ الْمُجْدَاتُ (موصوف و صفت؛ رد گزینه (۲)) - می‌کارند: يَزْرَعُ / تَزْرَعُ (در ابتدای عبارت)، يَزْرَعُونَ / يَزْرَعْنَ (در وسط عبارت) (رد گزینه (۳)) خطاهای سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): «الأشجار النَّفَّاح» برای «درختان سیب» خطاست.

گزینه (۲): «فَلَا حَاتُّ الْمَجْدَاتُ» برای «کشاورزان کوشا» خطاست.

گزینه (۳): «يَزْرَعْنَ» در ابتدای عبارت برای «می‌کارند» خطاست.

Hint

درسی Box

پاسخ خیلی تشریحی ✓

• اقرأ النَّصَّ التَّالِيَّ ثُمَّ أَجِبْ عَنِ الْأَسْئَلَةِ (٤٣-٤٥) بِمَا يُنَاسِبُ النَّصَّ:

الغربان موجودة في كلِّ العالم. ولها أشكالٌ مختلفة، و لونها أسود و رماديّ (خاكستري)، ولكن بعضها أسود بالكامل. يتميز الغراب بصوته. يتشاهم (بديين هستند) معظم الناس من الغراب بسبب لونه و صوته؛ زغم ذلك فإنَّ الغراب طائر مفيد و صديق للفلاح؛ لأنَّه يتغذى على الآفات و الحشرات. إكتشف الباحثون أنَّ الغربان تستطيع التعرّف على وجه الشَّخص الجيّد أو السيِّئ. و من خلال الصَّوت، تُحدّر الإنسان أو الحيوانات الأخرى عن خطر محتمل، و يُولد (متولد می‌شود) فرخ الغراب الأبيض، ثم يتحوّل ريشه (ریش: پر) إلى اللون الأسود، و يعيش أكثر من ثلاثين عاماً. و غذاء الغراب هي بذور و بيض الطيور و الزواحف (خزندگان) أو صغارها، و أحياناً يتغذى على جثث (لاشه‌ها) الحيوانات الميتة أيضاً.

ترجمه متن: کلاغ‌ها در همه جای دنیا وجود دارند. شکل‌های گوناگونی دارند و رنگشان سیاه و خاکستری است، ولی برخی از آن‌ها کاملاً سیاه هستند. کلاغ با صدایش متمایز می‌شود. بیشتر مردم به خاطر رنگ و صدایش به آن بديين هستند. با این حال، کلاغ پرنده‌ای مفید و دوستی برای کشاورز است، زیرا از آفات و حشرات تغذیه می‌کند. محققان کشف کرده‌اند که کلاغ‌ها می‌توانند چهره انسان خوب یا بد را تشخیص دهند و از طریق صدا، انسان یا حیوانات دیگر را دربارهٔ خطری احتمالی هشدار می‌دهند. جوجه کلاغ سفید متولد می‌شود. سپس پرهای آن به رنگ سیاه تغییر می‌کند و بیشتر از سی سال عمر می‌کند. و غذای کلاغ دانه‌ها و تخم پرنده‌گان و خزندگان یا بچه‌های آن‌هاست و گاهی از لاشهٔ حیوانات مرده نیز تغذیه می‌کند.

عَبِّنِ الصَّحِيحَ حَسَبَ النَّصِّ:

٤٣

(٢) الغراب يأكل لحوم الحيوانات و الطيور فقط!

(١) تعيش الغربان في الأماكن المعتدلة!

(٤) لا يتغيّر لون الغراب مُنذ ولادته!

(٣) يكتشف الغراب الأحداث قبل وقوعها!

مشاوره یک بار درک مطلب رو بخون و مفهوم کلی متن رو درک کن تا بتونی به سوالات کلی پاسخ بدی. هم‌چنین زیر جزئیات مثل آمار و اعداد و جمله‌هایی که در اون‌ها کلمات «قبل، بعد، کل، بعض، غالباً، دائماً، قلیل، کثیر، إلا و فعل نفی و...» اومده خط بکش تا بتونی به سوالات جزئی هم پاسخ بدی.

زیرمبهمت: درس ٥

براساس متن، درست را مشخص کن:

گزینهٔ (١): کلاغ‌ها در جاهای معتدل زندگی می‌کنند! *

گزینهٔ (٢): کلاغ فقط گوشت حیوانات و پرنده‌گان را می‌خورد! *

گزینهٔ (٣): کلاغ حوادث را پیش از وقوعشان کشف می‌کند! ✓

گزینهٔ (٤): رنگ کلاغ از هنگام تولد تغییر نمی‌کند! *

تذکر: صورت سؤال را با دقت بخوان. تمام گزینه‌ها را بررسی کن و در صورت نیاز به متن مراجعه کن تا مناسب‌ترین گزینه را انتخاب کنی!

پاسخ خیلی تشریحی ✓

عین الخطأ عن الغربان: ۴۴

- (۱) تُساعد الفلاحين عن طريق أكل الحشرات!
 (۲) لها قدرة على التمييز بين الخير و الشر!
 (۳) صوتها هو السبب الوحيد الذي يكرهها الناس!
 (۴) تعيش ثلاثين عاماً على الأقل!

زیرمبحث: درس ۵

ترجمه گزینه‌ها: پاسخ خیلی تشریحی ✓

- گزینه (۱): از طریق خوردن حشرات به کشاورزان کمک می‌کنند! ✓
 گزینه (۲): کلاغ قدرتی بر تشخیص میان خوب و بد دارد! ✓
 گزینه (۳): صدایشان تنها علتی است که مردم ناپسندشان می‌دارند! ✗
 گزینه (۴): حداقل سی سال زندگی می‌کنند! ✓

۴۵ عین الخطأ في الاعراب و التحليل الصرفي للكلمات المعينة في النص:

- (۱) اكتشف: فعلٌ ماضٍ - مزيدٌ ثلاثي (له حرفان زائدان: ا، ت) - للغائب - متعدّد / فعل و فاعله «الباحثون» و الجملة فعلية
- (۲) يتحوّل: فعلٌ لازمٌ - مفرد مذکر غائب - مزيدٌ ثلاثي (من باب تفعل) - له حرفان زائدان و التاء و تکرار عین الفعل / فعل و فاعله «ریش»
- (۳) الطیور: اسم - جمع مکسر (مفرد: الطائر) - مذکر / مضافٌ إليه و المضاف: بیض
- (۴) أسود: اسم (على وزن «أفعل» و يدلّ على اللون) - مفرد - مذکر / صفة و موصوفه «لون»

مشاوره در اعراب و تحلیل صرفی کلمات هم خصوصیات فردی کلمات و هم محل اعرابشون در جمله مطرحه. پس در هر دو زمینه باید به قواعد اون مسلط بشی.

زیرمبحث: درس ۵

دربن Box

- التحليل الصرفي: ویژگی‌های فردی کلمه (اسم / فعل) مورد سؤال است که بعد از تشخیص اولیه، دیگر موارد هم آورده می‌شود.
- بعد از تشخیص اسم بودن یک کلمه، «مفرد یا مثنی یا جمع بودن - مذکر یا مؤنث بودن - وزن آن و در صورت مصدر بودن، ریش فعلی، مجرد یا مزید بودن آن» هم سؤال می‌شود.
- بعد از تشخیص فعل بودن یک کلمه، «صیغه آن - مجرد یا مزید بودن آن و حروف اصلی و زائد، مصدر و باب آن - لازم یا متعدی بودن آن» سؤال می‌شود.
- برای تشخیص محل اعراب یک کلمه باید به نوع جمله (اسمیه یا فعلیه بودن آن) و موقعیت کلمه در جمله دقت کنی.
- **جمله اسمیه:** شروع جمله با «اسم / ضمیر / اسم اشاره» است و اجزای اصلی آن «مبتدا» و «خبر» که خبر می‌تواند از نوع «اسم یا جمله [یا جار و مجرور]» باشد.
- **جمله فعلیه:** شروع جمله با فعل است و اجزای اصلی آن «فعل» و «فاعل» و اگر فعل متعدی باشد، «مفعول» نیز هست. علاوه بر اجزای اصلی، برخی جمله‌ها نقش‌های فرعی مانند «صفت، مضاف‌الیه و ...» نیز دارند.
- چند مثال از محل اعراب کلمات در جمله‌های زیر:

عَلِيٌّ يَنْجَحُ: علی موفق می‌شود.	هَذَا الْكِتَابُ نَافِعٌ: این کتاب سودمند است.	هُوَ فِي الصَّفِّ: او در کلاس است.
مبتدا خبر از نوع جمله	مبتدا خبر از نوع اسم	مبتدا خبر از نوع جار و مجرور
- **جاءَ الْمُعَلِّمُ: معلم آمد.** كَتَبَ الطَّالِبُ الْمَجْدُ إِجَابَاتِ التَّمَارِينِ: دانش‌آموز کوشا پاسخ‌های تمرین‌ها را نوشت.

فعل فاعل	فعل فاعل	صفت	مفعول مضاف‌الیه
----------	----------	-----	-----------------
- یک مثال از تحلیل صرفی و محل اعراب کلمات مشخص شده: «الطَّالِبَاتُ يَتَعَلَّمْنَ الدَّرْسَ عِنْدَ تَدْرِيسِ الْمُعَلِّمِ».

الطَّالِبَاتُ: اسم - جمع سالم للمؤنث (مفرد «الطَّالِبة») / مبتداً و الجملة اسميةً

يَتَعَلَّمْنَ: فعلٌ مضارعٌ - جمعٌ مؤنثٌ غائبٌ أو للغائبات - مزيدٌ ثلاثي (حروفه الأصلية «ع ل م» و له حرفان زائدان: ت، ل) - مصدره «تعلّم» من باب «تفعل» - متعدّد / خبر من نوع الجملة

الدَّرْسُ: اسم، جمع مكسر أو جمع التکسير (مفرد: الدرس) - مذکر / مفعول لفعل «يَتَعَلَّمْنَ»

تَدْرِيسُ: اسم - مصدر من مزيد ثلاثي (فعله «دَرَس» و بابه «تفعليل») - مفرد - مذکر / مضاف إليه و المضاف: عِنْدَ

پاسخ خیلی تشریحی ✓ شکل درست خطا: «صفة و موصوفه «لون» ← خبر و مبتدوه «لون»»

• عین المناسب للجواب عن الأسئلة التالية (٤٦ - ٥٠)

عین غیر المناسب لمفهوم هذه العبارة: «من طلب شيئاً و جدَّ و جدّاً»

٤٦

- (١) برو کار می کن مگو چیست کار که سرمایه جاودانی است کار
- (٢) هر که را شد همّت عالی پدید هر چه جست، آن چیز حالی شد پدید
- (٣) نابرده رنج گنج میسر نشود مزد آن گرفت جان برادر که کار کرد
- (٤) ز کوشش به هر چیز خواهی رسید به هر چیز خواهی کماهی رسید

زیرمبحث: درس ٥

مفهوم عبارت صورت سؤال «تلاش برای رسیدن به هدف» است!

Hint

با توجه به ترجمه عبارت «هرکس چیزی را بخواهد و تلاش کند می باید (به دست می آورد)» از نظر مفهوم، بیت شعری گزینه (١) نامناسب است.

پاسخ خیلی تشریحی

عربی، زبان قرآن

عین ضمیر «نا» مفعولاً:

۴۷

- (۱) في البداية تَشْرَفْنَا بزيارة العتبات المقدّسة!
 (۲) قد دَلَّتْنَا هذه الحيوانات على الخواصّ الطّبيّة لكثير من التّباتات!
 (۳) استطعنا أن نُسجّل كثيراً من معالمنا التّاريخيّة في قائمة التّراث العالَميّ!
 (۴) شاهدنا مئات المصاييح الملوّنة الّتي تبعث ضوؤها من الأسماك المضيئة!

مشاوره: از محل اعراب در بیشتر آزمون‌ها سؤال طرح می‌شود. بنابراین مطالعه قواعد درس‌های ۵ تا ۸ دهم بسیار کمک می‌کند. گاهی طراح به جزئیات می‌پردازد، مثل نقش ضمائر متصل به فعل یا اسم و ...

زیرمبحث: درس‌های ۵ و ۶

به وزن و حرکت فعل‌ها دقت کن!

Hint

درتس Box

هرگاه ضمیر «نا» در صیغه متکلم مع‌الغیر فعل ماضی بیاید، نقش فاعل دارد و به هر فعل دیگری که متصل شود نقش مفعول دارد.

مثال: نَصَرْنَا: ما را یاری کرد أَنْصُرْنَا: ما را یاری کن يَنْصُرْنَا: ما را یاری می‌کند نَصَرْنَا: یاری کردیم

ماضی مفعول امر مفعول مضارع مفعول ماضی فاعل

للاغائب للمخاطب للغائب للمتكلم مع‌الغیر

پاسخ خیلی تشریحی ✓

- گزینه (۱): «نا» متصل در صیغه متکلم مع‌الغیر (تَشْرَفْنَا: مشرف شدیم) نقش فاعل دارد.
 گزینه (۲): «نا» متصل به فعل ماضی للغائبه (دَلَّتْنَا: ما را راهنمایی کردند) نقش مفعول دارد.
 گزینه (۳): «نا» متصل در صیغه متکلم مع‌الغیر (اِسْتَطَعْنَا: توانستیم) نقش فاعل دارد. «نا» متصل به اسم «معالمنا» نقش مضاف‌الیه دارد.
 گزینه (۴): «نا» متصل در صیغه متکلم مع‌الغیر (شاهدنا: دیدیم) نقش فاعل دارد.

عربی، زبان قرآن

عین الخبر اسماً لیس مضافاً أو موصوفاً: **۴۸**

- (۱) لسانُ القَطِّ سلاحٌ طَيِّبٌ دائمٌ!
- (۲) أكبرُ الخُمُقِ الإغراقُ في المدحِ و الدَّم!
- (۳) الحِرْباءُ ذاتُ عيونٍ متحرِّكة!
- (۴) أغلَبُ الحَيواناتِ إضافةً إلى امتلاكها للغةَ خاصَّةً بها تَمَلِّكُ لُغةَ عامَّة!

مشاوره از محل اعراب در بیشتر آزمون‌ها سؤال طرح می‌شود. بنابراین مطالعه قواعد درس‌های ۵ تا ۸ دهم بسیار کمک می‌کند. گاهی طراح به جزئیات می‌پردازد، مثل نوع خبر و صفت و مضاف‌الیه آن و ...

زیرمبحث: درس ۵

دقت کن که خبر عبارت، اسمی باشد که صفت یا مضاف‌الیه ندارد.

اگر در جمله اسمیه خبر از نوع «اسم» باشد، می‌تواند برای خود مضاف‌الیه یا صفت داشته باشد.

مثال:

هو تلميذٌ ناجحٌ: او دانش‌آموز موفق است. عليٌّ مديرُ المدرسة: علی مدیر مدرسه است.

خبر	صفت
خبر مضاف‌الیه	خبر مضاف‌الیه
از	از
نوع اسم	نوع اسم

- گزینه (۱): «سلاح» خبر از نوع اسم است که موصوف است و صفت آن «طیب» می‌باشد.
- گزینه (۲): «الإغراق» خبر از نوع اسم است که نه مضاف است و نه موصوف، یعنی نه مضاف‌الیه دارد و نه صفت.
- گزینه (۳): «ذات» خبر از نوع اسم است که مضاف است و مضاف‌الیه آن «عیون» می‌باشد.
- گزینه (۴): «تَمَلِّكُ» خبر از نوع جمله (فعلیه) است.

Hint

درس‌نویس Box

پاسخ خیلی تشریحی

عَيْنُ الْعِبَارَةِ الَّتِي فِي خَبَرِهَا فَاعِلٌ: ۴۹

- (۱) عَيْنُ الْبَوْمَةِ ثَابِتَةٌ، وَ هِيَ تُعَوِّضُ هَذَا التَّقْصِ بِتَحْرِيكِ رَأْسِهَا!
- (۲) لِسَانُ الْقِطِّ مَمْلُوءٌ بِعُدَدِ تَفْرِزِ سَائِلَاتِ مُطَهَّرَا!
- (۳) مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ أَعْرَفُ سَلْمَانَ، وَ هُوَ مِنْ إِصْفَهَانَ!
- (۴) الذَّنْبُ عَضُوٌّ يُحَرِّكُهُ الْحَيَوَانُ غَالِبًا لِطَرْدِ الْحَشْرَاتِ!

مشاوره گاهی طراح سؤالات ترکیبی طرح می‌کنه که می‌تونه ترکیبی از محل اعراب باشه. بهتره در کتاب‌های کمک‌درسی که تست دارن، تست‌های ترکیبی هم کار کنی تا در آزمون غافلگیر نشی.

زیرمبحث: درس ۵

ببین توی کدوم جمله اسمیه، فعل در نقش خبر اومده.

Hint

دربنی Box

اگر خبر از نوع جمله (فعل) باشد، آن فعل، جمله فعلیه است که در آن، فاعل وجود دارد و بعد از آن گاهی مفعول و ... می‌آید.

مثال:	اللَّهُ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ	التلميذات يكتبن واجباتهن.
	مبتدا خبر از نوع مفعول	مبتدا
	جمله فعلیه،	خبر از نوع مفعول مضافالیه
	و فعل (و فاعل آن	جمله فعلیه،
	«هو» مستتر)	و فعل و فاعل آن
		«ن» ضمیر بارز

- گزینه (۱): «تُعَوِّضُ» خبر از نوع جمله فعلیه است (که در درون خود ضمیر مستتر «هی» را در نقش فاعل دارد).
- گزینه (۲): «مملوءة» خبر از نوع اسم است.
- گزینه (۳): «من إصفهان» خبر از نوع جارومجرور است.
- گزینه (۴): «عضو» خبر از نوع اسم است.

پاسخ خیلی تشریحی

عربی، زبان قرآن

۵۰ عین ما جاء فيه الخبر و المفعول معاً:

- (۱) الأعشابُ الطيبةُ نباتاتٌ مُفيدةٌ تستفيدُ منها كدواءُ!
 (۲) البطةُ تعيشُ في البرِّ و الماء!
 (۳) حُسنُ الأدبِ يَسْتُرُ قُبْحَ النَّسَبِ!
 (۴) «تَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ»

مشاوره اگه به ساختار جمله اسمیه و فعلیه مسلط باشی، می تونی هر نوع سؤال رو در محل اعراب پاسخ بدی؛ پس درس ۵ تا ۸ عربی دهم رو به خوبی مطالعه کن!

زیرمبحث: درس ۵

عبارتی رو پیدا کن که جمله اسمیه و فعلیه رو با هم داشته باشه و فعلش متعدی باشه!

هر جای عبارت، فعل باشد از آن به بعد جمله فعلیه محسوب می شود، ولی هر فعلی برای خود مفعول ندارد. فقط فعل متعدی می تواند فاعل و مفعول را با هم داشته باشد.

• اگر بعد از مبتدا، خبر از نوع جمله فعلیه باشد و آن فعل، متعدی باشد، علاوه بر فاعل (ضمیر بارز یا مستتر) مفعول نیز دارد.

مثال: الطَّالِبُ نَجَحَ فِي الْإِمْتِحَانِ: دانش آموز در امتحان موفق شد.

مبتدا: خبر از نوع جمله فعلیه، و فعل لازم (و فاعل آن «هو» مستتر)

الطَّالِبَاتُ كَتَبْنَ التَّمَارِينَ فِي الْمَكْتَبَةِ: دانش آموزان تمرین ها را در کتابخانه نوشتند.

مبتدا: خبر از نوع مفعول جمله فعلیه، و فعل متعدی و فاعل آن (ضمیر بارز «ن»)

گزینه (۱): «نباتات» خبر است، ولی مفعولی نیامده، چون «تستفید» فعل لازم است.

گزینه (۲): «تعیش» خبر از نوع جمله فعلیه است، ولی چون فعل لازم است، مفعول ندارد.

گزینه (۳): «یستر» خبر از نوع جمله فعلیه است و مفعول آن «قبح» است، چون فعل متعدی است.

گزینه (۴): «الناس» مفعول برای فعل متعدی «تأمرون» و «أنفس» مفعول برای فعل متعدی «تسنون» است، ولی جمله اسمیه نداریم که خبر آمده باشد.

Hint

درتس Box

پاسخ خیلی تشریحی ✓

آشوری‌ها در کدام قسمت بین‌النهرین حکومت نسبتاً نیرومندی را به وجود آورده بودند و به چه علت دائماً به سرزمین‌های همسایه هجوم می‌آوردند؟ پیامد این اقدام آن‌ها چه بود؟

- ۱) جنوب - نیازمندی به منابع طبیعی و معدنی فلات ایران و گسترش قلمرو - تشکیل سپاه منظم و کارآمد توسط هووخستر
- ۲) شمال - به دست آوردن فلزات و سنگ‌های قیمتی - اتحاد قبایل پراکندهٔ ماد
- ۳) جنوب - به دست آوردن فلزات و سنگ‌های قیمتی - اتحاد قبایل پراکندهٔ ماد
- ۴) شمال - نیازمندی به منابع طبیعی و معدنی فلات ایران و گسترش قلمرو - تشکیل سپاه منظم و کارآمد توسط هووخستر

زیرمبحث: درس ۹

آشور حکومت نسبتاً نیرومندی در شمال بین‌النهرین بود که برای به دست آوردن فلزات، سنگ‌های قیمتی و غنایم دیگر، دائماً به سرزمین‌های همسایه، از جمله نواحی غربی ایران هجوم می‌آورد. یورش‌ها و غارتگری‌های پیاپی آشوریان، زمینهٔ اتحاد قبایل پراکندهٔ ماد را فراهم آورد.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

در یک موقعیت فرضی، سربازی در نبرد سالامیس کشته شده است. در این صورت کدام عبارت در مورد وی درست است؟

- (۱) او می‌توانست فرونشاندن شورش‌های مصر و بابل را شاهد باشد.
- (۲) او درگیری بین اردشیر دوم با برادرش کوروش کوچک را شنیده یا دیده است.
- (۳) او می‌توانسته اخبار دلاوری‌ها و رشادت آریو برزن سردار شجاع ایرانی را شنیده باشد.
- (۴) او امکان شرکت کردن در نبرد گرانیکوس یا گوگمل را داشته است.

زیرمبحث: درس ۹

پاسخ خیلی تشریحی ✓

خشایارشا، پسر و جانشین داریوش، پس از فرونشاندن شورش‌های مصر و بابل، به یونان لشکر کشید و آتن را تصرف کرد، اما در نبرد دریایی در تنگه سالامیس توفیقی به دست نیاورد؛ بنابراین سرباز فرضی امکان مشاهده روایت گزینه (۱) را داشته است. بررسی گزینه‌های نادرست:

گزینه‌های (۲)، (۳) و (۴) مربوط به دوران پس از خشایارشا و جنگ سالامیس است؛

گزینه (۲): اردشیر دوم که از ۴۰۴ تا ۳۵۸ ق.م حکومت می‌کرد، با برادرش کوروش کوچک دچار اختلاف و تفرقه شد.

گزینه (۳): با وجود رشادت‌ها و دلاوری‌های آریوبرزن، سپاهیان مقدونی و یونانی اسکندر، به تخت جمشید رسیدند.

گزینه (۴): در زمان اردشیر سوم، اسکندر با سپاهی بسیار قوی، آموزش دیده و تشنه غارت به ایران تاخت و در سه نبرد گرانیکوس، ایسوس و گوگمل، سپاه هخامنشی را شکست داد.

کدام گزینه عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟

«پس از فرونشاندن شورش‌های داخلی و برقراری آرامش و امنیت، داریوش بزرگ،»

- (۱) برای تنبیه آتنی‌ها نخست جزایر دریایی اژه را تصرف کرد و سپس وارد خاک یونان شد
- (۲) با همراهی تعدادی از سران خاندان‌های بزرگ پارسی، گوماته مغ و دیگر شورشیان و مدعیان قدرت را سرکوب کرد
- (۳) به منظور دفع حملات قبایل صحراگرد سکایی، به مناطق دوردست در شمال دریای سیاه و جنوب روسیه کنونی لشکرکشی کرد
- (۴) به شرق لشکرکشی کرد و قسمت‌هایی از غرب و شمال غرب هند را به قلمرو خود افزود

زیرمبحث: درس ۹

روند رویدادهای دوران داریوش بزرگ:

کرتی Box

پس از مرگ کمبوجیه، داریوش یکم به همراهی تعدادی از سران خاندان‌های بزرگ پارسی گوماته مغ و دیگر شورشیان و مدعیان قدرت را سرکوب کرد ← بر تخت شاهی نشست ← پس از فرونشاندن شورش‌های داخلی و برقراری آرامش و امنیت داخلی به شرق لشکرکشی کرد و قسمت‌هایی از غرب و شمال غرب هند را تصرف کرد ← به منظور دفع حملات قبایل صحراگرد سکایی به مناطقی در شمال دریای سیاه و جنوب روسیه لشکرکشی کرد ← با مشکلاتی در غرب قلمرو خود مواجه شد ← جزایر دریای اژه را تصرف کرد و وارد خاک یونان شد ← در جنگ ماراتن شکست خورد.

داریوش بزرگ پس از فرونشاندن شورش‌های داخلی و برقراری آرامش و امنیت در سرتاسر شاهنشاهی هخامنشی، به شرق لشکرکشی کرد و قسمت‌هایی از غرب و شمال غرب هند را به قلمرو خود افزود.

به بررسی گزینه‌های نادرست:

گزینه (۱): این اقدام داریوش بزرگ مربوط به اواخر سلطنت او است.

گزینه (۲): قبل از لشکرکشی به هند، به این اقدام دست زد.

گزینه (۳): بعد از لشکرکشی به هند، دست به این اقدام زد.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

کدام مورد دربارهٔ داریوش اول (۱)، داریوش سوم (۲)، یزدگرد سوم (۳) و خشایارشا (۴) درست است؟

الف) کشته شدن در حین فرار

ب) تصرف سرزمین مصر

ج) شکست خوردن از یونانیان

د) کشتن افراد خاندان سلطنتی

۱) «ب» از وجوه مشترک (۱) و (۲) و «ج» از نقاط مشترک (۳) و (۴) است.

۲) «الف» از نقاط مشترک (۲) و (۳) و «د» از وجوه مشترک (۱) و (۴) است.

۳) «ب» از وجوه مشترک (۱) و (۲) و «د» از نقاط مشترک (۲) و (۳) است.

۴) «الف» از نقاط مشترک (۲) و (۳) و «ج» از نقاط مشترک (۱) و (۴) است.

مشاوره این مدل تست در کنکور داخل کشور ۱۴۰۳ اومده که در نگاه اول سخت به نظر میاد، اما اگر سرانجام یا اقدامات انجام شده توسط هر پادشاه را جلوی موارد داده شده بنویسین به راحتی جواب به دست میاد.

زیرمبحث: درس ۹

بررسی عبارت‌ها: **پاسخ خیلی تشریحی ✓**

الف) هم داریوش سوم هخامنشی (۲) و هم یزدگرد سوم ساسانی (۳) در حین فرار کشته شدند.

ب) مصر توسط کمبوجیه و مجدداً توسط اردشیر سوم تصرف شد.

ج) داریوش بزرگ (اول) (۱) و خشایارشا (۴) هر دو در حمله به یونان (ج) ناکام بودند.

د) اردشیر سوم (۳) و شیرویه ساسانی (درس ۱۰) اقدام به کشتن افراد خاندان سلطنتی کردند.

تاریخ

۵۵

کدام گزینه از اهداف سلوکیان در ایجاد شهرهای جدید و کوچاندن یونانیان به این شهرها بود؟

(الف) رواج فرهنگ یونانی در ایران و دیگر متصرفات اسکندر در آسیا

(ب) رقابت با جانشینان اسکندر در مصر

(ج) فراهم آوردن زمینه گسترش فعالیت‌های تجاری با سرزمین‌های دور و نزدیک

(د) زمینه‌سازی برای گسترش متصرفات خود در شرق فلات ایران

(۲) «ب» - «ج»

(۱) «الف» - «د»

(۴) «ب» - «د»

(۳) «الف» - «ج»

زیرمبحث: درس ۱۰

پاسخ خیلی تشریحی ✓

سلوکیان قصد داشتند با ایجاد شهرهای جدید و کوچاندن یونانیان به این شهرها، فرهنگ یونانی را در ایران و دیگر متصرفات اسکندر در آسیا رواج دهند و ساکنان آنها وظیفه داشتند از وقوع شورش‌های احتمالی و هجوم طوایف کوچ‌رو جلوگیری کنند. از سوی دیگر این شهرها، زمینه گسترش فعالیت‌های تجاری با سرزمین‌های دور و نزدیک را فراهم می‌آوردند.

سلوکیان از اوایل تشکیل حکومت خود، با جانشینان اسکندر در مصر وارد رقابت و درگیری شدند و از این‌رو بیشتر بر متصرفات غربی خود توجه داشتند.

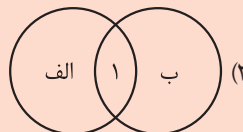
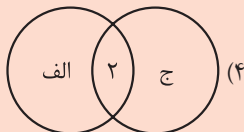
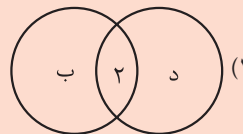
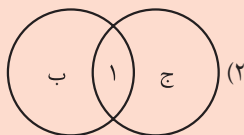
کدام شکل در خصوص رویدادهای زمان مهرداد یکم (۱) و مهرداد دوم (۲) به درستی ترسیم شده است؟

الف) پیشروی اشکانیان تا رود فرات و همسایه شدن با امپراتوری روم

ب) تبدیل یک حکومت محلی در شرق ایران به یک پادشاهی قدرتمند

ج) به نهایت رسیدن وسعت قلمرو اشکانیان و استوار شدن پایه‌های قدرت و سلطنت آنان

د) افزایش قدرت و قلمرو حکومت اشکانیان به طور چشمگیر

زیرمبحث: درس ۱۰

پاسخ خیلی تشریحی ✓

مهرداد یکم (۱) با تسلط بر مناطق وسیعی در سرتاسر ایران، قدرت و قلمرو حکومت اشکانی را به طور چشمگیر افزایش داد (د) و در زمان او، سلسله اشکانیان از یک حکومت محلی در شرق فلات ایران به یک پادشاهی قدرتمند تبدیل شد (ب). در زمان مهرداد دوم (۲) وسعت قلمرو اشکانیان به نهایت خود رسید و پایه‌های قدرت و سلطنت آنان استوار گردید (ج)؛ هم‌چنین سفیرانی از سوی چین به ایران آمدند و در پی آن روابط تجاری میان دو کشور با تکمیل جاده ابریشم توسعه پیدا کرد. در دوران او اشکانیان تا رود فرات پیش رفتند و با امپراتوری روم همسایه شدند (الف).

۵۷ چه عواملی موجب گردید تا در اوایل قرن سوم میلادی، حکومت اشکانی تضعیف شود؟

- الف) شورش خاندان ساسانی در فارس
 ب) جنگ‌های پی‌درپی با امپراتوری روم در مرزهای غربی
 ج) درگیری‌های نظامی در مرزهای شرقی
 د) بروز اختلاف و دشمنی میان پادشاه و بزرگان کشور

۲) «ب» - «ج»

۱) «الف» - «د»

۴) «ب» - «د»

۳) «الف» - «ج»

زیرمبحث: درس ۱۰

پاسخ خیلی تشریحی ✓
 حکومت اشکانی بر اثر جنگ‌های پی‌درپی با امپراتوری روم در مرزهای غربی (ب) و نیز درگیری‌های نظامی در مرزهای شرقی (ج)، در اوایل قرن سوم میلادی به سستی گرایید. از این‌رو، برخی حاکمان محلی در صدد نافرمانی برآمدند. شورش خاندان ساسانی در فارس، به‌طور ویژه در دوران اردوان چهارم رخ داد نه این‌که به‌طور مستقل، از عوامل اصلی تضعیف حکومت اشکانی باشد. **گول‌نخوری** ✗

حاکمان محلی به چه دلیل در ابتدا با حکومت ساسانی به مخالفت برخاستند؟

- ۱) دشمنی و مخالفت ساسانیان به دلیل برانداختن حکومت اشکانیان
- ۲) تلاش حکومت ساسانی برای ایجاد حکومتی ملوک‌طوایفی با محوریت ساسانیان
- ۳) از دست ندادن استقلال نسبی خود
- ۴) تحریک رومیان برای تضعیف حکومت ساسانی

زیرمبحث: درس ۱۰

درس‌نویس Box

ساسانیان مصمم بودند به جای حکومت ملوک‌طوایفی اشکانی، حکومتی متمرکز و قدرتمند ایجاد کنند که دستورات و قوانین آن در سرتاسر ایران اطاعت شود. از این‌رو، اردشیر بابکان در آغاز کار با مشکلات متعدد داخلی روبه‌رو شد.

بسیاری از حاکمان محلی که نمی‌خواستند استقلال نسبی خود را از دست بدهند با حکومت جدید به مخالفت برخاستند.

حکومت ملوک‌طوایفی مجموعه‌ای از حکومت‌های نیمه‌مستقل است که به حکومت مرکزی مالیات و نیروی نظامی می‌دهند. شیوه حکومت اشکانی به این صورت بود و حاکمان محلی قدرت و استقلال زیادی داشتند.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

نکته

متن داده شده با کدام گزینه ارتباط نزدیک تری دارد؟

«مزدک طرفدار برابری مردم در بهره‌مندی از منافع اقتصادی و اجتماعی بود و اعتقاد داشت مردم باید در زندگی از امکانات یکسان برخوردار باشند.»

(۱) قباد یکم در آغاز فرمانروایی خود قصد داشت از قدرت اشراف، نجبا و موبدان بکاهد و دست آنان را از امور کشوری کوتاه کند.

(۲) هرمز چهارم، پسر و جانشین انوشیروان، توسط بهرام چوبین و با پشتیبانی بزرگان از تخت به زیر کشیده شده و به قتل رسید.

(۳) شیرویه جانشین خسرو پرویز بیشتر افراد خاندان ساسانی را که ممکن بود وارث تاج و تخت شوند، کشت.

(۴) خسرو پرویز برای رسیدن به تاج و تخت و سرکوب سرداران و اشراف مخالف خود، از امپراتوری روم، رقیب دیرین ساسانیان کمک گرفت.

زیرمبحث: درس ۱۰

درس Box

در زمان پادشاهی قباد یکم، حکومت ساسانی با جنبشی اجتماعی و اقتصادی به رهبری مزدک مواجه شد. مزدک طرفدار برابری مردم در بهره‌مندی از منافع اقتصادی و اجتماعی بود. او اعتقاد داشت مردم باید در زندگی از امکانات یکسان برخوردار باشند و خواهان آن بود که زمین و دارایی طبقات بالا، میان تهیدستان تقسیم شود.

قباد که در آغاز زمامداری خود قصد داشت از قدرت اشراف، نجبا و موبدان بکاهد و دست آنان را از امور کشوری کوتاه کند، به حمایت از مزدک برخاست، اما اشراف و نجبا، او را از پادشاهی برکنار و زندانی کردند.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

۶۰ هر یک از موارد زیر به ترتیب مربوط به کدام پادشاهان دوران باستان است؟

- (الف) گسترش و تثبیت حکومت ساسانیان
 (ب) جنگ حران با رومیان و پیروزشدن بر آنان
 (ج) کشتن گردیانوس امپراتور روم و به اسارت گرفتن والرینوس امپراتور دیگر روم
 (د) برانداختن حکومت لخمیان

۱) شاپور یکم - اردوان چهارم - شاپور دوم - خسروانشیروان

۲) شاپور دوم - اردوان دوم - شاپور اول - خسروپرویز

۳) شاپور یکم - اردوان دوم - شاپور دوم - خسروپرویز

۴) شاپور دوم - اردوان چهارم - شاپور اول - خسروانشیروان

زیرمبحث: درس ۱۰

پاسخ خیلی تشریحی ✓

- (الف) گسترش و تثبیت حکومت ساسانیان ← حکومت ساسانیان با اقدامات مهم پادشاهانی مانند شاپور یکم و شاپور دوم که موفقیت‌های سیاسی و نظامی بزرگی در داخل و خارج کسب کردند، گسترش یافت و تثبیت شد.
- (ب) جنگ حران با رومیان و پیروزشدن بر آنان ← این جنگ یکی از مهم‌ترین جنگ‌های اشکانیان و روم بود که در زمان اردوان دوم اتفاق افتاد. کراسوس، سردار سپاه روم در بین‌النهرین، با سورنا، فرمانده سپاه ایران، روبه‌رو شد و شکست خورد.
- (ج) کشتن گردیانوس امپراتور روم و به اسارت گرفتن والرینوس امپراتور دیگر روم ← شاپور یکم ساسانی
- (د) برانداختن حکومت لخمیان ← خسروپرویز ساسانی، برخی مورخان این اقدام خسروپرویز را اشتباه بزرگی می‌شمارند که باعث شد مرزهای جنوب غربی ایران در برابر هجوم اعراب بی‌دفاع بماند.

کدام مورد، عبارت زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

«اگر نقشهٔ قانون‌های آبیگر ایران را به دو قسمت غربی و شرقی تقسیم کنیم،.....»

- ۱) در بخش شرقی برخلاف بخش غربی کشور، قانون‌های دائمی بیشتری مشاهده می‌شود.
- ۲) در بخش غربی برخلاف بخش شرقی کشور، قانون‌های دائمی بیشتری مشاهده می‌شود.
- ۳) در بخش غربی برخلاف بخش شرقی کشور، قانون‌های فصلی کم‌تری مشاهده می‌شود.
- ۴) در بخش شرقی برخلاف بخش غربی کشور، قانون‌های اتفاقی کم‌تری مشاهده می‌شود.

زیرمبحث: درس ۶

کانون‌های آبیگر

درس‌ی Box

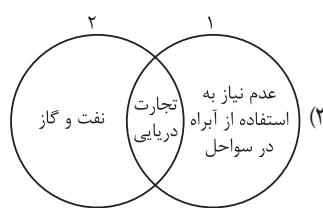
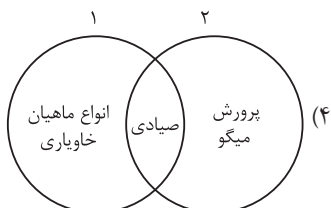
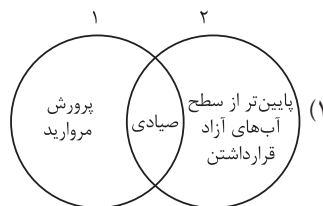
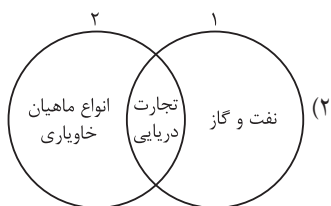
انواع کانون‌های آبیگر	
دائمی	کانون‌های آبیگری که بیش از ۵۰۰ میلی‌متر بارش داشته باشند و حداقل در ۸ ماه از سال این بارش‌ها اتفاق بیفتد.
فصلی	کانون‌های آبیگری که در فصول سرد سال و بدون توجه به میزان بارش و زمان آن، ذخیرهٔ برف خود را تا ابتدای ماه‌های گرم سال حفظ کنند.
اتفاقی	کانون‌های آبیگر موقتی در کوهستان‌های نزدیک به مناطق گرم و خشک، گاهی بر اثر بارش‌های کوتاه و اتفاقی، شکل می‌گیرند.

در این نقشه به دلیل شرایط آب‌وهوایی و ناهمواری‌ها، نیمهٔ غربی کشورمان پرآب‌تر هستند؛ بنابراین کانون‌های دائمی بیشتری دارند. در مقابل نیمهٔ شرقی کشور، ضمن این‌که از نظر تعداد کانون‌های دائمی محدودیت بیشتری دارند، از نظر کانون‌های اتفاقی سهم بیشتری را به خود اختصاص داده‌اند؛ کانون‌های فصلی نیز بیشتر در نیمهٔ غربی که کانون‌های آبیگر ذخیرهٔ برف خود را تا ابتدای ماه‌های سال حفظ می‌کنند، شکل می‌گیرد؛ بنابراین در نیمهٔ غربی کشور برخلاف بخش شرقی کشور، کانون‌های دائمی بیشتری مشاهده می‌شود.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

۶۲ کدام گزینه در خصوص ویژگی‌ها و دلایل اهمیت دریای خزر (۱) و دریای عمان (۲)، به درستی ترسیم شده است؟

زیرمبحث: درس ۶

اهمیت دریای خزر

پاسخ خیلی تشریحی ✓

از جمله دلایل اهمیت این دریا می‌توان به تجارت دریایی، بهره‌برداری از منابع نفت و گاز، ویژگی‌های خاص محیط زیست، گردشگری و صید ماهی اشاره کرد. در سال‌های گذشته انواع ماهی‌های این دریا را شناخته‌اید. انواع ماهیان خاویاری جهان فقط در این دریا زندگی می‌کنند. بعضی از تالاب‌های حاشیه این دریا، محل توقف پرنده‌گان مهاجر است.

اهمیت دریای عمان

از جمله دلایل اهمیت این دریا، امکان دسترسی به همه آب‌های آزاد جهان، حمل‌ونقل کالا و مسافر از طریق راه‌های دریایی است. همچنین این دریا بر زندگی مردم ساحل‌نشین تأثیر بسیاری دارد و مشاغل گوناگونی از جمله صیادی و پرورش ماهی و میگو را به وجود آورده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): پایین‌تر از سطح آب‌های آزاد قراردادن در ویژگی دریای خزر است نه دریای عمان. دریای عمان جزء آب‌های آزاد است. گزینه (۲): انواع ماهیان خاویاری فقط در دریای خزر زندگی می‌کنند. گزینه (۳): عدم نیاز به استفاده از آبراه و کانال‌های دریانوردی در سواحل مربوط به دریای عمان است.

کدام گزینه با توجه به مشخصات دریاچه‌های کشورمان، به مفهوم درستی اشاره دارد؟

- (۱) دریاچه فصلی پریشان در فارس در فصول بارش یعنی از اوایل پاییز تا اواخر بهار وسعت بیشتری پیدا می‌کند.
- (۲) دریاچه فصلی مهارلو در فارس در فصول بارش یعنی از اوایل پاییز تا اواخر بهار وسعت بیشتری پیدا می‌کند.
- (۳) دریاچه فصلی فامور در فارس در فصول بارش یعنی از اواخر پاییز تا اوایل فصل بهار وسعت بیشتری پیدا می‌کند.
- (۴) دریاچه فصلی نیریز در فارس در فصول بارش یعنی از اواخر پاییز تا اوایل بهار وسعت بیشتری پیدا می‌کند.

زیرمبحث: درس ۶

درس‌Box

انواع دریاچه به لحاظ زمانی: (۱) دائمی (۲) فصلی

مثال	دریاچه‌های فصلی	مثال	دریاچه‌های دائمی
<ul style="list-style-type: none"> ● مسیله در شرق قم ● نیریز در فارس ● هامون در سیستان و بلوچستان ● جازموریان بین دو استان کرمان و سیستان و بلوچستان 	<ul style="list-style-type: none"> ● در فصول پربارش وسعت بیشتری پیدا می‌کنند. ● در ماه‌های گرم و یا در سال‌های کم‌بارش به دلیل تبخیر آب آن‌ها خشک شده یا به شکل باتلاق و شوره‌زار درمی‌آیند. 	<ul style="list-style-type: none"> ● ارومیه ● زریبار (زریوار) در غرب مریوان در کردستان ● پریشان (فامور) در استان فارس ● مهارلو در استان فارس 	<ul style="list-style-type: none"> ● اغلب در نیمه غربی کشور قرار دارند که از نظر شرایط آب‌وهوایی جزء نواحی مرطوب و نیمه‌مرطوب کشور هستند. ● آب بعضی از این دریاچه‌ها شور و برخی دیگر آب شیرین دارند. ● در قله بعضی از کوه‌های آتشفشانی، مانند سبلان هم دریاچه‌های کوچکی وجود دارند که آب آن‌ها از ذوب برف‌ها تأمین می‌شود، اما به دلیل سرمای ناشی از ارتفاع اغلب مواقع سال یخ بسته است.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

دریاچه‌های فصلی ایران در فصول پربارش، یعنی از اواخر پاییز تا اوایل فصل بهار وسعت بیشتری پیدا می‌کنند، ولی در ماه‌های گرم و یا در سال‌های کم‌بارش به دلیل تبخیر، آب آن‌ها خشک شده یا به شکل باتلاق و شوره‌زار درمی‌آیند. از مهم‌ترین دریاچه‌های فصلی ایران می‌توان به دریاچه مسیله در قم، نیریز در فارس، هامون در سیستان و بلوچستان و جازموریان بین دو استان کرمان و سیستان و بلوچستان اشاره کرد. توجه داشته باشید که دریاچه‌های پریشان یا فامور و دریاچه مهارلو در استان فارس، در طبقه‌بندی دریاچه‌ها به عنوان دریاچه‌های دائمی معرفی شده‌اند.

با توجه به شکل زیر، کدام عبارت به درستی تدوین شده است؟

(۱) «الف» برخلاف «ج» دارای امتداد شرقی - غربی است و امکان توسعه بدون محدودیت بنادر در «ب» وجود ندارد.

(۲) «ج» برخلاف «الف» دارای امتداد غربی - شرقی است و امکان دسترسی به همه آب‌های جهان توسط «ب» وجود دارد.

(۳) «ب» برخلاف «ج» دارای بندر اقیانوسی است و پیشروی آب اقیانوس هند از طریق تنگه

هرمز سبب تشکیل «الف» شد.

(۴) «الف» برخلاف «ب» دارای بندر اقیانوسی است و جداماندن بخشی از آب‌های یک

دریای عظیم سبب تشکیل «ج» شد.

زیرمبحث: درس ۶

درس‌نویس Box

دریای خزر، دریای مشترک با همسایگان

- پهنه‌آبی بزرگی است که در امتداد شمال به جنوب کشیده شده است.
- از بقایای دریای عظیم تیتیس است که زمانی بخش اعظم نیم کره شمالی را پوشانده بود.
- بزرگ‌ترین دریاچه جهان است و به دلیل همین وسعت زیاد، دریا نامیده می‌شود.
- نام‌های مختلفی دارد: دریای مازندران، کاسپین، قزوین، گرگان، طبرستان، هیرکانی و دریای دیلم. در حال حاضر نام آن دریای خزر است.
- در نقشه‌های خارجی، «کاسپین» نام دارد.
- طول آن ۱۲۰۰ کیلومتر و عرض آن ۳۰۰ کیلومتر است.
- حدود ۲۸ متر پایین‌تر از سطح دریاهای آزاد است.
- طولانی‌ترین رودهایی که به این دریا می‌ریزند، عبارت‌اند از:
 - (۱) از شمال: رود ولگا و اورال
 - (۲) از جنوب: سفیدرود و هراز
 - (۳) از جنوب شرقی: رود اترک و گرگان
 - (۴) از جنوب غربی: رود کورا و ارس

ویژگی‌های خلیج فارس

- در خصوص خلیج فارس می‌توان گفت:
- در اثر پیشروی آب اقیانوس هند از طریق دریای عمان و تنگه هرمز به دره‌های زاگرس شکل گرفته است.
 - خلیجی هلالی‌شکل در جهت شرقی - غربی است.
 - صدها سال نام آن خلیج فارس یا دریای پارس بوده است.
 - حدود ۹۰۰ کیلومتر طول و ۲۵۰ کیلومتر به طور متوسط عرض دارد و هشت کشور در اطراف آن قرار دارند.
 - به خلیج‌های کوچک سواحل خلیج فارس خور می‌گویند؛ مثل خور موسی.

ویژگی‌های دریای عمان

- در خصوص مهم‌ترین ویژگی‌های دریای عمان می‌توان گفت:
- در گذشته دریای مکران نامیده می‌شد.
 - بین ایران، عمان و پاکستان مشترک است.
 - بخشی از آب‌های اقیانوس هند است که از طریق تنگه هرمز از خلیج فارس جدا می‌شود.
 - تنها بندر اقیانوسی ایران، چابهار است که در شمال دریای عمان قرار دارد.
 - عمان تنها دریای آزاد ایران است که از طریق آن می‌توان به آب‌های همه دریاهای جهان دسترسی داشت.
 - عمق دریای عمان به ۲۰۰۰ متر هم می‌رسد؛ به همین دلیل برای عبور کشتی‌های تجاری و نفت‌کش‌های غول‌پیکر بسیار مناسب است.
 - دارای قابلیت منحصربه‌فردی است که عبارت است از: (۱) جنس ساحل (۲) عمق مناسب دریا (۳) عدم نیاز به استفاده از آبراه و کانال‌های دریایی

پاسخ خیلی تشریحی ✓

بررسی گزینه‌ها:

- گزینه (۱): خلیج فارس دارای امتداد شرقی - غربی است (درستی بخش اول). امکان توسعه بدون محدودیت بنادر در دریای عمان وجود دارد (نادرستی بخش دوم).
- گزینه (۲): دریای خزر دارای امتداد شمالی - جنوبی است (نادرستی بخش اول). امکان دسترسی به همه آب‌های جهان توسط دریای عمان وجود دارد (درستی بخش دوم).
- گزینه (۳): دریای عمان دارای بندر اقیانوسی است (درستی بخش اول). پیشروی آب اقیانوس هند از طریق تنگه هرمز سبب تشکیل خلیج فارس شد (درستی بخش دوم)؛ بنابراین، گزینه صحیح می‌باشد.
- گزینه (۴): دریای عمان دارای بندر اقیانوسی است (نادرستی بخش اول). جداماندن بخشی از آب‌های یک دریای عظیم به نام تتیس از سایر بخش‌ها سبب تشکیل دریای خزر شد (درستی بخش دوم).

۶۵

کدام موارد دربارهٔ دومین دریاچهٔ آب شور جهان درست است؟

دریاچهٔ ارومیه

- الف) آب این دریاچه تنها از چشمه‌های موجود در کف و حاشیهٔ آن تأمین می‌شود.
 ب) جزایر متعددی در این دریاچه وجود دارد که محل زندگی پرندگان مهاجر است.
 ج) آب این دریاچه موجب معتدل شدن آب‌وهوای منطقهٔ پیرامون آن شده است.
 د) افزایش بی‌سابقهٔ املاح و رسوبات، عامل اصلی بروز بحران خشکی در این دریاچه به شمار می‌رود.
- (۱) «الف» - «ب»
 (۲) «ب» - «د»
 (۳) «ب» - «ج»
 (۴) «ج» - «د»

زیرمبث: درس ۶

پاسخ خیلی تشریحی ✓

دریاچهٔ ارومیه دومین دریاچهٔ آب شور جهان و یکی از مهم‌ترین زیست‌بوم‌های آبی ایران است. این دریاچه بزرگ‌ترین دریاچهٔ داخلی کشور است که به دلیل برخورداری از ارزش‌های بی‌نظیر طبیعی و اکولوژیک به‌عنوان پارک ملی و ذخیره‌گاه زیست‌کره یونسکو معرفی شده است. از دلایل اهمیت دریاچهٔ ارومیه وجود جزایر متعدد در آن است که محل زندگی انواع پرندگان مهاجر است و همچنین در اطراف دریاچه املاح و رسوباتی است که برای درمان امراض پوستی مورد استفاده قرار می‌گیرد. آب این دریاچه موجب معتدل شدن آب‌وهوای منطقهٔ پیرامون آن شده است.

بررسی عبارت‌های نادرست:

- الف) آب دریاچهٔ ارومیه علاوه بر چشمه‌های کف و حاشیهٔ آن از طریق رودهای متعددی که به آن می‌ریزد، تأمین می‌شود.
 د) وجود املاح و رسوبات، از دلایل اهمیت این دریاچه است.

عوامل تهدیدکنندهٔ دریاچهٔ ارومیه که عامل اصلی بروز بحران خشکی آن هستند عبارت‌اند از:

- فقدان برنامهٔ آمایش و مدیریت یکپارچه در کل حوضهٔ آبریز دریاچه
- توسعهٔ سطح زیرکشت و بهره‌برداری مفرط از آب
- افزایش جمعیت شهرها و روستاهای حوضهٔ آبریز دریاچه
- تغییر اقلیم و پدیدهٔ خشکسالی
- تخریب مراتع و پوشش گیاهی در حوضهٔ آبریز دریاچه
- احداث فزایندهٔ سد بر روی رودخانه‌های حوضهٔ آبریز دریاچه

نکته

اگر در یک سال معین، میزان موالید در یک کشور حدود ۱ میلیون و ۲۰۰ هزار نفر، میزان مرگ و میر حدود ۳۲۵ هزار نفر و کل جمعیت آن کشور برابر با ۵۰ میلیون نفر باشد، چند سال طول می کشد جمعیت این کشور دو برابر شود؟

- (۱) ۲۵ سال
(۲) ۳۰ سال
(۳) ۳۵ سال
(۴) ۴۰ سال

زیر مبحث، درس ۷

درس Box

دوبرابر شدن جمعیت

معمولاً برنامه ریزان برای برنامه ریزی های مختلف اجتماعی، اقتصادی، آموزشی و فرهنگی و دفاعی به آینده نگری جمعیتی نیاز دارند. قانون ۷۰، زمان دوبرابر شدن جمعیت هر کشور را نشان می دهد و کمک می کند برای آینده پیش بینی های لازم انجام شود. برای محاسبه دوبرابر شدن جمعیت، لازم است از نرخ رشد جمعیت اطلاع داشته باشیم.

$$\text{نرخ رشد جمعیت} = \frac{\%70}{\text{مدت زمان دوبرابر شدن جمعیت}}$$

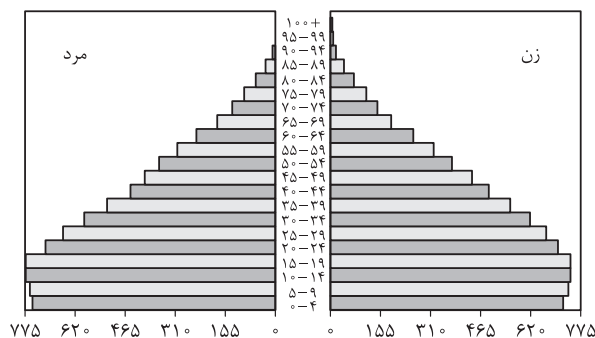
$$\text{رشد طبیعی جمعیت} = \frac{(\text{میزان مرگ و میر} - \text{میزان موالید})}{\text{کل جمعیت}} \times 100$$

$$\text{رشد طبیعی جمعیت} = \frac{(1200000 - 325000)}{5000000} \times 100 \Rightarrow \frac{875000}{5000000} \times 100 = 17.5$$

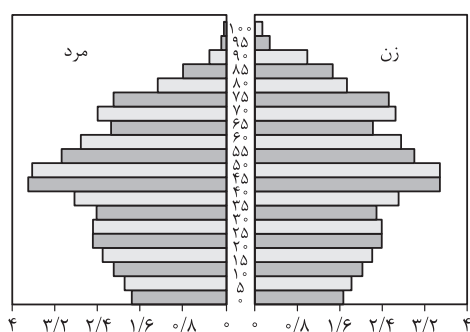
$$\text{سال} = \frac{\%70}{17.5} = 40$$

پاسخ خیلی تشریحی ✓

۶۷ کدام گزینه با توجه به نمودارهای زیر، به درستی مطرح شده است؟

(الف)

(ب)

- ۱) میزان رشد مولید در نمودار «الف» بیشتر و میزان جمعیت سالمند در نمودار «ب» کم تر است.
- ۲) جمعیت سالمند در نمودار «الف» و «ب» یکسان است؛ اما جمعیت جوان در نمودار «ب» بیشتر است.
- ۳) در کشور «الف» نیاز به ایجاد امکانات آموزشی بیشتر و در کشور «ب» نیاز به سیاست کنترل جمعیت برای کاهش رشد مولید وجود دارد.
- ۴) جمعیت فعال اقتصادی در ده سال آینده در کشور «ب» کم تر و در کشور «الف» بیشتر خواهد بود.

زیرمبحث: درس ۷

جمعیت فعال اقتصادی در رده سنی ۲۰ تا ۶۰ سال قرار دارد.

Hint

الف) هرم سنی اکوادور - ب) هرم سنی آسمان

درتین Box

در کشورهای در حال توسعه مانند اکوادور، نمودار به شکل هرم با قاعده پهن است که به معنای جوانی جمعیت، رشد طبیعی بالا، مولید زیاد و نیاز به امکانات آموزشی برای کودکان است. در کشورهای توسعه یافته مانند آلمان، نمودار به شکل زنگ با قاعده نسبتاً باریک است که به معنای رشد طبیعی پایین و جمعیت رو به پیری و نیاز به جذب جمعیت یا سیاست‌های افزایش جمعیت است.

در هرم سنی جمعیت:

نگته

- اگر قاعده هرم پهن تر از سایر قسمت‌های آن باشد ← جمعیت رو به جوانی می‌رود.
- اگر رأس هرم پهن تر از سایر قسمت‌های آن باشد ← جمعیت رو به پیری می‌رود.

به چه دلیل مطالعه مهاجرت در بحث تغییرات جمعیت مهم است؟

- ۱) برخلاف مکان مقصد، مهاجرت، ترکیب سنی و جنسیتی مکان مبدأ را تغییر می‌دهد.
- ۲) مهاجرت از روستا به شهر، از مهم‌ترین انواع مهاجرت داخلی در دهه‌های اخیر به شمار می‌رود.
- ۳) با پیشرفت فناوری و وسایل حمل‌ونقل، مهاجرت و جابه‌جایی افراد نسبت به گذشته افزایش یافته است.
- ۴) اعضای خانوارها اغلب با هم مهاجرت می‌کنند و یا چندین خانواده یا ساکنان یک منطقه با هم جابه‌جا می‌شوند.

زیرمبحث: درس ۷

درس‌Box

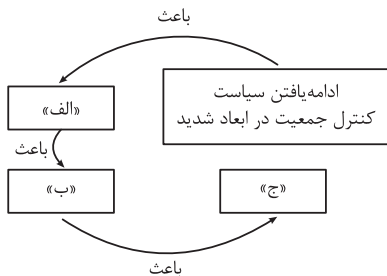
پاسخ خیلی تشریحی ✓

نکته قابل توجه در مهاجرت این است که اعضای یک خانواده با هم به دنیا نمی‌آیند و با هم از دنیا نمی‌روند (مگر در حوادث)، ولی اغلب اعضای خانوارها با هم مهاجرت می‌کنند و حتی در مواردی، چندین خانواده یا کلیه ساکنان یک محل یا منطقه، به خاطر عامل یا عوامل مشترک، جابه‌جا می‌شوند به همین خاطر مطالعه مهاجرت در بحث تغییرات جمعیت مهم است.

نکته

مهاجرت هم بر مکان مبدأ و هم بر مکان مقصد اثر می‌گذارد و این تأثیرات در ترکیب سنی و جنسیتی جمعیت، قیمت زمین و مسکن، اشتغال، امکانات و تجهیزات، فرهنگ و زبان قابل مشاهده است.

کدام عبارت، موارد «الف»، «ب» و «ج» در تصویر زیر را به ترتیب، کامل می‌کند؟

(۱) پیری جمعیت کشور به طور سریع - تغییر در بافت جمعیتی - ضعف و ناتوانی دفاعی کشور

(۲) کاهش جمعیت کشور به طور سریع - حرکت هرم سنی به سمت کهنسالی - مانع اصلی بر سر راه توسعه اقتصادی

(۳) پیری جمعیت کشور به طور تدریجی - حرکت هرم سنی به سمت کهنسالی - مانع اصلی بر سر راه توسعه اقتصادی

(۴) کاهش جمعیت کشور به طور تدریجی - تغییر در بافت جمعیتی - کاهش و تضعیف نیروی فعال و دفاعی

زیر مهبط: درس ۷

دربش Box

در دهه‌های اخیر به علت گسترش بهداشت و واکسیناسیون، لوله‌کشی و بهبود آب آشامیدنی، رونق صادرات نفت و واردات مواد غذایی، میزان مرگ‌ومیر کاهش یافته و سبب افزایش سریع جمعیت شده است.

سیاست‌های کاهش جمعیت در سال ۱۳۹۵ سبب کاهش رشد جمعیت (۱/۲۴ درصد) شد.

(۱) برهم خوردن تعادل جمعیتی (سن و جنس)

(۲) کاهش نیروی فعال

(۳) تضعیف نیروی دفاعی کشور

این کاهش در آینده می‌تواند مشکلاتی را ایجاد کند:

ضرورت تأمین امنیت کشور ایجاب می‌نماید تا در سیاست‌گذاری‌های جمعیتی مقوله تأمین نیروی دفاعی کافی برای حفظ تمامیت ارضی و حفظ حدود و ثغور مرزها و مقابله با دشمنان میهن مورد نظر قرار بگیرد.

اگر سیاست کنترل جمعیت در ابعاد شدید ادامه یابد، جمعیت کشور به تدریج دچار پیری می‌شود و در نهایت مشکلات دیگری در بر خواهد داشت.

به طور کلی نباید سیاست کنترل جمعیت طوری باشد که هرم سنی کشور به سمت کهنسالی و سالمندی حرکت کند، زیرا مانع اصلی بر سر راه توسعه اقتصادی جامعه خواهد بود.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

اگر سیاست کنترل جمعیت در ابعاد شدید ادامه پیدا کند، جمعیت کشور به تدریج دچار پیری و در نهایت مشکلات دیگری به دنبال خواهد داشت. اساساً نباید سیاست کنترل جمعیت به گونه‌ای باشد که هرم سنی کشور به سمت سالمندی و کهنسالی حرکت کند، زیرا این پدیده مانع اصلی بر سر راه توسعه اقتصادی جامعه خواهد بود.

۷۰ برنامه‌های نیازمند به آمارهای سنی و جنسیتی را در کدام تصویر می‌توان جست‌وجو کرد؟

بهبود وضعیت سالمندان	تأمین اجتماعی	۲	آینده‌نگری جمعیتی	بهبود وضعیت سالمندان	۱
امنیت ملی	ایجاد فرصت‌های تحصیلی برای جوانان		رونق صادرات و واردات	امنیت ملی	
ایجاد فرصت‌های تحصیلی برای جوانان	جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه	۴	تأمین اجتماعی	ارتقای سطح سلامت جامعه	۳
جلوگیری از پیری جمعیت	تأمین شغل		جلوگیری از پیری جمعیت	بررسی علل مهاجرت	

زیر مه‌ث، درس ۷

پاسخ خیلی تشریحی ✓

در هر کشوری هرم سنی به برنامه‌ریزان کمک می‌کند که با ساختمان جمعیتی آن کشور آشنا شوند و از آن برای برنامه‌ریزی استفاده کنند؛ به عنوان نمونه برای تحقق برنامه‌های تأمین اجتماعی، بهبود وضعیت سالمندان، ارتقای سطح سلامت جامعه، تأمین شغل برای حال و آینده، ایجاد فرصت‌های تحصیلی، تفریحی و رفاهی برای جوانان، امنیت ملی، جلوگیری از پیری جمعیت، از آمارهای سنی و جنسیتی کمک می‌گیرند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): آینده‌نگری جمعیتی نیاز به مدت زمان افزایش جمعیت (قانون ۷۰) دارد. ضمن این‌که رونق صادرات و واردات نیز ارتباطی به آمارهای جنسیتی ندارد.

گزینه (۳): علل مهاجرت با توجه به این آمارها بررسی نمی‌شود.

گزینه (۴): جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه، ارتباطی به آمارهای جنسیتی ندارد.

هنگامی که بین دو مفهوم «الف» و «ب» نسبت عموم و خصوص من وجه برقرار باشد، به ترتیب ارزش قضایای زیر چگونه خواهد بود؟

- دو قضیه متضاد با موضوع «الف» و محمول «ب»
 - دو قضیه تداخل تحت تضاد با موضوع «الف» و محمول «ب»
 - دو قضیه متداخل با موضوع «الف» و محمول «ب»
- ۱) هر دو کاذب - هر دو صادق - هر دو کاذب
- ۲) هر دو کاذب - هر دو صادق - یکی صادق و دیگری کاذب
- ۳) هر دو کاذب - یکی صادق و دیگری کاذب - یکی صادق و دیگری کاذب
- ۴) یکی صادق و دیگری کاذب - یکی صادق و دیگری کاذب - هر دو صادق

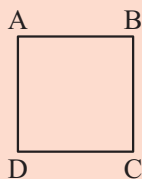
زیرمبحث: درس ۷

کرتسی Box

نام تقابل	اجزای مشترک دو قضیه	اجزای متفاوت دو قضیه	قضایای مشمول رابطه
تناقض	موضوع و محمول	سور و نسبت	همه قضایای محصوره متناقض دارند: هر الف ب است. \leftrightarrow بعضی الف ب نیست. هیچ الف ب نیست. \leftrightarrow بعضی الف ب است.
تضاد	موضوع، محمول و سور	نسبت	فقط بین قضایای کلی برقرار است: هر الف ب است. \leftrightarrow هیچ الف ب نیست.
تداخل	موضوع، محمول و نسبت	سور	همه قضایای محصوره متداخل دارند: هر الف ب است. \leftrightarrow بعضی الف ب است. هیچ الف ب نیست. \leftrightarrow بعضی الف ب نیست.
تداخل تحت تضاد	موضوع، محمول و سور	نسبت	فقط بین قضایای جزئی برقرار است: بعضی الف ب است. \leftrightarrow بعضی الف ب نیست.

پاسخ خیلی تشریحی ✓ اگر بین «الف» و «ب» رابطه عموم و خصوص من وجه برقرار باشد، پس هر دو قضیه متضاد «هر الف ب است» و «هیچ الف ب نیست» کاذب هستند؛ هم چنین هر دو قضیه «بعضی الف ب است» و «بعضی الف ب نیست» صادق هستند؛ اما در قضایایی با موضوع «الف» و محمول «ب» که با هم نسبت تداخل دارند (مانند «هر الف ب است» با «بعضی الف ب است» یا مانند «هیچ الف ب نیست» با «بعضی الف ب نیست») قضیه کلی کاذب و قضیه جزئی صادق خواهد بود.

اگر مربع زیر مربع تقابل باشد، صحت موارد زیر را به ترتیب بررسی کرده و پاسخ درست را انتخاب کنید.

• صدق B در صورت صدق C

• نامعلوم بودن صدق یا کذب A در صورت کذب B

• امکان صدق C در صورت صدق D

(۱) صحیح - صحیح - غلط

(۲) غلط - صحیح - صحیح

(۳) غلط - غلط - صحیح

(۴) غلط - صحیح - غلط

زیرمبحث: درس ۷

درس Box

نام تقابل	قاعده صدق و کذب	جدول ارزش	حالت‌های مختلف	اجتماع و ارتفاع طرفین
تناقض	از صدق یک طرف به کذب دیگری می‌رسیم و برعکس (از کذب یک طرف به صدق دیگری می‌رسیم).	$+ \leftarrow -$ $- \leftarrow +$	همیشه یک طرف آن صادق و طرف دیگر کاذب است. (هر دو صادق یا هر دو کاذب نیستند!)	هم اجتماع و هم ارتفاع طرفین محال است.
تضاد	از صدق یک طرف به کذب دیگری می‌رسیم، ولی نه برعکس! (از کذب یک طرف نمی‌توانیم صدق یا کذب دیگری را نتیجه بگیریم).	$- \leftarrow +$ $? \leftarrow -$	(۱) یا یکی صادق و دیگری کاذب است. (۲) یا هر دو طرف کاذب‌اند. (هر دو نمی‌توانند صادق باشند!)	اجتماع طرفین محال است، ولی ارتفاع طرفین ممکن است.
تداخل	از صدق کلی به صدق جزئی و از کذب جزئی به کذب کلی می‌رسیم، ولی نه برعکس! (نمی‌توان از کذب کلی به کذب جزئی یا از صدق جزئی به صدق کلی رسید).	$+ (ک) \leftarrow + (ج)$ $- (ک) \leftarrow ? (ج)$ $+ (ج) \leftarrow ? (ک)$ $- (ج) \leftarrow - (ک)$	(۱) یا قضیه کلی کاذب و قضیه جزئی صادق است. (۲) یا هر دو صادق‌اند. (۳) یا هر دو کاذب‌اند.	هم اجتماع و هم ارتفاع طرفین ممکن است.
تداخل تحت تضاد	از کذب یک طرف به صدق دیگری می‌رسیم، ولی نه برعکس! (از صدق یک طرف نمی‌توانیم صدق یا کذب دیگری را نتیجه بگیریم).	$? \leftarrow +$ $+ \leftarrow -$	(۱) یا یکی صادق و دیگری کاذب است. (۲) یا هر دو صادق‌اند. (هر دو نمی‌توانند کاذب باشند!)	اجتماع طرفین ممکن است، ولی ارتفاع طرفین محال است.

بین قضایای B و C نسبت تداخل وجود دارد. در رابطه تداخل نمی‌توان از صدق قضیه جزئی به صدق یا کذب قضیه کلی رسید؛ بنابراین عبارت اول در صورت سؤال غلط است.

بین قضایای A و B نسبت تضاد وجود دارد. در رابطه تضاد نمی‌توان از کذب یک طرف به کذب یا صدق دیگری رسید، زیرا ممکن است هر دو قضیه کاذب یا یکی کاذب و دیگری صادق باشد؛ بنابراین عبارت دوم در صورت سؤال صحیح است.

بین قضایای C و D نسبت تداخل تحت تضاد وجود دارد. در رابطه تداخل تحت تضاد نمی‌توان از صدق یک طرف به صدق یا کذب دیگری رسید، زیرا ممکن است هر دو قضیه صادق یا یکی صادق و دیگری کاذب باشد؛ بنابراین عبارت سوم در صورت سؤال صحیح است. توجه کنید که این عبارت بیان نکرده است که حتماً از صدق D به صدق C می‌رسیم، بلکه گفته است امکان صدق C وجود دارد. در تداخل تحت تضاد اگر یک طرف صادق باشد ارزش دیگری نامعلوم است؛ یعنی ممکن است آن قضیه صادق یا کاذب باشد.

منطق

۷۳

در کدام گزینه عکس مستوی به درستی نوشته شده است؟

- (۱) هر الف ب است. ← بعضی الف ب است.
 (۲) هیچ الف ب نیست. ← هیچ ب الف نیست.
 (۳) بعضی الف ب است. ← هر ب الف است.
 (۴) بعضی الف ب نیست. ← بعضی ب الف نیست.

مشاوره تست بسیار آسانی است که با به یاد داشتن مفاهیم به سادگی به آن پاسخ می‌دهید.

زیرمبحث: درس ۷

درس‌Box

عکس مستوی (ب الف)	اصل (الف ب)	
بعضی ب الف است. (موجبه جزئی)	هر الف ب است. (موجبه کلی)	۱
هیچ ب الف نیست. (سالبه کلی)	هیچ الف ب نیست. (سالبه کلی)	۲
بعضی ب الف است. (موجبه جزئی)	بعضی الف ب است. (موجبه جزئی)	۳
عکس مستوی لازم‌الصدق ندارد!	بعضی الف ب نیست. (سالبه جزئی)	۴

پاسخ خیلی تشریحی ✓

در عکس مستوی باید موضوع و محمول با هم جابه‌جا شوند نه این که به همان ترتیب باقی بمانند؛ پس گزینه (۱) صحیح نیست. عکس مستوی، موجبه جزئی خود یک قضیه موجبه جزئی است که صرفاً موضوع و محمول آن جابه‌جا شده‌اند، نه موجبه کلی؛ پس گزینه (۳) هم صحیح نیست. سالبه جزئی هم عکس مستوی لازم‌الصدق ندارد؛ پس گزینه (۴) هم رد می‌شود.

عکس مستوی متداخل قضیه‌ای «بعضی الف ب است» می‌باشد. بین متضاد آن، با عکس مستوی تداخل تحت تضاد قضیه «بعضی الف ب نیست»، کدام یک از اقسام تقابل برقرار است؟

- (۱) تناقض (۲) تضاد
(۳) تداخل (۴) تداخل تحت تضاد

زیرمبحث: درس ۷

پاسخ خیلی تشریحی ✓

سؤال ابتدا ذکر کرده است که عکس مستوی متداخل قضیه‌ای «بعضی الف ب است» می‌باشد. می‌دانیم که «بعضی الف ب است» می‌تواند عکس مستوی دو قضیه «هر ب الف است» یا «بعضی ب الف است» باشد که تداخل آن‌ها هم به ترتیب می‌شود «بعضی ب الف است» و «هر ب الف است». ممکن است ندانیم قضیه اصل کدام یک از این دو است، ولی دقت کنید که در ادامه صورت سؤال می‌گوید «بین متضاد آن ...»، پس قضیه اصل حتماً «هر ب الف است» است که متضاد آن می‌شود «هیچ ب الف نیست» (چون قضایای جزئی متضاد ندارند)، پس ما فعلاً قضیه «هیچ ب الف نیست» را داریم؛ سپس از ما خواسته است که رابطه این قضیه را با عکس مستوی تداخل تحت تضاد قضیه «بعضی الف ب نیست» به دست بیاوریم. متداخل تحت تضاد این قضیه می‌شود «بعضی الف ب است» و عکس مستوی این قضیه می‌شود «بعضی ب الف است» که بین آن و قضیه «هیچ ب الف نیست» که داشتیم، نسبت تناقض برقرار است.

تیزبازی

تست‌های ترکیبی احکام قضیه به دو حالت طرح می‌شوند که راه حلشان متفاوت است:

(۱) حالت اول: قضیه مبدأ را به ما می‌دهد. ← برای مثال می‌گوید: متناقض عکس مستوی متداخل متضاد «هیچ الف ب نیست» کدام قضیه است؟ ← در این حالت به ترتیب از آخر به اول می‌آییم و یکی یکی نسبت‌ها را از آخر به اول اعمال می‌کنیم.

«هیچ الف ب نیست» ← تضاد ← «هر الف ب است» ← تداخل ← «بعضی الف ب است» ← عکس مستوی ← «بعضی ب الف است» ← تناقض ← «هیچ ب الف نیست»

(۲) حالت دوم: قضیه مقصد را به ما می‌دهد. ← برای مثال می‌گوید: «متناقض متضاد عکس مستوی متداخل قضیه‌ای، «بعضی ب الف است» شده است؛ آن قضیه کدام است؟ ← در این حالت به ترتیب از اول به آخر می‌آییم و یکی یکی نسبت‌ها را از اول به آخر اعمال می‌کنیم.

«بعضی ب الف است» ← تناقض ← «هیچ ب الف نیست» ← تضاد ← «هر ب الف است» ← عکس مستوی ← «بعضی الف ب است» ← تداخل ← «هر الف ب نیست»

۷۵ در عکس مستوی از به نمی توان رسید و اگر عکس قضیه‌ای «موجبه جزئی» باشد، کدام نسبت چهارگانه امکان ندارد.

بین موضوع و محمول آن برقرار باشد؟

(۱) صدق اصل - صدق عکس - تباین

(۲) صدق عکس - صدق اصل - تباین

(۳) کذب اصل - کذب عکس - تساوی

(۴) کذب عکس - کذب اصل - تساوی

زیرمبحث: درس ۷

در عکس مستوی

درتس Box

(۱) از صدق قضیه اصل ← می‌رسیم به صدق قضیه عکس (نه برعکس!)

(۲) از کذب قضیه عکس ← می‌رسیم به کذب قضیه اصل (نه برعکس!)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ اگر بخواهیم از یک قضیه کاذب عکس مستوی بسازیم، قضیه به دست آمده ممکن است صادق یا کاذب باشد؛ بنابراین قاعده صدق

و کذب در عکس مستوی به این صورت است:

• از صدق اصل به صدق عکس می‌رسیم (اما نمی‌توانیم برعکس، از صدق عکس به صدق اصل برسیم).

• از کذب عکس به کذب اصل می‌رسیم (اما نمی‌توانیم برعکس، از کذب اصل به کذب عکس برسیم).

اگر عکس مستوی قضیه‌ای «موجبه جزئی» باشد، آن قضیه یا «موجبه کلی» یا «موجبه جزئی» بوده است. در هر حالت امکان ندارد

بین موضوع و محمول آن نسبت تباین برقرار باشد، زیرا با دو مفهوم متباین نمی‌توان قضیه موجبه ساخت و بیان کرد.

دقت کنید که این قاعده‌ها یک‌طرفه‌اند و از صدق عکس به صدق اصل نمی‌رسیم یا از کذب اصل به کذب عکس آن نمی‌رسیم. دلیل نادرستی این حالت‌ها این نکته است که گفتیم: اگر از یک قضیه کاذب عکس مستوی بسازیم ممکن است عکس آن صادق باشد، پس هر عکس مستوی صادقی از یک اصل صادق ساخته نشده است و هر اصل کاذبی به ما لزوماً عکس کاذب نمی‌دهد، ولی اگر عکس کاذب بود حتماً پی می‌بریم که اصل هم کاذب بوده است، چون قضایای صادق همیشه عکس مستوی صادق تحویل می‌دهند و امکان ندارد که قضیه اصل صادق باشد و عکس آن کاذب باشد.

البته دقت کنید در همه این بحث‌ها سالبه جزئی را کلاً کنار گذاشته‌ایم و گرنه در سالبه جزئی از یک قضیه صادق هم نمی‌شد، لزوماً یک قضیه صادق به دست آوریم.

گول نخوری

کدام گزینه از لحاظ صورت از مصادیق مغالطه ایهام انعکاس محسوب نمی‌شود؟

- ۱) از قضیه «هر مثلثی سه ضلعی است» نتیجه می‌گیریم «هر سه ضلعی مثلث است».
- ۲) از قضیه «بعضی انسان‌ها راه‌رونده نیستند» نتیجه می‌گیریم «بعضی راه‌رونده‌ها انسان نیستند».
- ۳) از کذب قضیه «هر سنگی انسان است»، کذب قضیه «بعضی انسان‌ها سنگ هستند» را می‌توانیم نتیجه بگیریم.
- ۴) به ترتیب از صدق یا کذب «هیچ انسانی اخلاق مدار نیست» به صدق یا کذب «هیچ اخلاق مداری انسان نیست» می‌رسیم.

زیرمبحث: درس ۷

درس‌Box

هر موقع که قواعد عکس مستوی رعایت نشود ← با مغالطه «ایهام انعکاس» روبه‌رو هستیم.

این مغالطه می‌تواند در اثر رعایت کردن هر یک از موارد و قواعدی که توضیح دادیم رخ دهد، اما پرتکرارترین نمونه‌هایی که در نسبت‌ها معمولاً با آن‌ها مواجه می‌شوید موارد زیر هستند.

این مغالطه می‌تواند در اثر رعایت نکردن هر یک از موارد و قواعدی که توضیح دادیم رخ دهد، اما پرتکرارترین نمونه‌هایی که در تست‌ها معمولاً با آن‌ها مواجه می‌شوید موارد زیر هستند.

۱	عکس مستوی موجب کلی را موجب کلی بیاورد.	مثال: از این که «همه کارمندان مالیات می‌پردازند»، نتیجه بگیریم «هر کسی مالیات می‌پردازد کارمند است».
۲	برای سالبه جزئی عکس مستوی بیاورد.	مثال: از این که «بعضی انسان‌ها شاعر نیستند»، نتیجه بگیریم «بعضی شاعرها انسان نیستند».
۳	از کذب قضیه اصل به کذب قضیه عکس برسد.	مثال: از آن جایی که «هر انسانی شاعر است» کاذب است، نتیجه بگیریم «بعضی شاعرها انسان‌اند» کاذب است.
۴	از صدق قضیه عکس به صدق قضیه اصل برسد.	مثال: از آن جایی که «بعضی شاعرها انسان‌اند» صادق است، نتیجه بگیریم «هر انسانی شاعر است» صادق است.
۵	نسبت را تغییر دهد یا موضوع و محمول را جابه‌جا نکند.	مثال: از صدق «هر حیوانی جاندار است» برسیم به این که «بعضی جانداران حیوان نیستند».

پاسخ‌خیلی تشریحی ✓

اگر هر کدام از قواعد و اصول عکس مستوی نقض شوند، به مغالطه ایهام انعکاس دچار می‌شویم. دقت کنید که در عکس مستوی می‌توانیم از صدق قضیه اصل به صدق عکس آن برسیم (ولی نه برعکس، یعنی از لحاظ صوری اگر قضیه اصل کاذب باشند، عکس مستوی آن می‌تواند صادق یا کاذب باشد)؛ هم‌چنین می‌توانیم از کذب عکس به کذب اصل پی ببریم (ولی نه برعکس، یعنی اگر قضیه عکس صادق باشد، قضیه اصل ممکن است صادق یا کاذب بوده باشد)؛ بنابراین در گزینه (۴) (از آن جایی که عکس سالبه کلی باز هم قضیه سالبه کلی است) می‌توانیم از صدق یک طرف به صدق طرف دیگر برسیم و از کذب یک طرف به کذب طرف دیگر برسیم. در گزینه (۱) عکس مستوی موجب کلی می‌شود موجب جزئی، نه موجب کلی! در گزینه (۲) سالبه جزئی عکس مستوی لازم‌الصدق ندارد و در گزینه (۳) اگر قضیه اصل (موجب کلی) کاذب باشد، عکس مستوی آن (موجب جزئی) از لحاظ صوری می‌تواند صادق یا کاذب باشد، پس این نتیجه‌گیری از لحاظ صوری و بدون دخالت دادن محتوای قضایا غلط است.

۷۷ وجه تسمیه قیاس اقترانی چیست؟

- (۱) مقدمات قیاس قرینه یکدیگرند.
- (۲) نتیجه قیاس با یکی از مقدمات مقارنت دارد.
- (۳) موضوع و محمول نتیجه با حد وسط قرین می‌باشند.
- (۴) موضوع و محمول مقدمات به واسطه لفظ مشترک مقارنت می‌یابند.

مشاوره تست بسیار مفهومی و جالبی است که نیازمند دقت نظر اساسی شما به مفاهیم و تحلیل و فهم درست از عبارات ذکر شده در گزینه‌ها می‌باشد. قبل از هر چیزی به تفاوت دو مفهوم «قرین» و «قرینه» دقت کنید. قرینه یعنی برعکس شده چیزی.

زیرمبحث: درس ۸

چرا اسم این نوع قیاس را «قیاس اقترانی» گذاشته‌اند؟

پاسخ: زیرا در این استدلال موضوع و محمول یکی از مقدمات قرین موضوع یا محمول مقدمه دیگر است. «قرین» در لغت یعنی نزدیکی و همنشینی. منظور از مقارنت موضوع و محمول همان نوع ساختن نتیجه است. در قیاس اقترانی با حذف شدن حد وسط موضوع یا محمول هر یک از مقدمات وارد نتیجه شده و کنار هم [= قرین هم] قرار می‌گیرند. به همین دلیل به این استدلال «قیاس اقترانی» گفته می‌شود.

گزینه (۱) صحیح نیست، زیرا مقدمات معکوس و قرینه هم نیستند و این ربطی به وجه تسمیه قیاس اقترانی ندارد. ما گفتیم که وجه تسمیه قیاس اقترانی این است که موضوع یا محمول هر یک از دو مقدمه در نتیجه قیاس کنار هم می‌نشینند و به اصطلاح منطقی در نتیجه قرین (کنار) یکدیگر هستند. در گزینه (۲) گفته شده است نتیجه با مقدمات قرین است و در گزینه (۳) بیان شده که موضوع و محمول مقدمات با حد وسط قرین‌اند؛ بنابراین قابل قبول نیستند. فقط در گزینه آخر است که بیان شده موضوع یا محمول مقدمات در نتیجه قرین یا کنار هم واقع می‌شوند.

کارت آموزشی Box

پاسخ خیلی تشریحی ✓

در کدام گزینه شکل قیاس اقترانی صحیح ذکر نشده است؟

- (۱) هر الف ب است، هر ج الف است؛ بعضی ب ج است. ← شکل چهارم
- (۲) هر ب ج است، هیچ ب الف نیست؛ بعضی ج الف نیست. ← شکل سوم
- (۳) بعضی د ه است، هر ه ب است؛ بعضی ب د است. ← شکل اول
- (۴) بعضی الف ب است، هیچ د ب نیست؛ بعضی الف د نیست. ← شکل دوم

زیرمبحث: درس ۸

اشکال قیاس اقترانی

دربس Box

مثال	جایگاه موضوع و محمول نتیجه	جایگاه حد وسط	صورت	شکل
هر انسانی حیوان است. هر حیوانی نیازمند اکسیژن است. ∴ هر انسانی نیازمند اکسیژن است.	موضوع نتیجه ← موضوع مقدمه اول محمول نتیجه ← محمول مقدمه دوم	در مقدمه اول ← محمول در مقدمه دوم ← موضوع (محمول - موضوع)	مقدمه اول - الف ب - مقدمه دوم - ب ج - نتیجه ∴ - الف ج -	شکل اول
هر انسانی حیوان است. هیچ سنگی حیوان نیست. ∴ هیچ انسانی سنگ نیست.	موضوع نتیجه ← موضوع مقدمه اول محمول نتیجه ← موضوع مقدمه دوم	در مقدمه اول ← محمول در مقدمه دوم ← محمول (محمول - محمول)	مقدمه اول - الف ب - مقدمه دوم - ج ب - نتیجه ∴ - الف ج -	شکل دوم
هر حیوانی جاندار است. بعضی حیوانها آبی هستند. ∴ بعضی جانداران آبی هستند.	موضوع نتیجه ← محمول مقدمه اول محمول نتیجه ← محمول مقدمه دوم	در مقدمه اول ← موضوع در مقدمه دوم ← موضوع (موضوع - موضوع)	مقدمه اول - ب الف - مقدمه دوم - ب ج - نتیجه ∴ - الف ج -	شکل سوم
هر حیوانی جاندار است. بعضی مهره‌داران حیوان هستند. ∴ بعضی جانداران مهره‌دار هستند.	موضوع نتیجه ← محمول مقدمه اول محمول نتیجه ← موضوع مقدمه دوم	در مقدمه اول ← موضوع در مقدمه دوم ← محمول (موضوع - محمول)	مقدمه اول - ب الف - مقدمه دوم - ج ب - نتیجه ∴ - الف ج -	شکل چهارم

پاسخ خیلی تشریحی ✓

بباید تک‌تک گزینه‌ها را به ترتیب بررسی کنیم. در گزینه (۱) مقدمات به همان ترتیب اصلی نوشته شده‌اند. حد وسط در مقدمه اول موضوع و در مقدمه دوم محمول است؛ پس شکل چهارم قیاس اقترانی است. در گزینه (۲) حد وسط در هر دو مقدمه موضوع است، پس شکل سوم قیاس اقترانی است. در گزینه (۳) اگر به نتیجه نگاه کنیم متوجه می‌شویم که مقدمات جابه‌جا نوشته شده‌اند. موضوع نتیجه (ب) در قضیه دوم و محمول نتیجه (د) در قضیه اول ذکر شده است، پس باید برای تشخیص درست شکل قیاس مقدمات را جابه‌جا کنیم؛ بنابراین این قیاس شکل چهارم است، نه شکل اول. در گزینه (۴) حد وسط در هر دو مقدمه محمول است؛ پس شکل دوم قیاس اقترانی است. با این بررسی‌ها متوجه یک نکته می‌شوید و آن این است که جابه‌جاشدن مقدمات در شکل دوم و سوم فرقی در شکل قیاس ایجاد نمی‌کند و همان شکل باقی می‌ماند.

کدام گزینه درباره قیاس زیر صحیح است؟

«هر علتی و جوببخش است، آب برای رشد گیاه علت است؛ آب و جوببخش رشد گیاه است.»

- (۱) حد وسط در دو مقدمه تکرار نشده است.
- (۲) مغالطه اشتراک لفظ در واژه «علت» روی داده است.
- (۳) قیاس شکل چهارم است که تمامی شرایط اعتبار قیاس را دارد.
- (۴) حد وسط این قیاس اقترانی در مقدمه دوم آن علامت منفی است.

زیرمبحث: درس ۸

درس Box

- در صورتی که از قیاسی که حد وسط در آن تکرار نشده است، نتیجه‌گیری شود فرد، دچار مغالطه «عدم تکرار حد وسط» می‌شود. مثال‌هایی از مغالطه عدم تکرار حد وسط:
- انگور شیرین است؛ شیرین همسر خسرو است؛ پس: انگور همسر خسرو است. ← حد وسط از نظر معنایی تکرار نشده است.
- دیوار دارای موش است؛ موش دارای گوش است؛ پس: دیوار دارای گوش است. ← حد وسط از نظر لفظی تکرار نشده است.
- یخ از آب است؛ آب مایع است؛ پس: یخ مایع است. ← حد وسط از نظر لفظی تکرار نشده است.
- عدم تکرار حد وسط ممکن است به خاطر دلایل متفاوتی رخ بدهد که در جدول زیر رایج‌ترین آن‌ها را برایتان تحلیل و ذکر کرده‌ایم:

در صورت نتیجه‌گیری، مغالطه «عدم تکرار حد وسط» رخ داده است.	مثال: ماست از شیر است، شیر کلسیم دارد. پس ماست کلسیم دارد.	(۱) عدم تکرار لفظ به صورت کامل (یک جزء لفظی اضافه یا کم)	دلایل عدم تکرار حد وسط
در صورت نتیجه‌گیری، مغالطه «عدم تکرار حد وسط» و مغالطه «اشتراک لفظ» رخ داده است.	مثال: علی کاری است، کاری غذا را خوشمزه می‌کند. پس علی غذا را خوشمزه می‌کند.	(۲) اشتراک لفظ (دو واژه با ظاهر مشترک، ولی معنای متفاوت)	
در صورت نتیجه‌گیری، مغالطه «عدم تکرار حد وسط» و مغالطه «توسل به معنای ظاهری» رخ داده است.	مثال: خدا نور است، نور قابل مشاهده است. پس خدا قابل مشاهده است.	(۳) خلط و جابه‌جاگرفتن اقسام دلالت لفظ بر معنا	
در صورت نتیجه‌گیری، مغالطه «عدم تکرار حد وسط» و مغالطه «نگارش کلمات» رخ داده است.	مثال: خانه ما دارای حیات است. انسان دارای حیات است. پس خانه ما انسان است.	(۴) اشتباه در نگارش، املا و دیکته کلمات	

حد وسط در یک مقدمه «علت» و در مقدمه دیگر «علت رشد گیاه» است و در دو مقدمه یکسان تکرار نشده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۲): در این قیاس حد وسط به طور کامل تکرار نشده است، نه این که اشتراک لفظی رخ داده باشد.

گزینه (۳): این قیاس شکل اول است، نه چهارم. برای تشخیص ترتیب مقدمات قیاس صرفاً نگاه نکنید که کدام اول آمده است و کدام دوم، بلکه به نتیجه قیاس نگاه کنید. مقدمه اول قضیه‌ای است که موضوع نتیجه از آن گرفته می‌شود و مقدمه دوم قضیه‌ای است که محمول نتیجه از آن گرفته می‌شود.

گزینه (۴): مقدمه دوم قیاس به این صورت است که «هر علتی»؛ بنابراین واژه «علت» در آن علامت مثبت دارد. البته در رد این گزینه بهتر و درست‌تر است که بگوییم اصلاً در این قیاس حد وسط وجود ندارد که علامت آن منفی یا مثبت باشد.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

قیاسی داریم با نتیجه «موجبه کلیه». طبق قانون نتیجه قیاس در میان موارد زیر چند مورد نمی‌توانند از مقدمات این قیاس محسوب شوند؟

- هر ب الف است؛ هر ج است.
- هر الف ب است؛ بعضی ج ب نیست.
- بعضی د ه است؛ هر ه الف است.
- هر الف ج است؛ هیچ ب الف نیست.

چهار (۴)

سه (۳)

دو (۲)

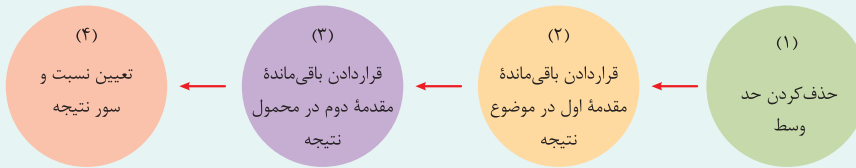
یک (۱)

زیرمبحث: درس ۸

درس Box

مراحل نتیجه‌گیری از یک قیاس

حالا بحث اصلی این است که «نسبت» و «سور» نتیجه را چگونه تعیین کنیم. برای این کار لازم است با قاعده نتیجه آشنا شوید. فقط قبل از آن به نکته خیلی مهم زیر توجه کنید که وقتی به قانون تعیین سور و نسبت نتیجه پرداختیم گنج نشوید.

نکته

هیچ قیاس معتبر و درستی با دو مقدمه سالبه نداریم. *

هیچ قیاس معتبر و درستی با دو مقدمه جزئی نداریم. *

بنابراین در قیاس‌هایی که با آن‌ها سروکار داریم، یا هر دو مقدمه موجبه هستند یا یکی موجبه و دیگری سالبه است.

هم‌چنین یا هر دو مقدمه کلیه هستند یا یکی کلیه و دیگری جزئی است.

حالا برویم سراغ قانون به دست آوردن «نسبت» و «سور» نتیجه قیاس:

قانون نسبت نتیجه قیاس:

اگر یکی از مقدمات استدلال سالبه باشد ← نتیجه نیز سالبه خواهد بود.

(اگر هم هر دو مقدمه موجبه بودند ← نتیجه موجبه است.)

قانون سور نتیجه قیاس:

اگر یکی از مقدمات استدلال جزئی باشد ← نتیجه نیز جزئی خواهد بود.

(اما اگر هر دو مقدمه کلیه بودند ← نتیجه هم به صورت کلیه و هم به صورت جزئی درست است.)

با یک استثنا که شکل سوم قیاس است. در شکل سوم نتیجه همیشه جزئی است، حتی اگر هر دو مقدمه کلیه باشند.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

توجه کنید که گفته است نتیجه قیاس فرضی مان «موجبه کلی» است. وقتی نتیجه یک قیاس موجبه است، پس حتماً هر دو مقدمه آن موجبه بوده‌اند (اگر مقدمه سالبه داشته باشیم، نتیجه هم سالبه می‌شود)؛ بنابراین موارد دوم و چهارم نمی‌توانند مقدمات قیاس باشند، چون مقدمه سالبه دارند. برویم سراغ دو مورد باقی‌مانده، شاید مورد اول را درست گرفته باشید (چون هر دو مقدمه کلی هستند فکر کرده‌اید نتیجه می‌تواند کلی باشد)، ولی توجه کنید که این قیاس شکل سوم است. نتیجه شکل سوم همیشه جزئی است، حتی اگر دو مقدمه کلی باشند، پس این مورد هم قابل قبول نیست. می‌ماند مورد سوم که شکل اول قیاس است، اما توجه کنید که چون یکی از مقدمات این قیاس جزئی است، پس نتیجه هم باید جزئی باشد، پس این مورد هم قابل قبول نیست.

هم‌زمان با دوره پایانی حکومت صفویه، در قاره اروپا، دولت‌های اروپایی به چه اقداماتی دست زدند؟ و نتیجه این اقدامات چه بود؟

(۱) دولت‌های اروپایی با تجهیز ناوگان خود به رقابت شدید نظامی و سیاسی با یکدیگر و استعمار کشورهای دیگر پرداختند. - این رقابت و همچنین استعمار کشورهای دیگر، موجب تسریع جریان توسعه این کشورها شد.

(۲) دولت‌های اروپایی با تجهیز ناوگان خود به رقابت شدید نظامی و تجاری با یکدیگر و استعمار کشورهای دیگر پرداختند. - این رقابت و همچنین استعمار کشورهای دیگر، موجب تسریع جریان توسعه این کشورها شد.

(۳) دولت‌های اروپایی با تجهیز ناوگان خود به رقابت شدید نظامی و تجاری با یکدیگر و استعمار کشورهای دیگر پرداختند. - این رقابت‌ها باعث شد منابع استعماری بین آن‌ها تقسیم شوند.

(۴) دولت‌های اروپایی با تجهیز ناوگان خود به رقابت شدید تجاری و سیاسی با یکدیگر و استعمار کشورهای دیگر پرداختند. - این رقابت‌ها باعث شد منابع استعماری بین آن‌ها تقسیم شوند.

زیرمبحث: درس ۱۰

رقابت دولت‌های اروپایی از نظر نظامی و تجاری بود.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

در دوره پایانی حکومت صفویه، اقتصاد ایران به تدریج رو به ضعف نهاد. حاکمان وقت از موقعیت جهان و وظایف خطیر تاریخی خود تصویر درستی نداشتند و به همین دلیل نتوانستند با انتخاب روش درست و بهره‌برداری از اوضاع خاص آن زمان، جریان پیشرفت و نوسازی را آغاز کنند. این وضعیت با تغییر و تحول سریع در اروپا و شکل‌گیری قدرت‌های بزرگ در آن قاره مصادف بود. دولت‌های اروپایی با تجهیز ناوگان خود به رقابت شدید نظامی و تجاری با یکدیگر و استعمار کشورهای دیگر پرداختند. این رقابت و همچنین استعمار کشورهای دیگر، موجب تسریع جریان توسعه این کشورها شد.

رقابت‌های نظامی و تجاری به همراه استعمار باعث تسریع جریان توسعه کشورها شد.

مردم ایران تا قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، خود را در برابر کدام یک از موارد زیر ناتوان می‌دیدند و خواستار کدام یک از موارد زیر بودند؟

- ۱) زورگویی کشورهای غربی در تعیین حاکمان و تعیین سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی‌شان - استقلال و آزادی
- ۲) سر باز زدن از اطاعت بیگانگان - جلوگیری از چپاول منابع ملی کشور توسط بیگانگان
- ۳) عدم پذیرش سیاست وابستگی به خارج و دخالت همه‌جانبه آشکار آمریکایی‌ها - حکومت اسلامی
- ۴) نفی سلطه بیگانگان و استقلال اقتصادی - اقتصاد مطلوب اسلامی ایران

زیرمبدا: درس ۱۰

پاسخ خیلی تشریحی ✓

با پیروزی انقلاب اسلامی، مردم به توانمندی‌های خود برای ایجاد تحول و تغییر در شیوه حکمرانی سیاسی و زندگی جمعی پی بردند. مردمی که آن روز خود را در برابر زورگویی کشورهای غربی در تعیین حاکمان و تعیین سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی‌شان، ناتوان می‌دیدند، روی پای خودشان ایستادند و خواستار استقلال و آزادی کشورشان شدند.

پاسخ صحیح پرسش‌های زیر را انتخاب کنید.

- الف) هر کشوری در حالی که به استقلال اقتصادی دست پیدا می‌کند، برای پیشرفت به کدام یک از موارد مطرح شده نیاز دارد؟
 ب) به معنای آن است که مجموع نیروهای مولد، شرکت‌ها، مؤسسات تولیدی و خدماتی یک کشور روی پای خود بایستند تا بتوانند در صورت به وجود آمدن بحران، تمامی نیازهای اساسی و حیاتی‌شان را خودشان تولید و تأمین کنند و وابسته به بیگانگان نباشند.
 ج) در تعامل منطقی با کشورهای دیگر، در نظر گرفتن چه نکته‌ای مهم است؟
- ۱) الف) استحکام اقتصادی / ب) ثبات اقتصادی / ج) در تعامل باید حفظ استقلال اعم از اقتصادی و سیاسی را مورد توجه قرار داد.
 ۲) الف) مقاومت‌سازی اقتصادی / ب) ثبات اقتصادی / ج) در تعامل باید کسب منافع ملی و حفظ استقلال اقتصادی و سیاسی را مورد توجه قرار داد.
 ۳) الف) اقتصاد مردمی و دانش‌بنیان / ب) مقاومت‌سازی اقتصادی / ج) تعامل باید کسب منافع ملی و حفظ استقلال اقتصادی و سیاسی را مورد توجه قرار داد.
 ۴) الف) تعامل منطقی با کشورهای دیگر / ب) مقاومت‌سازی اقتصادی / ج) تعامل باید مقتدرانه و از روی تدبیر باشد.

زیر مه‌بخت، درس ۱۰

پاسخ خیلی تشریحی ✓ الف) استقلال اقتصادی به معنای قطع ارتباط با کشورهای دیگر نیست و هر کشوری برای پیشرفت، به تعامل منطقی با کشورهای دیگر نیاز دارد.

ب) مقاومت‌سازی اقتصادی به معنای آن است که مجموع نیروهای مولد، شرکت‌ها، مؤسسات تولیدی و خدماتی یک کشور، روی پای خود بایستند تا بتوانند در صورت به وجود آمدن بحران، تمامی نیازهای اساسی و حیاتی‌شان را خودشان تولید و تأمین کنند و وابسته به بیگانگان نباشند.

نکته اقتصاددانان با اصطلاحاتی مانند «ثبات اقتصادی»، «استحکام اقتصادی»، «تاب‌آوری اقتصاد» و «پایداری» بر مقاومت‌سازی اقتصادی تأکید می‌کنند.

ج) وابسته نبودن اقتصاد ملی به اقتصادهای بیگانه را می‌توان با نام استقلال اقتصادی شناخت. با این حال استقلال اقتصادی به معنای قطع ارتباط با کشورهای دیگر نیست و هر کشوری برای پیشرفت، به تعامل منطقی با کشورهای دیگر نیاز دارد. مهم آن است که این تعامل، مقتدرانه و از روی تدبیر باشد.

کدام یک از عبارتهای زیر، مربوط به «سیاست پولی انبساطی» می باشد؟

- (۱) افزایش نرخ سودهای بانکی
- (۲) ارائه وام به تولیدکنندگان با سود بانکی پایین
- (۳) فروش اوراق مشارکت
- (۴) تشویق مردم به سرمایه گذاری در یک پروژه دولتی

زیرمبحث: درس ۹

کرتی Box

سیاست‌هایی که دولت از طریق بانک مرکزی برای مدیریت حجم نقدینگی و حفظ ارزش پول اعمال می‌کند، سیاست‌های پولی است. سیاست‌های پولی معمولاً به دو شکل انجام می‌شود:

(۱) کاهش نقدینگی در گردش

(۲) افزایش نقدینگی در گردش

● سیاست اول به سیاست پولی انقباضی مشهور است و سیاست دوم را سیاست پولی انبساطی می‌گویند.

● زمانی که کشور دچار تورم می‌شود، برای پیشگیری از افزایش قیمت‌ها یا کاهش سرعت آن، بانک مرکزی سیاست کاهش نقدینگی یا همان کاهش حجم پول در گردش را به کار می‌گیرد.

● در حالت رکود اقتصادی که سطح تولید کاهش و بیکاری افزایش می‌یابد، معمولاً سیاست‌های انبساطی اعمال می‌شود.

● یکی از روش‌هایی که بانک مرکزی کشورها برای کنترل تورم و تنظیم نقدینگی در گردش به کار می‌گیرند، سیاست بازار باز (فروش یا خرید اوراق مشارکت) است. در این روش بانک مرکزی می‌تواند با فروش اوراق مشارکت به طور مستقیم از مقدار نقدینگی در دست مردم بکاهد یا با خرید اوراق مشارکت، نقدینگی بیشتری به جامعه تزریق کند.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

ارائه وام به تولیدکنندگان با سود بانکی پایین یک نوع سیاستی است که دولت قصد دارد از طریق بانک مرکزی با ارائه وام، حجم نقدینگی را در جامعه افزایش دهد. به دلیل آن که شرایط بازار به صورت رکودی است و تولیدکنندگان انگیزه کافی برای تولید ندارند، در نتیجه با ارائه این وام با سود بانکی پایین، سعی در ایجاد انگیزه برای تولیدکنندگان را دارد (سیاست پولی انبساطی). بررسی گزینه‌های نادرست:

گزینه (۲): زمانی که دولت از طریق بانک مرکزی نرخ سودهای بانکی را افزایش دهد، در حقیقت می‌خواهد با یک سیاستی مردم انگیزه پیدا کنند و پول‌هایشان را به دلیل افزایش نرخ سودهای بانکی نزد بانک سپرده کنند، در نتیجه پول از دست مردم جمع می‌شود و یک نوع سیاست پولی انقباضی می‌باشد.

گزینه (۳): فروش اوراق مشارکت یکی دیگر از سیاست‌های پولی انقباضی می‌باشد، به دلیل آن که نقدینگی مردم با خرید این اوراق، کاهش پیدا می‌کند و تورم را می‌تواند تا حدی کاهش دهد.

گزینه (۴): تشویق مردم به سرمایه‌گذاری در یک پروژه دولتی می‌تواند به دلیل سرمایه‌گذاری مردم در این پروژه‌ها، میزان نقدینگی در دست مردم را کاهش دهد (سیاست پولی انقباضی).

اگر هزینه سبد بازار در ابتدای سال ۲۰۲۲ میلادی در یک کشور فرضی برابر ۶۵۶۲۰ دلار و هزینه سبد بازار در انتهای سال ۲۰۲۲ میلادی در همان کشور ۸۵۶۰۰ دلار و درصد تغییر شاخص قیمت مصرف کننده در این کشور فرضی با کشورهای A و B مطابق جدول زیر، برابر باشد، آن گاه: الف) هزینه سبد بازار در ابتدای سال ۲۰۲۲ میلادی در کشور A کدام است؟ ب) هزینه سبد بازار در انتهای سال ۲۰۲۲ میلادی در کشور B کدام است؟

هزینه سبد بازار		کشور
ابتدای سال ۲۰۲۲ میلادی	در انتهای سال ۲۰۲۲ میلادی	
؟	۱۰۵۰۰ دلار	A
۹۶۳۰ دلار	؟	B

۱۲۵۱۹ (الف) / ۸۰۷۶ (ب) / ۱۲۵۱۹

۱۲۵۱۹ (الف) / ۷۸۰۶ (ب) / ۱۲۵۱۹

۳۵۱۸۰ (الف) / ۷۸۰۶ (ب) / ۳۵۱۸۰

۳۸۵۱۰ (الف) / ۸۰۷۶ (ب) / ۳۸۵۱۰

زیرمبهمت: درس ۹

درستی Box

واژه‌های کلیدی در این تست عبارت‌اند از: هزینه سبد بازار و درصد تغییر شاخص قیمت مصرف کننده.

می‌دانیم درصد تغییر شاخص قیمت مصرف کننده (cpi) از رابطه‌های زیر مورد بررسی و محاسبه قرار می‌گیرد:

$$\frac{\text{cpi در ماه (سال) معین} - \text{cpi قبل (سال) معین}}{\text{cpi در ماه (سال) قبل}} \times 100$$

$$\frac{\text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) معین} - \text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) قبل}}{\text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) قبل}} \times 100 = \text{درصد تغییر cpi برای یک ماه (یا یک سال) معین}$$

با توجه به رابطه، ابتدا درصد تغییر cpi را در سال ۲۰۲۲ در کشور فرضی محاسبه می‌کنیم:

$$\frac{85600 - 65620}{65620} \times 100 = \frac{19980}{65620} \times 100 = 30 / 44 \approx 3\%$$

به دلیل آن که در صورت سؤال گفته شده است که درصد تغییر شاخص قیمت مصرف کننده (cpi) در این کشور فرضی با دو کشور A و B برابر است، پس می‌توان نتیجه گرفت که عدد شاخص قیمت مصرف کننده برای دو کشور A و B نیز ۳۰ درصد است. کافی است فرمول (رابطه) درصد تغییر cpi را برای دو کشور A و B جداگانه به کار ببریم، موارد مجهول را X فرض کرده و بعد از حل معادلات، مقادیر مجهول را به دست آوریم.

برای کشور A:

$$\frac{10500 - X}{X} = \frac{30}{100} \Rightarrow \frac{10500 - X}{X} = \frac{3}{10}$$

$$\xrightarrow{\text{طرفین وسطین}} 10(10500 - X) = 3X \Rightarrow 105000 - 10X = 3X$$

$$\Rightarrow 105000 = 13X \Rightarrow X = \frac{105000}{13} = 8076 / 92 = 8076$$

بنابراین هزینه سبد بازار در ابتدای سال ۲۰۲۲ میلادی برای کشور A برابر ۸۰۷۶ دلار بوده است.

به طریق مشابه برای کشور B داریم:

$$\frac{X - 9630}{9630} = \frac{30}{100} \Rightarrow \frac{X - 9630}{9630} = \frac{3}{10}$$

$$X - 9630 = 3 \times 963 \Rightarrow X - 9630 = 2889 \Rightarrow X = 9630 + 2889 = 12519$$

بنابراین هزینه سبد بازار در انتهای سال ۲۰۲۲ میلادی برای کشور B برابر ۱۲۵۱۹ دلار است.

برای کشور A، نرخ تورم یعنی ۳۰ درصد را با عدد «۱» جمع کنید و قیمت انتهای سال را بر آن تقسیم کنید، قیمت ابتدای سال به دست می‌آید:

$$105000 \div 1/3 \approx 8076$$

برای کشور B، نرخ تورم یعنی ۳۰ درصد را با عدد «۱» جمع و در قیمت ابتدای سال ضرب کنید، قیمت انتهای سال به دست می‌آید:

$$9630 \times 1/3 = 12519$$

په‌چور دیگه

صحیح یا غلط بودن عبارت‌های زیر را مشخص کنید.

- الف) افزایش درآمدهای نفتی هرچند گاهی به افزایش ظرفیت‌های تولیدی کمک می‌کند، که این امر باعث پیشرفت اقتصادی در کشور می‌شود.
 ب) پشتوانه پول‌های فلزی، کاغذی، تحریری و الکترونیکی که در دست افراد یا در حساب آن‌ها است، قدرت اقتصادی کشور می‌باشد.
 ج) عیسوی، نویسنده کتاب «تاریخ اقتصادی ایران»، ضعف نیروی نظامی، ناکارآمدی تشکیلات اداری، فرسودگی نظام مالی و افول نهادهای اجتماعی و سیاسی را از مشخصات دوره قاجار می‌داند.
 د) رونق و آبادانی اقتصاد ایران را تا اواخر حکومت صفویه می‌توان از زیربناها و عمران بندرها، بازارها و مدارس علمی درک کرد.

۱) الف) نادرست / ب) درست / ج) نادرست / د) نادرست

۲) الف) نادرست / ب) نادرست / ج) درست / د) درست

۳) الف) درست / ب) درست / ج) درست / د) درست

۴) الف) درست / ب) درست / ج) نادرست / د) نادرست

زیرمبف: درس‌های ۹ و ۱۰

پاسخ خیلی تشریحی ✓ بررسی عبارت‌ها:

الف) اگر افزایش نقدینگی در کشور با افزایش تولید هماهنگ نباشد، می‌تواند سبب تورم شود. در این صورت دولت موظف است با کنترل میزان نقدینگی در کشور تورم را کنترل کند. در کشور ما، افزایش درآمدهای نفتی هرچند گاهی به افزایش ظرفیت‌های تولیدی کمک می‌کند؛ اما باعث رشد درآمدهای اقتصادی و رشد حجم نقدینگی در کشور می‌شود که تورم‌زاست. علاوه بر این، نوسانات نرخ ارز نیز بر ارزش پول ملی ما اثر منفی می‌گذارد و منجر به کاهش قدرت خرید پول ملی و در پی آن منجر به تورم می‌شود. (نادرست)

ب) اطمینانی که مردم به ارزش پول در مبادلات دارند «پشتوانه پول» به شمار می‌رود. زمانی که پول طلا و نقره رایج بود، پشتوانه پول همان طلا و نقره موجود در خود پول بود. پشتوانه پول کاغذی هم پول‌های فلزی و شمش‌های طلا و جواهراتی بود که نزد صراف یا بانک بود؛ اما امروزه پول‌های فلزی و کاغذی و تحریری و الکترونیکی که در دست افراد یا در حساب آن‌هاست، پشتوانه‌ای جز قدرت اقتصادی کشور ندارد. (درست)

ج) عیسوی نویسنده کتاب «تاریخ اقتصادی ایران»، ضعف نیروهای نظامی، ناکارآمدی تشکیلات اداری، فرسودگی نظام مالی و افول نهادهای تربیتی و آموزشی (نه اجتماعی و سیاسی) را از مشخصات این دوره یعنی دوره قاجار می‌داند. (نادرست)

د) رونق و آبادانی اقتصاد ایران را تا اواسط حکومت صفویه می‌توان از زیربناها و عمران بندرها، بازارها، مدارس علمی، کاروان‌سراها، مساجد باقی‌مانده و فعالیت‌های خیریه‌ها درک کرد. (نادرست)

در دوره پایانی حکومت صفویه، اقتصاد ایران به تدریج رو به ضعف نهاد.

نکته

چند مورد از عبارتهای زیر صحیح است؟

- (الف) ویژگی عمده دوره پهلوی، جداسدن اقتصاد ایران از ابعاد هویتی و فرهنگی بود.
 (ب) تجارت با چین و امپراتوری روم از اهمیت و بزرگی اقتصاد ایران در دوران باستان حکایت می کند.
 (ج) در دوره پهلوی تلاش حاکمان صرف تحکیم پایه های حکومت خود می شد.
 (د) در دوره پهلوی، دولت با هدف ایجاد توسعه در کشور به اجرای طرح های عمرانی متعدد پرداخت و به این ترتیب بخشی از درآمدهای نفتی کشور، صرف ساخت و ساز شد.

۴ (۴)

۳ (۳)

۲ (۲)

۱ (۱)

زیرمبحث: درس ۱۰

پاسخ خیلی تشریحی ✓ بررسی عبارت ها:

- (الف) ویژگی عمده دوره پهلوی، جداسدن اقتصاد ایران از ابعاد هویتی، فرهنگی، اجتماعی، تاریخی و دینی خود بود. (درست)
 (ب) ایران به دلیل وسعت و پهناوری جغرافیایی، برخورداری از منابع طبیعی و قرارگرفتن در چهار راه بین المللی، از دوران باستان جایگاه ویژه ای در اقتصاد جهان داشته است. وجود حکومت ها و سلسله های بزرگ، لشکرکشی ها و جنگ ها، پهناوری مرزهای ایران باستان، جاده ابریشم و تجارت با چین و امپراتوری روم، از اهمیت و بزرگی اقتصاد ایران در آن دوران حکایت می کند. (درست)
 (ج) در دوره قاجار، ایران فرصت طلایی خود را برای جبران کاستی ها، از دست داد. تلاش حاکمان صرف تحکیم پایه های حکومت خود، افزودن بر خزانه از طریق غارت دسترنج مردم، اعطای امتیازات به وابستگان و خادمان خود، تأمین هزینه های گزاف دربار، سفرهای خارجی و تجملات می شد. (درست)
 (د) در دوره پهلوی، دولت با هدف ایجاد توسعه در کشور به اجرای طرح های عمرانی متعدد پرداخت و به این ترتیب، بخشی از درآمدهای نفتی کشور، صرف ساخت و ساز شد. بسیاری از کارخانجات بزرگ و زیرساخت های صنعتی در این دوران ساخته شد. (درست)

به ترتیب اگر در سال‌های ۹۶، ۹۷ و ۹۸ هزینه سبد بازار، ۲۰، ۴۰ و ۷۰ میلیون تومان باشد، هزینه سبد بازار تا سال ۹۹، چند میلیون تومان باید باشد تا تورم در سال ۹۹ نصف سال ۹۷ شود؟

۹۵ (۴)

۱۰۵ (۳)

۱۰۰ (۲)

۸۰ (۱)

زیرمبدا: درس ۹

درس‌Box

$\frac{\text{هزینه سبد بازار در سال (ماه) قبل} - \text{هزینه سبد بازار در سال (ماه) معین}}{\text{هزینه سبد بازار در سال (ماه) قبل}} \times 100 = \text{درصد تغییر cpi برای یک ماه یا یک سال معین (نرخ تورم)}$

پاسخ خیلی تشریحی ✓

 (p_{96}) هزینه سبد بازار در سال ۹۶ ← ۲۰ (p_{97}) هزینه سبد بازار در سال ۹۷ ← ۴۰ (p_{98}) هزینه سبد بازار در سال ۹۸ ← ۷۰ (p_{99}) هزینه سبد بازار در سال ۹۹ ← ؟
$$\frac{1}{2} \text{ تورم در سال } 97 = \text{تورم در سال } 99$$

$$cpi_{97} \text{ سال} = \frac{\text{هزینه سبد بازار در سال } 96 - \text{هزینه سبد بازار در سال } 97}{\text{هزینه سبد بازار در سال } 96} \times 100 = \frac{40 - 20}{20} \times 100$$

$$cpi_{97} \text{ سال} = \frac{20}{20} \times 100 \Rightarrow 100\%$$

$$cpi_{97} \text{ سال} = 100\%$$

$$cpi_{99} \text{ سال} = \frac{\text{هزینه سبد بازار در سال } 98 - \text{هزینه سبد بازار در سال } 99}{\text{هزینه سبد بازار در سال } 98} \times 100$$

$$\frac{1}{2} \left(\frac{100}{100} \right) = \frac{2p_{99} - 70}{70}$$

طرفین وسطین می‌کنیم:

$$\frac{1}{2} = \frac{2p_{99} - 70}{70}$$

$$70 = 2p_{99} - 140 \Rightarrow 70 + 140 = 2p_{99} \Rightarrow 210 = 2p_{99} \Rightarrow p_{99} = \frac{210}{2} = 105$$

$P_{99} = 105$ یا همان هزینه سبد بازار در سال ۹۹

کدام یک از گزینه‌های زیر با جمله «قدرت خرید پول در یک جامعه افزایش پیدا کرده است.» ارتباط بیشتری دارد؟

- (۱) سطح عمومی قیمت‌ها با سرعت بیشتری، افزایش پیدا کرد.
- (۲) سطح عمومی قیمت‌ها با سرعت کم‌تری، افزایش پیدا کرد.
- (۳) سطح عمومی قیمت‌ها با سرعت بیشتری، کاهش پیدا کرد.
- (۴) سطح عمومی قیمت‌ها با سرعت کم‌تری، کاهش پیدا کرد.

زیرمبحث: درس ۹

پاسخ خیلی تشریحی ✓

● اقتصاددانان افزایش سطح عمومی قیمت‌ها را تورم می‌گویند. نرخ تورم، درصد افزایش سالانه عمومی قیمت‌هاست. اگر قیمت کالاها در امسال نسبت به سال قبل ۲۰ درصد افزایش یافته است، یعنی ما نسبت به سال قبل تورم ۲۰ درصدی داریم و این به معنای آن است که قدرت خرید پول ما ۲۰ درصد کاهش یافته، یعنی با یک مقدار مشخص پول (مثلاً ۵ هزار تومان)، امسال ۲۰ درصد کم‌تر از سال قبل می‌توان کالا خریداری کرد. پس تورم نشان می‌دهد که قدرت خرید پول چه‌قدر کاهش یافته است.

تیزبازی 🧠

تورم = افزایش سطح عمومی قیمت‌ها ← قدرت خرید پول کاهش می‌یابد.

گول نخوری ❌

دقت داشته باشید اگر گفته شود قدرت خرید پول افزایش یافته، یعنی آن‌که تورم کاهش یافته و چون ماهیت تورم، افزایش سطح عمومی قیمت‌ها است، در نتیجه می‌توانیم بگوییم سطح عمومی قیمت‌ها با سرعت کم‌تری، افزایش یافته است.

نکته 📣

تورم با قدرت خرید پول، رابطه غیرمستقیم (معکوس) دارد.

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول زیر: الف) میزان شبه پول کدام است؟ ب) میزان حساب‌های پس‌انداز کوتاه‌مدت کدام است؟

چک پول	۳۰۰ واحد
سپرده‌های دیداری	۱۰۰ واحد
مجموع اسکناس و مسکوکات	۴۵۰ واحد
نقدینگی	۲۲۰۰ واحد
حساب‌های پس‌انداز بلندمدت	۴۸۰ واحد

۲) الف) ۱۳۵۰ / ب) ۷۸۰

۱) الف) ۱۵۳۰ / ب) ۸۸۰

۴) الف) ۱۳۵۰ / ب) ۸۷۰

۳) الف) ۱۵۳۰ / ب) ۸۷۰

زیرمبدا: درس ۹

پاسخ خیلی تشریحی ✓ با توجه به فرمول حجم پول، ابتدا حجم پول را به دست می‌آوریم:

چک پول + سپرده‌های دیداری + مجموع اسکناس و مسکوکات = حجم پول در گردش در این سؤال

$$۸۵۰ = ۴۵۰ + ۱۰۰ + ۳۰۰ = \text{حجم پول در گردش}$$

با توجه به فرمول نقدینگی و همچنین مجهول بودن شبه پول که آن را X فرض می‌کنیم، داریم:

پاسخ الف): شبه پول

شبه پول + حجم پول = نقدینگی

$$۲۲۰۰ = ۸۵۰ + X \Rightarrow X = ۲۲۰۰ - ۸۵۰ = ۱۳۵۰$$

پاسخ ب): حساب پس‌انداز کوتاه‌مدت

حساب پس‌انداز بلندمدت + حساب پس‌انداز کوتاه‌مدت = شبه پول

$$۱۳۵۰ = X + ۴۸۰ \Rightarrow X = ۱۳۵۰ - ۴۸۰ = ۸۷۰$$